

ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГА

ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙГ УСТГАХ ОЛОН УЛСЫН ХӨТӨЛБӨР
(ОУХБ/АЙПЕК)

САЙН ТУРШЛАГА БА СУРГАМЖ

Монгол дахь хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах ба
урьдчилан сэргийлэх Үндэсний хөтөлбөр
II үе шат

ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГА
ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙГ УСТГАХ ОЛОН УЛСЫН ХӨТӨЛБӨР
(ОУХБ/АЙПЕК)

САЙН ТУРШЛАГА БА СУРГАМЖ

**Монгол дахь хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах ба
урьдчилан сэргийлэх Үндэсний хөтөлбөр
II үе шат**

Улаанбаатар хот
2006 он

Сайн туршлага ба сургамжийг баримтжуулсан:

Менежментийн зөвлөгөө өгөх **“Sacchi”** Компани

Хаяг:
23/F Wing Hang Finance Centre
60 Gloucester Road
Wanchai Hongkong SAR

болон

Аюурзаны **Баярмаа**

ГАРЧИГ

Товчилсон үгс	4
Хураангуй	5
1. Үндэсний хөтөлбөрийн товч танилцуулга	6
2. Сайн туршлага гэж юу вэ?	8
3. Сургамж гэж юу вэ?	9
4. Үйл ажиллагааны ангилал	10
5. Мандат	11
6. Сайн туршлага, сургамжийг тодорхойлсон үйл явц ба арга	12
7. Сонгон авсан сайн туршлага	13
Гэр бүлийн хөгжлийн төв	14
Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо	18
“Монголын Гэгээрэл” Үйлдвэрчний Эвлэлийн Холбоо	26
Монголын Сайн Дурынхны Нийгэмлэг	30
Монголын Үйлдвэрчний Эвлэлүүдийн Холбоо	36
Монголын Улаан Загалмайн Нийгэмлэг	40
Монголын Хүүхэд Залуучуудын Хөгжлийн Төв	46
Өвөрхангай аймгийн Засаг даргын тамгын газар	52
Тэгш мөр төв	57
Улаанбаатар хотын Эмэгтэйчүүдийн Зөвлөл	62
Хөдөлмөр, Халамжийн Үйлчилгээний Газар	67
Хүүхдийн Төлөө Үндэсний Газар	73
Цагдаагийн Ерөнхий Газрын Олон Нийтийн Харилцааны Хэлтэс	77
Хавсралт 1	
Сонгон авсан сайн туршлагыг нэгтгэсэн хүснэгт	81
Хавсралт 2	
Шаардлагатай баримт бичгийн жагсаалт	82
Хавсралт 3	
Сургалтанд оролцогсдын нэрс	83

ТОВЧИЛСОН ҮГС

АББ	Албан бус боловсрол
ОУХБ/АЙПЕК	Хүүхдийн Хөдөлмөрийг Устгах Олон Улсын Хөтөлбөр
БЗХӨ	Бэлгийн замын халдварт өвчин
БСШУЯ	Боловсрол Соёл Шинжлэх Ухааны Яам
ГБХТ	Гэр Бүлийн Хөгжлийн Төв
ЗДТГ	Засаг Даргын Тамгын Газар
ЕБС	Ерөнхий боловсролын сургууль
МАОЭНХ	Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо
МСДун	Монголын Сайн Дурынхны Нийгэмлэг
МУЗН	Монголын Улаан Загалмайн Нийгэмлэг
МУИС	Монгол Улсын Их Сургууль
МҮЭХ	Монголын Үйлдвэрчний Эвлэлүүдийн Холбоо
МХЗХТ	Монголын Хүүхэд Залуучуудын Хөгжлийн Төв
НХХЯ	Нийгмийн Хамгаалал, Хөдөлмөрийн Яам
ОУХБ	Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллага
СӨБ	Сургуулийн өмнөх боловсрол
ТББ	Төрийн бус байгууллага
УБ-ын ЭЗ	Улаанбаатар хотын Эмэгтэйчүүдийн Зөвлөл
ҮСГ	Үндэсний Статистикийн Газар
ҮЭХ	Үйлдвэрчний Эвлэлийн Холбоо
ХЗДС	Хууль Зүйн Дээд Сургууль
ХЗДХЯ	Хууль Зүй Дотоод Хэргийн Яам
ХХҮГ	Хөдөлмөр, Халамжийн Үйлчилгээний Газар
ХХҮХ	Хөдөлмөр, Халамжийн Үйлчилгээний Хэлтэс
ХТҮГ	Хүүхдийн Төлөө Үндэсний Газар

ХУРААНГУЙ

ОУХБ-ын Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах олон улсын ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрөөс “Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах ба урьдчилан сэргийлэх” хөтөлбөрийг АНУ-ын Хөдөлмөрийн департаментийн санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр хоёр үе шаттайгаар амжилттай хэрэгжүүллээ.

ОУХБ/АЙПЕК-аас Монгол улсад хөтөлбөр анх хэрэгжүүлж эхэлснээс хойш, ялангуяа хөтөлбөрийн хоёр дахь шатны хэрэгжилтийн явцад төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагуудын хуримтлуулсан мэдлэг, туршлагад тулгуурлан “Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдтэй тэмцэх үндэсний хугацаат хөтөлбөрийг дэмжих” шинэ төслийнхөө үр дүнг сайжруулах боломжтой юм. Ийнхүү хөтөлбөрийн хоёр дахь шатны хэрэгжилтийн явцад төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагуудын хуримтлуулсан сайн туршлага сургамжийг баримтжуулах шийдвэрийг Монгол дахь ОУХБ-ын ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрөөс гаргаж энэхүү ажлыг хийж гүйцэтгэх зөвлөх багийг гэрээгээр ажиллуулсан.

Хөтөлбөрийн хоёр дахь шат 2002 оны 9 сарын 30-наас 2005 оны 8-р сарын 30 хүртэл хэрэгжиж Засгийн газар, эзэд, үйлдвэрчний байгууллагууд, ТББ-ууд, их сургууль зэрэг 20 гаруй түншлэгч байгууллагуудаас нийт 21 төсөл¹ хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлсэн.

Сайн туршлагуудыг тодорхойлон, баримтжуулахын тулд нийт 17 төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагаас хэрэгжүүлсэн 18 төслийг сонгон авч, уулзалт ярилцлага зохион байгуулсан. Сайн туршлагыг тодорхойлох ажлыг гүйцэтгэхдээ 21 төслийн холбогдох бичиг баримтуудтай тухайлбал, төслийн тайлан, хөтөлбөрийн тайлан, үнэлгээний баримтуудтай танилцсаны дараа Монгол дахь ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрийн албатай хамтран төслүүдийг сонгон шалгаруулав.

Төсөл хэрэгжүүлэгч 13 байгууллагаас хэрэгжүүлсэн 14 төслийн хүрээнд 18 сайн туршлагыг баримтжуулсан юм.

Үйл ажиллагааны дараах чиглэлүүдийн дагуу сайн туршлагыг баримтжуулан танилцуулсан болно. Үүнд:

▶ Ойлголт дээшлүүлэх:	3
▶ Чадавхи бэхжүүлэх:	1
▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторинг:	2
▶ Олон нийтийг дайчлах ба хамтран ажиллах сүлжээ:	5
▶ Шууд туслалцаа:	7

¹ нЛлЭкН 'ү' »тj'фjрий' »эрэ«си'тий' »'ьр Лба»ү үата'Ль 2 тj-ј' »эрэ«sAA'–э'.

1. ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөр нь хүүхдийн хөдөлмөр, нэн ялангуяа хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгахад чиглэсэн үндэсний хүчин чармайлтыг дэмжин ажилладаг. Үндэсний хөтөлбөрийн хоёр дахь шатны хэрэгжилтийн явцад дараах зорилтуудыг дэвшүүлэн ажилласан. Үүнд:

- ▶ Засгийн газар, нийгэм, эдийн засгийн гол салбарууд дахь оролцогч талуудын хүүхдийн хөдөлмөрийн сөрөг үр дагавар, хүүхдийн эрхийн талаарх ойлголтыг дээшлүүлэх;
- ▶ Орон нутгийн удирдлага, хэрэгжүүлэгч байгууллагуудын хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх бодлого, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх чадавхийг бэхжүүлэх;
- ▶ Хүүхдийг хөдөлмөр эрхлэхээс, ялангуяа тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөр эрхлэхээс урьдчилан сэргийлэх, хөндийрүүлэх шууд тусалцааны үйл ажиллагааг дэмжих.

Дээрх зорилтуудыг хэрэгжүүлэхийн тулд тус хөтөлбөр нь түншлэгч байгууллагуудын:

- ▶ чадавхийг бэхжүүлэх;
- ▶ хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх ойлголтыг нэмэгдүүлэх;
- ▶ хөдөлмөр эрхэлж буй болон эрхлэх эрсдэлтэй бүлгийн хүүхдүүдэд шууд тусалцаа, үйлчилгээ үзүүлэх;
- ▶ сургууль болон боловсролын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, сургууль завсардсан хүүхдүүдэд сурах боломж олгох;
- ▶ олон нийт, хүүхдүүд, эцэг эхчүүдийг хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэр, түүний сөрөг үр дагаврын талаар мэдлэгтэй болгоход чиглэсэн үйл ажиллагааг дэмжин ажилласан юм.

Хүүхэд хамгааллын асуудал хариуцсан мэргэжилтэн, төрийн албан хаагчид, ялангуяа цагдаагийн ажилтнуудын ойлголтыг нэмэгдүүлэх, чадавхи бэхжүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлсэн юм. Мөн багш нарын мэдлэг, ойлголтыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулсан. Сургууль завсардсан хүүхдүүдэд албан бус болон мэргэжлийн боловсрол олгох боломжийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагааг Албан бус боловсрол, зайны сургалтын төв, Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газартай хамтран хэрэгжүүлсэн байна. Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгахад ажил олгогч эзэд, үйлдвэрчний эвлэлүүдийн байгууллагуудын үүрэг, оролцоог нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагаануудыг хэрэгжүүлсэн.

Шууд тусалцааны хөтөлбөрүүд нь албан бус салбарт тухайлбал, алт, нүүрсний уурхай, худалдааны зах, хогийн цэг дээр хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд хандсан

үйл ажиллагаа явуулсан. Түүнчлэн бэлгийн мөлжлөгт өртсөн буюу өртөх эрсдэлтэй охидыг шууд туслалцааны хөтөлбөрүүдэд хамруулсан юм. Улаанбаатар хот, Хөвсгөл, Өвөрхангай аймгуудад болон Төв, Сэлэнгэ аймгуудын зарим суманд хэд хэдэн төслийг хэрэгжүүлсэн. ОУХБ/АЙПЕК-ийн төслийг хэрэгжүүлэгч байгууллагууд нийт 2849 хүүхдийг албан бус боловсролд хамруулж, 1481 хүүхдийг ЕБС-д оруулсан бөгөөд нийтдээ 3373 хүүхдэд боловсролын үйлчилгээ үзүүлсэн. 2005 оны 6-р сард хийгдсэн ОУХБ/АЙПЕК-ийн хөтөлбөрийн үйл ажиллагаа, үр дүнгийн үнэлгээний тайлангийн дагуу хөтөлбөр нь дараах үр дүн, амжилтанд хүрсэн байна:

- ▶ Хүүхдийн эрх, хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаарх эрх зүйн орчин сайжирсан.
- ▶ Шийдвэр гаргагчдын хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх ойлголт дээшилсэн.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх олон нийтийн ойлголт дээшилсэн.
- ▶ Хүүхэд хамгааллын асуудал хариуцсан төр, засгийн байгууллагууд, ажил олгогч эзэд, үйлдвэрчний эвлэл зэрэг гол түншлэгч байгууллагуудын чадавхи дээшилсэн.
- ▶ Хөдөлмөр эрхэлж буй болон эрхлэх эрсдэлтэй хүүхдүүдийг тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлж, хөндийрүүлж чадсан.
- ▶ Түншлэгч байгууллагуудын чадавхи сайжирсан.

ОУХБ/АЙПЕК-ийн төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагууд нь төсөл хэрэгжүүлэх явцад хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг үйл ажиллагаа явуулах, хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгах чиглэлээр ихээхэн туршлага хуримтлуулсан билээ.

Монгол дахь ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрөөс гурав дахь шатны төслийг хэрэгжүүлж эхлээд байна. Хөтөлбөрийн зорилтуудыг амжилттай хэрэгжүүлэхэд зохих хувь нэмэр оруулах, удирдамжаар хангах зорилгоор хөтөлбөрийн хоёр дахь шатны хэрэгжилтийн явцад хуримтлуулсан сайн туршлага, сургамжийг баримтжуулах ажлыг ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрөөс ийнхүү санаачлан хийсэн юм.

2. САЙН ТУРШЛАГА ГЭЖ ЮУ ВЭ?

Сайн туршлагыг сонгож баримтжуулах ажлыг ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрөөс боловсруулан гаргасан удирдамжийн дагуу бэлтгэв.

Хаа нэгтээ, аль нэг түвшинд хэрэгжин хүүхдийн хөдөлмөрийг бууруулахад үр дүнгээ өгсөн үйл ажиллагааг бүхэлд нь буюу зарим нэгэн хэсгийг нь сайн туршлага гэж тодорхойлж болно. Тухайн үйл ажиллагааны цар хүрээнээс хамаарахгүйгээр уг ажил амьдралд туршигдан үр дүнтэй болсон байх нь сайн туршлага хэмээн үзэх гол шалгуур болдог. Амьдралд туршигдаж үзсэн байдгаараа сайн туршлага нь шинэ санаачлагаас ялгаатай юм. Үйл ажиллагааны талаарх жирийн нэг жишиг болсон баримтууд бус харин тухайн ажил ямар үр дүнд хүрснийг нотлох нотолгоо нь сайн туршлагыг баримтжуулахад заавал хэрэглэгдэх ёстой зайлшгүй хэрэгцээтэй мэдээлэл болдог.

Сайн туршлага нь дараах 7 шалгуур үзүүлэлтээр тодорхойлогдоно².

- ▶ Шинийг санаачилсан, бүтээлч байдал
- ▶ Үр дүн ба үр нөлөө үзүүлсэн байдал
- ▶ Дуурайлган хэрэгжүүлж болохуйц байдал
- ▶ Тогтвортой байдал
- ▶ Практик ажиллагаанд нийцэж зохицсон байдал
- ▶ Хэрэгцээ болон ёс зүйд нийцсэн байдал
- ▶ Үр ашиг ба хэрэгжилт

Сайн туршлагыг гурван түвшинд ангилж болно³:

- ▶ Түвшин 1: Шинийг санаачлах туршлага
 - 7 шалгуур үзүүлэлтийн дагуу амжилттай туршигдсан үйл ажиллагаа
- ▶ Түвшин 2: Амжилттай туршин хэрэгжүүлсэн туршлага
 - Тодорхой нэг орчинд амжилттай туршигдан, үр дүнг баталгаажуулсан бөгөөд
 - өөр орчин, нөхцөлд ашиглах боломжтой практик үйл ажиллагаа
- ▶ Түвшин 3: Түгээгдсэн сайн туршлага
 - Янз бүрийн орчин, нөхцөлтэй олон газарт туршигдан төсөөлсөн үр дүнд хүрч чадсан практик үйл ажиллагаа.

² ОУХБ/АЙПЕК-ийн Загвар, Үнэлгээ, Баримт бичгийн хэлтсийн зөвлөхийн боловсруулсан "Сайн туршлагыг тодорхойлох, бүтцийг хянах, түгээх, нэвтрүүлэх нь" баримт бичиг, 2001 оны 10-р сар

³ Дээрхтэй иш

3. СУРГАМЖ ГЭЖ ЮУ ВЭ?⁴

Сургамж гэдэг нь тухайн үйл ажиллагааны юу нь болж байна, юу нь болохгүй байна гэдэгт тулгуурлан цаашдын үйл ажиллагааг сайжруулахад чиглэсэн, хөтөлбөр болон төслийн үйл ажиллагаанд ашиг тус болохуйц ямар нэгэн дүгнэлт, ажиглалт эсвэл зөвлөмжийг хэлнэ.

Сайн туршлага нь үргэлж сайн хийгдсэн зүйлийг, тухайлбал 7 шалгуурт нийцсэн зүйлийг илэрхийлдэг бол сургамж нь сайн гүйцэтгэгдсэн зүйлээс гадна үр дүн, амжилтанд хүрээгүй ажлыг ч хамруулдаг. Сайн туршлага, сургамж нь хоёулаа тухайн өгүүлэгдэж буй төслөөр хязгаарлагдахгүй бусдад тустай хэдий ч, сургамж нь ихэвчлэн тухайн төслийн хувьд хамааралтай учир бусдын хувьд тийм ч тустай байж чаддаггүй. Гэхдээ сургамж нь сайн туршлагын салшгүй нэгэн хэсэг болдог бөгөөд эдгээр нь төслийн хэрэгжилтэд ашигтай зөвлөгөө, сануулга, анхааруулга болж чаддаг.

⁴ «"Үтэй алби"

4. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЧИГЛЭЛ, АНГИЛАЛ

Монгол дахь ОУХБ/АЙПЕК—ийн төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагууд нь дараах үндсэн чиглэлийн үйл ажиллагаануудыг хэрэгжүүлсэн. Үүнд:

- ▶ Ойлголт дээшлүүлэх
- ▶ Албан ба албан бус боловсрол олгох
- ▶ Мэргэжлийн болон ур чадвар олгох сургалт явуулах
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторинг хийх
- ▶ Олон нийтийг дайчлах ба хамтран ажиллах сүлжээ байгуулах
- ▶ Эрх зүйн орчин бүрдүүлэх, бодлого боловсруулах, түүнийг хэрэгжүүлэх
- ▶ Өөрсдөдөө туслах бүлэг байгуулах ба орлого нэмэгдүүлэх гарааны мөнгө олгох

Энэхүү тайланд тодорхойлогдсон, сонгон авсан сайн туршлагуудыг дээрх үйл ажиллагааны чиглэлүүдийн хүрээнд ангилан авч үзсэн болно. Тухайн сайн туршлагын хэрэгжсэн нөхцөл байдлыг уншигчдад тодорхой харуулах зорилгоор Монгол дахь ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрийн албатай тохиролцсоны дагуу зөвлөхүүд хөтөлбөрийн хүрээнд сонгон авсан сайн туршлагыг хэрэгжүүлэгч байгууллагаар нь ангилан бичив. Энэ нь хөтөлбөрийн хоёрдугаар шатны хэрэгжилтийн талаар дэлгэрэнгүй мэдээлэл олж авахыг хүсэж буй хүмүүст зориулан тухайн төслийн стратегийг илүү сайн ойлгоход хялбар болгох зорилгыг агуулсан юм.

Эрхэм уншигч та энэхүү тайланд тодорхойлсон сайн туршлагуудыг нэгтгэсэн хүснэгтийг “Хавсралт 1”-ээс харж болно. Сайн туршлага ба сургамжуудыг үйл ажиллагааны чиглэлийн дагуу ангилсан болно.

5. ЗӨВЛӨХҮҮДИЙН ЭРХ, ҮҮРЭГ

Хоёр хүний бүрэлдэхүүнтэй зөвлөх баг нь сайн туршлага, сургамжийг баримтжуулах ажлыг Монгол дахь ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрөөс гаргасан ажлын удирдамжид⁵ тусгасан эрх, үүргийн хүрээнд хийж гүйцэтгэсэн.

⁵ Ажлын удирдамж, ОУХБ-ын АЙПЕК хөтөлбөр Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний хөтөлбөрийн хоёрдугаар шатны хүрээнд тодорхойлогдох Сайн туршлага, сургамжийг баримтжуулах, MON/02/50P/USA

6. САЙН ТУРШЛАГА БА СУРГАМЖИЙГ ТОДОРХОЙЛОХ ҮЕ ШАТ

Энэхүү тайланд тодорхойлогдсон сайн туршлагыг баримтжуулах ажлыг дараах үе шаттай хийж гүйцэтгэв. Үүнд:

- ▶ Холбогдох баримт бичгүүдтэй танилцан судлав. “Хавсралт 2”-оос баримт бичгийн жагсаалтыг үзнэ үү.
- ▶ Хөтөлбөрийн хоёр дахь шатанд төсөл хэрэгжүүлсэн байгууллагуудын ажилтнуудад зориулсан сайн туршлага ба сургамжийг тодорхойлох сургалтыг зохион байгуулсан.
- ▶ Түншлэгч байгууллага тус бүр өөрийн сайн туршлагыг анхны байдлаар тодорхойлон зөвлөхүүдэд танилцуулав.
- ▶ Сайн туршлага сургамжийг нь баримтжуулбал зохих байгууллага ба үйл ажиллагааны хөтөлбөрүүдийг Монгол дахь ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрийн албатай хамтран сонгон авсан.
- ▶ Сонгон авсан төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагын төлөөлөгчидтэй ганцаарчилсан ярилцлагыг зохион байгуулав. (“Хавсралт 3”-аас ярилцлагад оролцсон хүмүүсийн жагсаалт, холбогдох мэдээлэлтэй танилцана уу.)
- ▶ Сонгон авсан төсөл бүрийн хувьд сайн туршлага, сургамжийн эхний хувилбарыг тодорхойлон баримтжуулах ажлыг гүйцэтгэсэн.
- ▶ Тодорхойлсон сайн туршлагуудыг хэрэгжүүлэгч байгууллагад танилцуулах, тэдний саналыг авах уулзалт семинар зохион байгуулав.
- ▶ Сайн туршлагуудыг нэгтгэсэн тайлангийн төслийг ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрийн албанд танилцуулан санал авав.
- ▶ Сайн туршлага, сургамжийг тодорхойлсон тайлангийн эцсийн хувилбарыг ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрөөс ирүүлсэн санал, зөвлөмжийн дагуу засвар хийж бэлтгэв.

Сайн туршлагыг сонгож тодорхойлохдоо холбогдох байгууллагуудтай хийсэн ярилцлагын үеэр цуглуулсан материал, ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрийн холбогдох тайлан, баримт бичгүүдтэй танилцсаны үндсэн дээр хийсэн учраас ач холбогдол бүхий сайн туршлагыг зүй зохистой сонгосон байдал болон түүнийг зүй зохистой тодорхойлсон байдал нь дээрх материалуудыг хэр нягт нямбай баримтжуулан цуглуулж танилцуулснаас өөрөөр хэлбэл дээрх материалуудын бодит байдлаас шалтгаалсан болно.

7. СОНГОН АВСАН “САЙН ТУРШЛАГА”

ГЭР БҮЛИЙН ХӨГЖЛИЙН ТӨВ (ГБХТ)

Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах, урьдчилан сэргийлэхэд сургуулийн өмнөх боловсролын оруулах хувь нэмрийг дээшлүүлэх нь

Байгууллагын товч танилцуулга

Гэр бүлийн хөгжлийн төв (ГБХТ) нь 2001 онд байгуулагдсан төрийн бус байгууллага юм. ГБХТ-ийн эрхэм зорилго нь Монголын гэр бүлийн хэрэгцээ, ашиг сонирхлыг хамгаалах, гэр бүлийн гишүүдэд чөлөөт иргэний нийгэм, зах зээлийн эдийн засагт зохицон амьдрах ур чадвар эзэмшихэд нь дэмжлэг үзүүлэхэд оршино.

ГБХТ нь дараах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг. Үүнд:

- ▶ Эдийн засаг, хууль эрх зүй, эрүүл мэнд, боловсролын асуудлаар сургалт зохион байгуулах, зөвлөгөө өгөх, мэдээллээр хангах замаар гэр бүлийн хөгжлийг дэмжих;
- ▶ Гэр бүлийн асуудлаар судалгаа явуулах;
- ▶ Хууль боловсруулагчид, төрийн албан хаагчдын дунд гэр бүлийн ашиг сонирхлыг сурталчлах, гэр бүлийн талаар төрөөс баримталж буй бодлогод нөлөөлөх.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Ядуурал, гэр бүл салалт, хөдөөгийн шилжилт хөдөлгөөн, эцэг эхийн зохих мэргэжил, боловсролгүй байдал нь хүүхэд сургууль завсардах гол шалтгаан болдог. Цэцэрлэгт хүүхдээ хамруулахад шаардагдах зүйлсийг худалдан авах, хоолны мөнгө төлөх, цэцэрлэгт хүүхдээ зөөх унааны мөнгөгүйн улмаас эмзэг бүлгийн хүүхдүүдийн сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдалтын хувь бага байна. Сургуулийн өмнөх боловсролд үл хамрагдалт ба хүүхдийн хөдөлмөрийн хоорондын харилцан хамаарлын талаар хангалттай, үнэн зөв статистик мэдээ байхгүй хэдий ч, сургуулийн өмнөх боловсрол эзэмших нь тухайн хүүхэд цаашид ерөнхий боловсролын сургуульд амжилттай элсэн орох, суралцахад бэлтгэх гол арга гэж үзэх нь зүйтэй.

Улсын хэмжээнд 3-7 насны бүх хүүхдийн зөвхөн 40 орчим хувь нь л сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагддаг. Сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдаагүй хүүхдүүд өдрийн турш эцэг эхийн хараа хяналтгүй гэртээ үлдэж байгаа нь хүүхдийн хөдөлмөрт татагдан орох эрсдэлийг бий болгодог. Үүнээс гадна ядуу өрхийн хүүхдүүд болон ах эгч нь хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүд сургууль завсардах эсвэл хөдөлмөр эрхлэх илүү их эрсдэлтэй байдаг.

Бага сургуульд элсэн орох хүүхдийн тоог нэмэгдүүлэх, цаашилбал, сургууль завсардалтыг бууруулах зорилгоор хүүхдийн хөдөлмөрт татагдан орох эрсдэл бүхий бүлгийн хүүхдүүдэд зориулсан сургуулийн өмнөх албан бус боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах хэрэгцээ зүй ёсоор урган гарчээ.

Төслийн ололт, амжилт

Төслийг хэрэгжүүлснээр дараах үр дүн, амжилтанд хүрсэн байна. Үүнд⁶:

- ▶ Богино хугацаанд СӨБ олгох сургалтын хөтөлбөр, хүүхдийн дэвтэр, багшийн номоос бүрдсэн иж бүрдлийг боловсруулан, Албан бус боловсрол, зайны сургалтын үндэсний төв, СӨБ-ын стандартын багаар үнэлүүлсний дараа Боловсрол, Соёл, Шинжлэх Ухааны Яам /БСШУЯ/-аас холбогдох үнэлгээг хийлгүүлж сургалтанд ашиглах зөвшөөрөл авсан байна.
- ▶ СӨБ-ын багш нар, цэцэрлэгийн удирдах ажилтнуудын хүүхдийн хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлэхэд гүйцэтгэх үүрэг хариуцлагын талаарх ойлголт дээшилсэн.
- ▶ Байнгын ажиллагаатай СӨБ-ын 2 анги байгуулсан байна. Төслийн үр дүнд 6-7 насны 72 хүүхэд СӨБ-ын хөтөлбөрийг бүрэн эзэмшин, бага сургуульд амжилттай элсэн орсноор хөдөлмөр эрхлэхээс урьдчилан сэргийлэгдэж чадсан.

Сургуулийн өмнөх албан
бус сургалтын анги.
УБ 2003 он.

„аг’ т-рү’а’а

Нэр: Хөдөлмөр эрхлэх эрсдэл бүхий бүлгийн хүүхдүүдийг богино хугацаанд сурган, бага сургуульд элсэн ороход нь дэмжлэг үзүүлэх сургуулийн өмнөх албан бус боловсролын сургалтын хөтөлбөр

Ангилал: Шууд туслалцаа - Албан ба албан бус боловсрол

Агуулга:

ГБХТ-өөс хөдөлмөр эрхлэх эрсдэлтэй хүүхдүүдийн хэрэгцээнд нийцүүлэн сургуулийн өмнөх албан бус боловсролын сургалтын хөтөлбөр боловсруулан гаргасан юм.

⁶ ОУХБ –ын АЙПЕК хөтөлбөрийн төслийн баримт бичиг АР № Р.270.16.335.053

Энэхүү сургалтын шинэ хөтөлбөрийг БСШУЯ-наас гаргасан стандартын дагуу дараах зарчмуудыг баримтлан боловсруулсан байна.

- ▶ Хүүхдийн бие бялдар, сэтгэл зүй, нийгмийн хөгжлийг өв тэгш хөгжүүлэх,
- ▶ Нас, сэтгэцийн онцлог, хэрэгцээг нь харгалзах,
- ▶ Сургуульд элсэн орох бэлтгэлийг хангах,
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн талаар ойлголт өгөх.

ГБХТ нь багш, эцэг эхчүүдэд зориулсан ном, хүүхдүүдэд зориулсан сургалтын материал зэрэг тусгай арга зүй бүхий сургалтын материалуудыг боловсруулсан юм.

Сургалтыг гэрт явуулдаг бөгөөд нэг гэрт 20 хүүхэд суралцдаг.

ГБХТ-өөс сургуулийн өмнөх боловсрол олгох сургалтын хөтөлбөрийн нэг бүрэлдэхүүн хэсэг болгон зорилтот бүлгийн эцэг эхчүүдэд зориулсан сургалтууд явуулсан. Баасан гараг бүрийн 17 цагаас цэцэрлэгийн багш нар эцэг, эхчүүдэд зориулсан уулзалтыг зохион байгуулдаг. Хүүхдийнх нь хөгжлийн түвшинг харгалзан эцэг, эхчүүдийг 4 бүлэг болгон хувааж, бүлэг тус бүрийн хэрэгцээнд нийцсэн тусгай хөтөлбөрийг боловсруулан сургалт явуулдаг. Энэхүү “Баасан гарагийн 17 цагийн уулзалт”-ын зорилго нь:

- ▶ Эцэг, эхчүүдийн хүүхдийнхээ боловсролд хандах хандлагыг өөрчлөх;
- ▶ Эцэг, эхчүүдийн хүүхдийнхээ боловсролд гүйцэтгэх үүрэг хариуцлага, оролцоог нэмэгдүүлэх;
- ▶ Эцэг, эхчүүдэд хүүхдүүдтэйгээ ойр дотно харьцаа тогтооход нь туслах явдал юм.

Сургуулийн өмнөх насны хүүхдүүдэд зориулсан цуврал гарын авлага

УБ хотын 4 дүүргийн 26 цэцэрлэгийн 200 гаруй цэцэрлэгийн багш, эрхлэгч, арга зүйчид, хорооны нийгмийн ажилтнуудын дунд шинэ сургалтын хөтөлбөр, арга зүйг хэрхэн ашиглах талаар сургалт явуулав.

Үр дүн, үр нөлөө:

Энэхүү сургалтын хөтөлбөр ба арга зүй нь СӨБ-ын албан бус сургалтын шинэ арга болж чадсан ба үүнийг улс орон даяар бүх цэцэрлэгт ашиглах боломжтой. Сургалтын хөтөлбөр ба иж бүрдлийг өнөөдөр өргөн хүрээнд ашиглаж байна.

ГБХТ-ийн ажилтнуудын хэлснээр эдгээр шинээр боловсруулсан материал нь тэдгээрийн анх төсөөлж байснаас илүү их эрэлт хэрэгцээтэй болж чадсан бөгөөд уг сургалтын хөтөлбөрийг ашигласан багш нараас дэмжиж сайшаасан саналууд маш ихээр ирсэн байна.

Шинэ сургалтын хөтөлбөрт хамрагдсан 72 хүүхэд бүгдээрээ албан боловсролд хамрагдахаар бүртгүүлсэн.

“Баасан гарагийн 17 цагийн уулзалт”-ыг зохион байгуулсны үр дүнд эцэг эхийн үүрэг хариуцлага сайжирч, өөрийгөө үнэлэх үнэлэмж дээшилсэн. Цаашилбал, тэдний боловсролд хандах хандлага эерэгээр өөрчлөгдөн, хүүхдэдээ илүү их анхаарал халамж тавих болсон.

Сургалтыг гэрт зохион байгуулсан явдал нь зорилтот бүлгийн хүүхдүүдэд хүрч ажиллахад, ялангуяа цэцэрлэгийн байшин барилгагүй хөдөө орон нутагт маш ашигтай шийдэл болсон.

Цэцэрлэгийн багш нар, захирлуудад сургалтын хөтөлбөр, иж бүрдлийг хэрхэн ашиглах талаар сургалт явуулсан. Төслийн үйл ажиллагаа дууссаны дараа ч ГБХТ-өөс энэхүү сургалтыг үргэлжлүүлэн зохион байгуулсаар байна.

Хэрэгжих нөхцөл

Уг сургалтын хөтөлбөрийг хэр өргөн хүрээнд ашиглах нь багш нар хөтөлбөрийг хэрхэн хүлээж авахаас шалтгаалах болно.

Гэр бүлийн хөгжлийн төвийн тодорхойлсноор энэхүү сургалтын хөтөлбөрийг хичээлдээ ашиглаж үзсэн багш нар ихээхэн сайшаадаг байна. Багш нарын дэмжлэгийг авах нь сургалтын хөтөлбөрийг үр дүнтэй ашиглаж нэвтрүүлэхэд шаардлагатай гол нөхцөл юм. Сургалтын хөтөлбөр нь БСШУЯ-ны зорилго, стандартад нийцсэн тул үүнийг үндэсний хэмжээнд сургуулийн өмнөх албан бус боловсролын системийн хүрээнд ашиглах бүрэн боломжтой.

Сургамж

Хүүхдийг цэцэрлэгт явж байх үед нь зохих арга хэмжээ авснаар хүүхдийг сургууль завсардахаас урьдчилан сэргийлж чадна. Хүүхдийг сургуулийн орчинд дасгаж бэлтгэх нь цаашдаа амжилттай үргэлжлүүлэн суралцахад маш чухал байдаг. Цэцэрлэгт хамрагдаж буй хүүхдүүд нь бага болон ерөнхий боловсролын сургуулийн орчинд илүү хурдан дасан зохицдог.

МОНГОЛЫН АЖИЛ ОЛГОГЧ ЭЗДИЙН НЭГДСЭН ХОЛБОО

Байгууллагын товч танилцуулга

Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо (МАОЭНХ) нь 7800 гаруй гишүүн байгууллагыг сайн дурын үндсэн дээр эгнээндээ нэгтгэсэн, Монгол улсын 21 аймагт салбартай ашгийн бус байгууллага юм.

Тус холбоо нь гишүүдийнхээ эрх ашгийг үндэсний түвшинд хамгаалах, илэрхийлэх, хувийн хэвшлийн хөгжлийг дэмжих үүрэгтэй бөгөөд хүний нөөцийн менежментийн талаар мэдээллээр хангах, сургалт зохион байгуулах, зөвлөгөө өгөх, олон улсын хамтын ажиллагааны хөтөлбөрт оролцох зэрэг үйл ажиллагааг хэрэгжүүлдэг. Түүнчлэн МАОЭНХ нь Олон улсын болон Ази Номхон Далайн Бүсийн Эздийн Байгууллагын гишүүн байгууллага юм.

МАОЭНХ нь нийгмийн гол түншлэгчийн хувьд хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгахад байгууллагынхаа зүгээс оруулах хувь нэмэр, үүрэг, хариуцлагаа хүлээн зөвшөөрч хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгахад чиглэсэн аливаа үйл ажиллагааг ямагт дэмжиж ирсэн билээ.

Төсөл № 1

**Албан бус алтны уурхай дахь хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах
ба түүнээс урьдчилан сэргийлэх нь**

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Сүүлийн 10 жилд албан бус алт олборлолт нь хөдөөгийн иргэдийн орлого олох гол эх үүсвэрүүдийн нэг болов. Хөдөөгийн хүн амын ихээхэн хэсгийг хамарч буй ажилгүйдэл нь хөдөөгийн эдийн засаг доройтож байгаагийн үндсэн шалтгаан нь болж байна. Иймээс өөрсдийн болон өрхийн хэрэгцээгээ хангахын тулд олон хүүхэд албан бусаар алт олборлох үйл ажиллагаанд татагдан орсон.

Энэ салбарт ажиллаж буй хүүхдүүд нүх ухах, чулуу бутлах, хүдэр татаж гаргах, зөөх, алт угаах, мөнгөн ус ашиглан алтыг цэвэршүүлэх зэрэг ажлыг гол төлөв гүйцэтгэдэг. Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүд ядарч сульдах, осолд орох, гэмтэж бэртэх, мөнгөн ус ашигласнаас эрүүл мэндээрээ хохирох зэрэг эрсдэлтэй байдаг.

Хүүхдийн аюултай хөдөлмөр, сургууль завсардалт хоёр нь албан бусаар алт олборлогчдын дунд ноцтой асуудал болоод байгаа билээ. Албан бусаар алт олборлогч хүүхдүүдийн дундаж нас 14 байна. Хөдөлмөр эрхэлдэг охид ихэвчлэн уурхай дахь үйлчилгээний газар (гуанз, дэлгүүр) туслах ажил хийдэг хэдий ч, заримдаа алт угаах ажил хийдэг. Хөвгүүд голдуу уурхайн ажилд биечлэн оролцдог.

1997 оноос хойш албан бусаар алт олборлож буй хүүхэд, насанд хүрэгчдийн тоо эрс өсөж байна. Тэдний ихэнх нь хөдөө орон нутгаас шилжин ирэгсэд тул тухайн орон нутгийн бүртгэлд хамрагдаагүйн улмаас нийгмийн хамгааллын үйлчилгээ, даатгалд хамрагдаж чаддаггүй байна. Түүнчлэн сургууль болон эрүүл мэндийн үйлчилгээг хүртэж чаддаггүй. Мөн тэд маш аюултай, эрүүл мэндэд хортой, хөдөлмөрийн хүнд нөхцөлд уртасгасан цагаар ажилладаг.

Албан бусаар алт олборлогчид ихэвчлэн ямар нэг компанийн эзэмшил газраас алт олборлодог учраас компани ба албан бусаар алт олборлогчдын хооронд ашиг сонирхлын зөрчилдөөн байнга гардаг.

Төслийн ололт, амжилт

МАОЭНХ-оос хэрэгжүүлсэн төслийн үр дүнд:

- ▶ Хүүхдийн аюултай хөдөлмөрийн сөрөг үр дагаврын талаар орон нутгийн удирдлага, уурхайчид, эцэг эхчүүд, хүүхдүүд, олон нийтийн ойлголт дээшилсэн.
- ▶ Албан бусаар алт олборлодог хүүхдүүдэд зориулан албан бус боловсролын сургалтыг тухайн орон нутаг, ажлын байранд зохион байгуулсан.
- ▶ 16 ба түүнээс дээш насны уурхайд хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүдэд мэргэжлийн сургалтанд хамрагдах, ажлын байр олох боломжийг нэмэгдүүлсэн.

„аН’ т-рү’ага

Нэр: Албан бус уурхайд ажилладаг, багш мэргэжилтэй албан бус боловсролын багш нар

Ангилал: Шууд туслалцаа - Албан ба албан бус сургалт

Агуулга:

Сургууль болон албан бус сургалтын төвүүд нь ихэвчлэн уурхайгаас хэт хол зөвхөн сумын төвүүдэд байрладаг. Жишээлбэл: Төв аймгийн Заамар суман дахь “Дархан-26” хэмээх алт олборлогчид төвлөрөн амьдардаг газар нь сумын төв буюу Албан бус сургалтын төвөөс хэт алслагдсан тул уурхайд хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүд тэнд суралцах ямар ч боломжгүй байдаг.

МАОЭНХ нь албан бусаар алт олборлогч 3 хүнийг уурхайд хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд албан бус боловсрол олгох багшаар хөлслөн ажиллуулсан. МАОЭНХ-оос АББ-ын багш нарыг сонгоход ихээхэн анхаарал хандуулж дараах шалгуураар сонгосон юм. Үүнд:

- ▶ албан бус алт олборлогч;
- ▶ багшлах туршлагатай (албан бус уурхайд ажиллахаас өмнө);
- ▶ албан бусаар алт олборлож буй газар амьдардаг;

Сонгон авсан багш нарыг Улаанбаатар хотод Албан бус ба зайны сургалтын төвөөс явуулсан 5 өдрийн сургалтанд хамруулсан. Эдгээр багш нар нь өөрсдөө албан бусаар алт олборлогчид учраас хүүхдүүд болон эцэг, эхчүүдтэй илүү сайн холбоо тогтоож, дотно харьцах боломжтой юм.

АББ-ын багш нар үндсэн үүргээсээ гадна хүүхэд нь сургалтанд хамрагдаагүй эцэг эхчүүдэд болон тухайн орон нутгийн хүмүүст боловсролын ач холбогдлын талаар ухуулга, сурталчилгаа хийх ажлыг зохион байгуулдаг.

Албан бус сургалтын хичээл Даваа- Баасан гаригуудад 10-16 цагт явагддаг бөгөөд хүүхдүүдэд 1-4 ангийн бага боловсрол олгодог. Багш нар хүүхдүүдийг уурхайн ажлаас аль болохоор хол байлгахын тулд Бямба, Ням гарагуудад хүүхдүүдийн дунд чөлөөт цагийг үр дүнтэй өнгөрүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулдаг байна.

Хичээл заахын зэрэгцээ багш нар хүүхдүүдийг орон нутгийн захиргааны бүртгэлд хамрагдахад нь болон ЕБС-д шилжин ороход шаардагдах хувийн хэргийг

Төв аймгийн Заамар суман дахь “Дархан-26” алт олборлогчид төвлөрөн амьдардаг газар.

бүрдүүлэхэд нь тусалдаг. Сургуульд хэзээ ч сурч байгаагүй хүүхдүүдэд сургуулийн орчныг танилцуулах, дасгах зорилгоор сумын ЕБС дээр танилцах уулзалтуудыг зохион байгуулсан байна.

Үр дүн, үр нөлөө

Энэхүү сайн туршлага амжилттай хэрэгжсэн нь дараах гурван хүчин зүйлээс шалтгаалсан юм. Үүнд:

- ▶ Сургалтыг хүүхдийн амьдарч, ажиллаж буй орчинд нь зохион байгуулсан.
- ▶ Сонгосон багш нар нь багшийн мэргэжилтэйгээс гадна албан бус уурхайн талаар мэдлэгтэй бөгөөд албан бус сургалтын арга зүйн хичээлд сууж мэдлэг, ур чадвараа дээшлүүлсэн.
- ▶ Багш нарыг бүтэн ажлын цагаар гэрээ хийж, цалинтай ажиллуулсан. Тэд хүүхдүүдтэйгээ нэг орчинд ажиллаж амьдардаг.

МАОЭНХ-ноос 7-15 насны 40 хүүхдэд албан бус сургалтыг хүүхдүүдийн ажиллаж, амьдарч буй орчинд нь зохион байгуулсан. Эдгээр хүүхдийн 30 нь сургалтын хөтөлбөрөө бүрэн дүүргэж, 11 хүүхэд ЕБС-д шилжин суралцжээ. 2005 оны 5 дугаар сард олон хүүхэд шинээр бүртгүүлж албан бус сургалтанд хамрагдаж эхлээд байна.

Ерөнхий боловсролын сургуульд бүртгүүлсэн хүүхдийн тоо өсөхийн хирээр албан бус уурхайн ажлаас хөндийрсөн хүүхдийн тоо эрс өссөн. Орон нутгийн удирдлага, хүүхдүүд, эцэг эхчүүдийн албан бус уурхайн салбар дахь хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх хандлага өөрчлөгдөж ойлголт нэмэгдсэн.

Хэрэгжих нөхцөл

Энэхүү сайн туршлагыг нэвтрүүлэхийн тулд албан бус сургалтыг хариуцан явуулах багш нарыг хөлслөх, албан бус сургалт явуулах төсөвтэй байх шаардлагатай. Шаардлагатай хөрөнгө, мөнгийг Засгийн газраас болон олон улсын донор байгууллагуудаас санхүүжүүлж болох юм. Түүнчлэн аль болохоор олон хүүхдийг сургалтанд хамруулж, амжилттай сургахад орон нутгийнхны дэмжлэг, туслалцаа маш чухал. Иймээс тухайн орон нутгийн төр, засгийн байгууллагын ажилтнуудын дунд ойлголт нэмэгдүүлэх ухуулга сурталчилгаа явуулах нь гол хүчин зүйл юм.

Сургамж:

- ▶ МАОЭНХ-оос явуулсан албан бус сургалт нь одоогийн байдлаар зөвхөн бага боловсрол буюу 1-4 ангийн боловсролыг олгосон. Цаашид 5 ба түүнээс дээш ангиас сургууль завсардсан хүүхдүүдэд зориулан 5-8 дугаар ангийн боловсрол олгох сургалт зохион байгуулах шаардлагатай байна.
- ▶ Багш мэргэжилтэй бөгөөд тухайн газарт албан бусаар алт олборлож байсан хүмүүсийг багшаар сонгож ажиллуулсан нь ердийн багш нартай харьцуулахад хүүхдүүдтэй илүү ойр дотно харьцаж, тэдний амьдрал, эцэг эхийг сайн ойлгоход илүү дөхөмтэй байсан.
- ▶ Хэдийгээр хөдөлмөр эрхлэж буй ихэнх хүүхдүүд уул уурхайн мэргэжлээр суралцах хүсэлтэй байдаг ч уул уурхайн салбарт ажиллах хүчний эрэлт хэрэгцээ бага байна. Иймээс бусад төрлийн мэргэжлийн ур чадвар эзэмшин өөр салбарт илүү сайн ажил олох боломжуудын талаар хүүхдүүдэд мэдээлэл өгөх нэн шаардлагатай.

Төсөл № 2

Хүүхдийн хөдөлмөр, түүний тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгахад ажил олгогч эздийн үүрэг, оролцоог нэмэгдүүлэх нь

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Хүүхдийн хөдөлмөр бол Монголын нийгэм дэх харьцангуй шинэ асуудал юм. Хүүхдийн хөдөлмөрийн үндсэн шалтгаануудын нэг нь тухайн асуудлаарх ажил олгогч эздийн мэдлэг, мэдээлэл дутмаг байгаатай холбоотой. Хүүхдүүд ихэнх тохиолдолд аюултай, эрүүл мэндэд хортой нөхцөлд, уртасгасан цагаар, маш бага хөлсөөр ажиллаж байна.

2003 онд МАОЭНХ-ноос уул уурхай, барилга, зочид буудал, оёдол, худалдааны салбар дахь ажил олгогч эздийн хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх мэдлэг, хандлагыг судлах судалгаа явуулсан юм. Уг судалгаагаар хүүхдүүд ихэвчлэн аюултай, эрүүл мэндэд хортой нөхцөлд, хөдөлмөрийн гэрээгүй ажилладаг нь нотлогдсон билээ. Мөн хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаарх ажил олгогч эздийн мэдлэг, ойлголт ерөнхийдөө хангалтгүй байгааг судалгааны дүн харуулав. Зарим ажил олгогч эзэд Монгол улсын Хөдөлмөрийн тухай хуулийн хүүхдийн хөдөлмөртэй холбоотой заалтуудын талаар ямар ч ойлголтгүй байжээ.

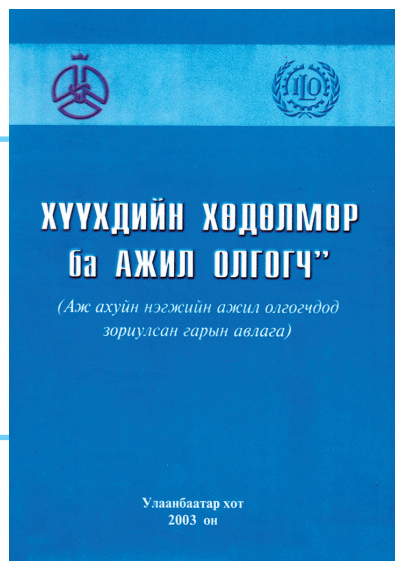
Төслийн ололт, амжилт

Төслийг хэрэгжүүлснээр дараах үр дүн, амжилтанд хүрсэн байна. Үүнд:

- ▶ Ажил олгогч эзэд ба хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүдийн дунд судалгаа явуулснаар МАОЭНХ нь хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх ажил олгогч эздийн ойлголт, хандлагын талаар болон хөдөлмөр эрхлэгч хүүхдүүдийн хөдөлмөрийн нөхцөлийн талаар тодорхой мэдээлэл, ойлголттой болж чадсан.
- ▶ МАОЭНХ-ноос хүүхдийн хөдөлмөрийн талаар ажил олгогч эздийн баримтлах стратегийн баримт бичгийг боловсруулан баталсан ба дотоод бүтцийнхээ хүрээнд Хүүхдийн Хөдөлмөрийн Хороо байгуулан ажиллаж байна.
- ▶ Ажил олгогч эздэд зориулан хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх сургалтын модуль боловсруулан, 19 удаагийн сургалт зохион байгуулж, 550 гаруй ажил олгогч эздийг хамруулав.
- ▶ Сонгон авсан салбарын⁷ ажил олгогч эздийн ойлголт сайжирсан. Сургалтын дараа явуулсан үнэлгээнээс харахад зарим компаниуд бага насны хүүхдийн хөдөлмөрийн нөхцөлийг сайжруулсан, хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдийн тоо буурсан зэрэг бодит үр дүнд хүрсэн байна.
- ▶ МАОЭНХ-ноос ажил олгогч эздэд зориулсан мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааны материалууд (гарын авлага, зурагт хуудас, кино)-ыг боловсруулсан.

⁷ Уул уурхай, барилга, зочид буудал, оёдол, худалдааны салбарууд

МАОЭНХ-ноос
хэвлэн гаргасан
гарын авлага

„аh' m-py'a'a

Нэр: Ажил олгогч эздэд зориулсан хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх сургалтын модуль.

Ангилал: Ойлголт дээшлүүлэх

Агуулга:

Ажил олгогч эздэд зориулсан тусгай сургалтын модуль нь:

- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаар ажил олгогч эздийн ойлголтыг дээшлүүлэх;
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх холбогдох олон улсын конвенци, хууль дүрмийн талаар тэдэнд мэдээлэл өгөх;
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцэхэд тэдний үүрэг хариуцлага, оролцоог дээшлүүлэхэд чиглэгдсэн.

Мөн сургалтын модулийн зорилго нь албан хэвшил дэх хүүхдийн хөдөлмөрийн нөхцөлийг сайжруулах, тухайн салбар дахь хүүхдийн хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлэхэд оршино. Энэхүү сургалтын модуль нь Монголд анх удаа боловсруулж нэвтрүүлснээрээ онцлог юм.

Сургалтын модуль нь 10 үндсэн бүрэлдэхүүн хэсэгтэй. Үүнд:

1. Танилцуулга: хүүхдийн хөдөлмөрийн тухай үндсэн ойлголт, Монголын нөхцөл дэх ажил олгогч ба хүүхдийн хөдөлмөрийн өнөөгийн байдал.
2. Хуул эрх зүй, бодлого: Хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх олон улсын конвенци, хүүхдийн эрх, хүүхэд ба хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх үндэсний хууль тогтоол, дүрэм журам, Хөдөлмөрийн тухай хууль, хүүхэдтэй байгуулах хөдөлмөрийн гэрээ, хэлцлүүд, түүний онцлог, эрх зүйн үндсүүд, ажил олгогчийн анхаарах зүйл.

3. Хүүхдийн хөдөлмөрийн хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн нөхцөлүүд, эздийн зүгээс хүлээх үүрэг хариуцлага.
4. Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн эрүүл мэнд, бие физиологи, сэтгэл зүйн асуудалд ажил олгогчийн зүгээс анхаарах. ХХТХ-ийн сөрөг үр дагавар.
5. Хөдөлмөр эрхэлж байгаа хүүхдүүдийн эрхийг хамгаалахад ажил олгогчийн гүйцэтгэх үүрэг.
6. Хөдөлмөр эрхэлж байгаа хүүхдийн цалин хөлс, ажлын нөхцөл, ажлын цаг, нийгмийн халамжийн үйлчилгээ
7. Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн нөхцөл шууд бус замаар бүрэлдэхээс урьдчилан сэргийлэхэд эзэд болон эздийн байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг оролцоо.
8. Хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүдийн сурч боловсроход ажил олгогчийн зүгээс үзүүлэх дэмжлэг.
9. Ажил олгогчийн зүгээс хүүхдийн хөдөлмөртэй холбогдолтой асуудлыг практикт шийдвэрлэх арга замууд.
10. Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгах талаар ажил олгогч нарын баримтлах стратеги, ёс зүйн хэм хэмжээ.

Сургалтын модулийн бүрэлдэхүүн хэсэг тус бүр сэдвийн зорилго, харилцан ярилцах сэдэв, өгүүллэг, ном зүй, заах арга гэсэн хэсгүүдээс бүрдэнэ. Сургалтын модулийг ажил олгогч эздэд тусгайлан зориулж боловсруулсан бөгөөд бүх төрлийн аж ахуйн нэгжүүд ашиглах боломжтой.

Үр дүн, үр нөлөө

Өнгөрсөн 2 жилийн хугацаанд МАОЭНХ нь энэхүү сургалтын модулийг амжилттай ашиглан, сонгосон 5 салбарын⁸ 550 гаруй ажил олгогч эздийг сургасан байна.

МАОЭНХ-ноос төслийн хэрэгжилтийн үр дүнд хийсэн үнэлгээнээс харахад ажил олгогчдын 60 гаруй хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх хандлага нь өөрчлөгдсөн бөгөөд тэд хүүхдийн хөдөлмөртэй холбогдолтой хууль, дүрэм журмыг чандлан мөрдөх болсон нь дараах үр дүнгээс ажиглагдаж байна. Үүнд:

- ▶ Монгол Улсын Хөдөлмөрийн тухай хуульд зааснаар ажил олгогч олон эзэд хүүхдүүдтэй хөдөлмөрийн гэрээ байгуулах болсон.
- ▶ Зарим ажил олгогчид хүүхдийн ажлын цагийг багасгаж, цалин хөлсийг нь нэмсэн.
- ▶ Сургалтанд хамрагдсан ажил олгогчдын 20 хувь нь хүүхдийн хөдөлмөрийн нөхцөлийг сайжруулсан.

8 Уул уурхай, барилга, зочид буудал, оёдол, худалдааны салбарууд

- Зарим ажил олгогчид хүүхдийг ажилд авахын оронд эцэг эхийг нь ажиллуулах болсон зэрэг үр дүнд хүрсэн байна.

Ажил олгогч эздийн хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаар нийгмийн өмнө хүлээх үүрэг хариуцлага үлэмж дээшилсэн.

Хэрэгжих нөхцөл

Энэхүү тодорхой зорилтот бүлэгт зориулсан сургалтын модуль загварыг нийгмийн бусад бүлгүүдэд тухайлбал, багш нар, нийгмийн ажилтнууд, сургуулийн захирал, төрийн албан хаагчид, эмч, эрүүл мэндийн ажилтнуудад зориулан сургалт явуулахад ашиглах бүрэн боломжтой. Хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцэхэд чиглэсэн сургалтын модулийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх ажлыг эдгээр бүлгүүдийг төлөөлөх байгууллага, нийгэмлэг, төрийн бус байгууллагууд санаачлах ёстой.

МОНГОЛЫН “ГЭГЭЭРЭЛ” ҮЙЛДВЭРЧНИЙ ЭВЛЭЛИЙН ХОЛБОО

**Хүүхдийн хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлэхэд багш нарын
үүрэг оролцоог сайжруулах нь**

Байгууллагын товч танилцуулга

Монголын “Гэгээрэл” Үйлдвэрчний Эвлэлийн Холбоо нь Монголын ҮЭ-үүдийн 12 салбар хороодын нэг юм. Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн холбооны эрхэм зорилго нь боловсролын чанарыг сайжруулах, гишүүдийнхээ эрх ашгийг хамгаалахад оршино. Тус холбоо нь боловсрол, шинжлэх ухааны салбарт ажилладаг 17,000 орчим гишүүдийг эгнээндээ нэгтгэдэг бөгөөд хэд хэдэн аймагт өөрийн салбартай.

ОУХБ-ын АЙПЕК хөтөлбөрийн үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнө Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн холбоо нь хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаар үйл ажиллагаа хэрэгжүүлж байсан хэдий ч өнөөдрийнх шиг тухайн асуудалд мэргэжлийн түвшинд хандаж өргөн хүрээнд үйл ажиллагаа явуулдаггүй байсан.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн ойролцоогоор 70 орчим хувь нь боловсролгүй эсвэл сургууль завсардсан хүүхдүүд байна⁹. АББ-ын сургалт нь сургууль завсардсан хүүхдүүдэд ЕБС-д дахин элсэн орох боломжийг олгож байгаа хэдий ч тэдгээр хүүхдүүдийн сургуульд хамрагдах хувь хангалтгүй байсаар байна. Цаашилбал, нэг ангид сурч буй хүүхдүүдийн тоо хэт их байгаагаас үүдэн ихэнх багш нар хөдөлмөр эрхлэгч хүүхдүүдийн дийлэнхэд тохиолддог бэрхшээлүүдийн улмаас тухайлбал, сургалтын хөтөлбөрөөс хоцрогдсон, сурах боломж муутай хүүхдүүдэд хичээл заах төдийлөн дуртай байдаггүй.

Боловсролын ач холбогдлыг ойлгуулах, түүнчлэн хүүхдийг хөдөлмөр эрхлэхээс, сургууль завсардахаас урьдчилан сэргийлэхэд багшийн үүрэг хариуцлага нэн чухал болохыг Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн холбоо хүлээн зөвшөөрч, энэ чиглэлд гол анхаарлаа хандуулан ажиллаж байна. Багш нар болон сургуулийн бусад ажилтнуудад хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаар зөв ойлголт өгөх, хүүхдийн хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлэх, тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэх ажлын үр чадвар, чадавхийг бүрдүүлэх нь чухал.

⁹ “Сургууль завсардалтын шалтгаан, түүний үр дагавар” судалгаа, Албан бус ба зайн сургалтын төв, 2000 он

Төслийн ололт, амжилт

Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн холбооноос хүүхдүүд, эцэг эхчүүд, холбооныхоо гишүүдэд зориулан хүүхдийн хөдөлмөртэй холбогдолтой асуудлаар баримтат кино, зурагт хуудас, багш нарын гарын авлага, ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрөөс гаргасан номын орчуулга зэрэг олон материал боловсруулан гаргасан.

Монголын “Гэгээрэл”
ҮЭ-ийн холбооноос
боловсруулсан багш
нарын гарын авлага

Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн холбооноос төслийн хэрэгжилтийн явцад олон үйл ажиллагааг зохион байгуулсан. Үүнд:

- ▶ Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн Гүйцэтгэх зөвлөлөөс сургууль завсардалтаас урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн багш, сургуулийн зүгээс явуулж буй үйл ажиллагаа, санаачлагыг дэмжих зорилгоор жил бүрийн 9-р сарын 26-ныг “Хүүхдийн Хөдөлмөрөөс Урьдчилан Сэргийлэх” өдөр болгон зарлажээ.
- ▶ Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн холбоо 21 аймаг, Улаанбаатар хотын 9 дүүргээс 34 сургагч багшийг бэлтгэв. Эдгээр сургагч багш нь өөрийн дүүрэг, аймагтаа хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаар багш нарыг сургах, эцэг эх, сурагчдад хүүхдийн хөдөлмөрийн талаар ойлголт өгөх үүрэгтэй. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад нийт 1034 багш сургалтанд хамрагдсан байна.
- ▶ Радио нэвтрүүлэг хийж багш нар, хүүхдүүдийн дунд ойлголт дээшлүүлэх сурталчилгааны ажлуудыг зохион байгуулав.

„аг’ m-рү’а’а

Нэр: “Сургагч багш”-ийг сонгон шалгаруулах тусгай үзүүлэлт.

Ангилал: Олон нийтийг дайчлах ба хамтын ажиллагааны сүлжээ

Агуулга:

Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн холбоо нь сургагч багш нарыг маш нарийн шалгуураар сонгон шалгаруулсан. Энэ арга нь бага багаар тархах үр нөлөөтэй тул

маш үр дүнтэй. Эхний ээлжинд зөвхөн 34 сургагч багшийг сургаж, эдгээр сургагч багш нар нь төслийн хэрэгжилтийн явцад нийт 1034 багш нарыг сургасан юм. Төсөл хэрэгжиж дууссан хэдий ч сургалтын үйл ажиллагаа үргэлжилж байна.

Сургагч багш нарын сонгон шалгаруулалт болон сургалтын үр дүнг амжилттай болгохын тулд Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн холбооноос сургагч багш нарыг сонгох дараах 10 шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулсан:

1. Багшийн үндсэн мэргэжилтэй байх;
2. Сургалт явуулах төрөл бүрийн арга зүйг ашиглах ур чадвартай байх;
3. Хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаар сайн ойлголттой, үүнийг шийдвэрлэхийн тулд ямар нэг бодит зүйл хийх хүсэл эрмэлзэлтэй байх;
4. Хүүхдийн хөдөлмөрийн чиглэлээр урт хугацааны туршид ажиллахад бэлэн байх;
5. Тухайн хамт олон, орон нутагтаа нэр хүндтэй байх;
6. ҮЭ-ийн гишүүн байх;
7. Сумын түвшинд, хөдөө орон нутагт ажиллах боломжтой байх;
8. Хүүхдийн тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөрийг устгахад чиглэсэн Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн холбооны үйл ажиллагааг дэмжин хамтран ажиллах сонирхолтой байх;
9. Бүтээлч, санаачилгатай байх;
10. Орон нутгийнхаа ҮЭ-ийн үндсэн нэгж байгууллагаас тодорхойлолтой байх;

Энэхүү сонгон шалгаруулах үзүүлэлтийг тухайн аймаг, дүүргийн ҮЭ-ийн бүх холбоодод тараажээ. Сонгон шалгаруулалтанд оролцох хүсэлтэй багш нар нь анкет бөглөн, товч намтрын хамт тухайн ҮЭ-ийн байгууллагад илгээжээ. Товч намтар болон анкеттай танилцаж эхний шалгаруулалтыг явуулан, шалгарсан багш нараас тухайн орон нутгийн ҮЭ-ийн төлөөлөгчид ярилцлага авсан юм. Ярилцлагаа амжилттай өгч, шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангасан багш нарын материалыг Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн холбооны төвд хүргүүлэн эцсийн шалгаруулалт хийж, сургагч багш нарыг сонгон авсан байна.

Үр дүн, үр нөлөө

Сургагч багш нарыг сонгон шалгаруулах тусгай үзүүлэлт боловсруулан ашигласнаар дараах үр дүнд хүрсэн байна. Үүнд:

- ▶ Сургагч багш нар илүү чанартай бэлтгэгдсэн.
- ▶ Сургалтын түвшин өндөр, сургагч багш нарын хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх мэдлэг, ойлголт сайжирч, хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг дорвитой арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүлсэн.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг төдийгүй ҮЭ-ийн бусад арга хэмжээнд олон багш оролцох болсон.

- ▶ Сургалтанд хамрагдсан багш нар нь тухайн орон нутагтаа хүүхдийн хөдөлмөртэй холбогдолтой асуудлыг шийдвэрлэхэд идэвхтэй оролцдог болсон.
- ▶ Багш нар өөр өөрсдийнхөө сургуулиудад хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх сургалтуудыг тогтмол зохион байгуулдаг болсон.

Хэрэгжих нөхцөл

Сонгон шалгаруулах үзүүлэлтийг ашиглах нь сургалтын үр дүнг сайжруулахад чухал хүчин зүйл болдог. Энэ туршлагыг Монголын “Гэгээрэл” ҮЭ-ийн холбооноос зохион байгуулж буй өөр сургалтуудад ашиглаж болохоос гадна бусад байгууллагууд ч үүнийг ашиглаж болох юм. Сургалтын зорьж буй үр дүнг маш сайн тодорхойлох нь чухал бөгөөд энэ сайн туршлагыг урт хугацааны туршид ашиглаж болно.

Сургамж

Тухайн орон нутагтаа нөлөө бүхий хүмүүсийг төслийн үйл ажиллагаанд татан оролцуулах нь хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг үйл ажиллагааг үр дүнтэй зохион байгуулахад нэн чухал.

МОНГОЛЫН САЙН ДУРЫНХНЫ НИЙГЭМЛЭГ

**Үндсэн ордоос албан бусаар алт олборлож, боловсруулж
буй хүүхдүүдийг аюултай хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх, орон
нутгийнхны ойлголтыг дээшлүүлэх нь**

Байгууллагын товч танилцуулга

Монголын Сайн Дурынхны Нийгэмлэг (МСДун) нь 1999 онд байгуулагдсан төрийн бус байгууллага юм. Үйл ажиллагаагаа өөрийн 62 гишүүн байгууллага, 10 аймаг дахь салбараараа дамжуулан явуулдаг.

Нийгэмлэгийн эрхэм зорилго нь:

- ▶ Хүний болон нийгмийн сайн сайхны төлөө үйлст өөрийн хувь нэмрийг оруулах;
- ▶ Хүмүүнлэг, ардчилсан иргэний нийгмийн хөгжлийг дэмжих;
- ▶ Сайн дурынхны үзэл баримтлалыг түгээх, сурталчлах;
- ▶ Нийгмийн тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд хувь нэмрээ оруулах чин хүсэлтэй иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудыг сайн дурынх нь үндсэн дээр нэгтгэхэд оршино.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Хөдөөгийн эдийн засгийн хөгжил доройтож, хөдөөгийн хүн амын ажилгүйдэл ихэссэнээс үүдэн сүүлийн жилүүдэд алт олборлолт нь Монголын хөдөөгийнхний орлогын гол эх үүсвэрийн нэг болоход хүргэсэн билээ.

Төв, Сэлэнгэ аймгуудын сонгон авсан 4 сумын албан бус алтны уурхайнуудад хүүхдүүд нүх ухах, чулуу бутлах, хүдэр татаж гаргах, зөөх, алт угаах зэрэг ажлуудыг голчлон гүйцэтгэдэг байна. Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд тохиолддог гол эрсдэл нь ядарч сульдах, осолд орох, гэмтэж бэртэх, түүнчлэн мөнгөн ус ашигласнаар эрүүл мэндээр хохирох зэрэг ноцтой асуудал байнга үүсдэг.

Төслийн ололт, амжилт

Төслийг хэрэгжүүлснээр дараах үр дүн, амжилтад хүрсэн байна¹⁰. Үүнд:

- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаарх орон нутгийн байгууллагуудын ойлголт ба чадавхи дээшилсэн: хүүхдийн хөдөлмөр болон хүүхдийн хөдөлмөрийн

¹⁰ МСДун-ийн үр дүнгийн тайлан ОУХБ/АЙПЕК, 2005 он

тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгах арга хэмжээг сумын Засаг даргын мөрийн хөтөлбөрт оруулан, орон нутгийн шийдвэр гаргагчид өөр өөрсдийн эрх мэдлийн хүрээнд хөтөлбөрийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг, туслалцаа үзүүлсэн.

- ▶ Гар аргаар алт олборлох болон мөнгөн ус хэрэглэхийн хор уршиг, сөрөг үр дагаврын талаар хүүхдүүд, эцэг эхчүүд, багш нар болон орон нутгийнхны ойлголт дээшилсэн.
- ▶ Олон нийтийн ойлголтыг дээшлүүлэх, хүүхдийг идэвхжүүлэх, нийгэмшүүлэх зорилгоор “Хүүхдийн хөгжил, мэдээллийн төв”-ийг төсөл хэрэгжүүлсэн сумдад байгуулсан.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийг үл зөвшөөрөх олон нийтийн хандлага дээшлэв.
- ▶ Алт олборлох ба боловсруулах аюултай ажлаас олон хүүхдийг хөндийрүүлж, урьдчилан сэргийлсэн.
- ▶ Албан бус боловсролын болон мэргэжил олгох сургалтуудыг зохион байгуулсан.
- ▶ Алт олборлоход мөнгөн ус ашигласнаас үүсэх хор уршиг, сөрөг үр дагаврын талаарх хүүхдүүд, эцэг эхчүүд, олон нийтийн ойлголт дээшилсэн.
- ▶ Өрхүүдийн орлогын эх үүсвэрээ нэмэгдүүлэх боломж, чадавхийг бэхжүүлсэн.
- ▶ Хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүдэд өөртөө итгэх итгэл, өөрийгөө үнэлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх, амралт, чөлөөт цагийг зөв зохистой өнгөрүүлэх олон төрлийн арга хэмжээг зохион байгуулсан.

Хүүхдүүдийн дунд
зарласан гар зургийн
уралдаанд ирүүлсэн
бүтээлүүд

„аН’ т-рү’аа 1

Нэр: Зорилтот бүлгийн хүүхдүүд ба тэдний гэр бүлийн талаар давхар үүрэгтэй төслийн баг

Ангилал: Олон нийтийг дайчлах ба хамтран ажиллах сүлжээ

Агуулга:

Төслийн хэрэгжилтийг хянах, хэрэгжилтийн явцад тохиолдох хүндрэл, бэрхшээлийг тодорхойлох, тэдгээрийг шийдвэрлэх арга хэмжээг авах үүрэг бүхий төслийн багийг төсөл хэрэгжиж буй сум бүрт байгуулсан. Төслийн багийн гишүүдийг сонгохдоо эрхэлж буй ажил, тэдний нийгэмд эзлэх байр суурь, түүнчлэн орон нутгийн иргэдэд үзүүлэх нөлөө зэргийг гол үзүүлэлт болгосон байна. Ерөнхийдөө, сумын засаг даргыг төслийн багийн ахлагчаар томилдог ба бусад гишүүдийг төслийн зохицуулагч, сургуулийн захирал, нийгмийн ажилтан, эмч, нийгмийн асуудал хариуцсан сумын мэргэжилтэн, багийн засаг дарга нар, олон нийтийн төлөөлөгчид, байгаль орчны байцаагч, сайн дурынхнаас сонгодог. Төслийн багийн гишүүд 3-5 хүүхэд, тэдний гэр бүлийг хариуцан ажилласан.

МСДУН нь төслийн багийн бүх гишүүдэд хоёр чиглэлийн үйл ажиллагааг шинээр хариуцуулсан.

► Хүүхдэд чиглэсэн үйл ажиллагаа:

- о Хүүхдийг албан бус сургалтанд хамруулах;
- о Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийг ЕБС-д элсэн орох таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх;
- о Хүүхдүүдэд дүрэмт хувцас, хичээлийн хэрэглэл олгох замаар сургуульд элсэн ороход нь дэмжлэг үзүүлэх;
- о Хүүхдийн хөдөлмөрт мониторинг хийх;

► Өрхөд чиглэсэн үйл ажиллагаа:

- о Өрхүүдэд төслийн үйл ажиллагааны талаар мэдээлэх,
- о Өрхийн гишүүдийг мэргэжлийн болон ур чадварын сургалтанд хамруулах,
- о Өрхийн орлогын эх үүсвэр нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагааг дэмжих, хэрэгжилтийг хянах
- о Мэргэжлийн сургалтаар эзэмшсэн ур чадвараа ажил, амьдралдаа ашиглахад нь туслалцаа, дэмжлэг үзүүлэх.

Монгол дахь ОУХБ/АЙПЕК-ийн ихэнх хөтөлбөрүүд төслийн баг бүрдүүлэн ажилладаг. Гэхдээ МСДУН-ийн энэхүү арга нь хөтөлбөрийн үр шим хүртэгчдийг төслийн багийн гишүүдтэй шууд холбож өгснөөрөө онцлог юм. Энэ сайн туршлага нь зорилтот бүлгийн хүүхдүүд, тэдний эцэг эхэд тулгарч буй асуудлуудыг түргэн шуурхай, үр ашигтай шийдвэрлэхэд чухал үүрэгтэй байсан.

Төсөл хэрэгжиж дууссаны дараа ч төслийн багийн гишүүд хүүхдийн хөдөлмөртэй холбоотой асуудлаар илүү мэдрэмжтэй байж, хүүхдийн хөдөлмөрийг устгахад хувь нэмрээ оруулсаар байх боломж бүрджээ.

Үр дүн, үр нөлөө

Төслийн багийн гишүүдэд үр шим хүртэгсдийг хариуцуулсан нь төслийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд маш их нөлөө үзүүлсэн. Төслийн багийн гишүүд хүүхдийн хөдөлмөртэй холбоотой практик асуудлуудын талаар илүү сайн ойлголттой болж чадсан. Тэд нөлөө бүхий албан тушаалд ажилладаг учраас нутгийнхаа иргэд, олон нийтийн дунд өөрийн тодорхой байр суурьтай, бодит нөлөө үзүүлж чаддаг тул тулгамдаж буй асуудлуудыг шийдвэрлэж чадахуйц сайн шийдвэрийг санал болгодог. Жишээлбэл:

- ▶ хүүхдэд хүрч ажиллахад илүү хялбар;
- ▶ хүүхдүүдэд тулгарч буй аливаа бэрхшээлийг цаг тухайд нь шуурхай шийдвэрлэх, орон нутгийн засаг захиргааны дэмжлэгийг авахад хялбар;
- ▶ олон улсын ба дотоодын төрийн бус байгууллагууд, төсөл хөтөлбөрийн дэмжлэгийг авахад хялбар байдаг байна.

Үр дүнгийн эцсийн тайлангаас харахад:

- ▶ Сургуулийн хүүхдүүд, тэдний эцэг эх, багш нар, олон нийт, уурхайчдад зориулсан сургалтыг төлөвлөж байснаас илүү олон хүнд хүргэж чадсан.
- ▶ Төслийн үйл ажиллагаанд орон нутгийнхны 72 хувь нь хамрагдаж, сургуулийн хүүхдүүдийн 74 хувь нь төслийн үйл ажиллагааны талаар сайн мэдлэгтэй гэж хариулсан байна.
- ▶ Зорилтот бүлгийн бүх хүүхэд олон төрлийн сургалтын үйл ажиллагаанд оролцсон.
- ▶ Зорилтот бүлгийн хүүхдүүдийн эцэг эх төслийн үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцсон.

Хэрэгжих нөхцөл

МСДуН нь хөтөлбөр, төслийн үр дүнг сайжруулахын тулд төслийн багийн гишүүдийн үүргийг хослуулах шинэ санааг ашигласан анхны хөтөлбөр байлаа. Энэхүү сайн туршлагын амжилт нь үүнийг бусад хөтөлбөрт хэрэглэхэд тохиромжтой болохыг харуулж байна. Энэ үзэл баримтлал нь ашиглагдхуйц хэдий ч орон нутгийн захиргааны дэмжлэг, төслийн багийн гишүүдийн зөв хандлага, идэвхтэй оролцоо маш чухал.

„аһ' m-рү'а'а 2

Нэр: Мөнгөн усны хор уршгийн талаарх сэдвийг тусгасан ЕБС-ийн сургалтын хөтөлбөр

Ангилал: Ойлголт нэмэгдүүлэх

Агуулга:

Төслийн хэрэгжилтийн эхний үед ЕБС-ийн багш нар, сумын эмч нарыг мөнгөн усны хор, уршгийн талаарх сургалтанд хамруулсан. 2004 оны хичээлийн жилээс ЕБС-ийн эрүүл мэндийн хичээлийн хөтөлбөрт “Мөнгөн усны хор, түүнээс урьдчилан сэргийлэх нь” сэдвийг оруулж өгсөн. Хүүхдэд зориулсан “Мөнгөн ус аюултай” гарын авлагыг хэвлэн гаргаж, ЕБС-ийн хичээлд хэрэглэх болов. ЕБС-ийн дунд, ахлах ангийн сурагчдын дунд “Мөнгөн ус аюултай” сэдэвт тэмцээн, гар зургийн уралдаан зохион байгуулав.

Мөнгөн усны талаар хүүхдүүд, насанд хүрэгчдэд зориулан гаргасан товхимол

Үр дүн, үр нөлөө

Энэ сайн туршлага нь дараах үр дүнд хүрсэн. Үүнд

- ▶ ЕБС-ийн хүүхдүүдийн мөнгөн усны хор уршиг, аюулын талаарх мэдлэг, ойлголт, сайжирсан.
- ▶ ЕБС-ийн хүүхдүүд мөнгөн усны хор уршиг, түүний сөрөг үр дагаврын талаар өөрийн эцэг эх, ах эгч нартаа мэдээлэл өгдөг болсон. Мөнгөн усыг гэрийн нөхцөлд хэрэглэх, ил задгай хадгалахын эсрэг компанит ажлуудыг зохион байгуулсан.
- ▶ Албан бус алтны уурхайн салбарт хөдөлмөр эрхэлдэг, мөнгөн ус хэрэглэдэг хүүхдийн тоо эрс буурсан.

Хэрэгжих нөхцөл

Энэхүү сайн туршлагыг нийт хүүхдийн тодорхой асуудлаарх мэдлэг, ойлголтыг дээшлүүлэх зорилгоор ашиглах боломжтой. Хэрэгжүүлэх үндсэн нөхцөл нь:

- ▶ Хичээлийн сургалтын хөтөлбөрт тухайн сэдвийг оруулах эсэхийг холбогдох байгууллагууд, сургууль, орон нутгийн засаг захиргаа хүлээн зөвшөөрөх ёстой
- ▶ Багш нарыг тухайн сэдэв, хичээлийг заах арга зүйд сургаж, сургалтын үзүүлэн, кино, хуурцаг, гарын авлага, зурагт хуудсаар хангах явдал юм.

Сургамж

- ▶ Төслийн үйл ажиллагаанд төслийн багийн гишүүдийн шууд оролцоог хангаснаар хүүхдийн хөдөлмөртэй холбоотой асуудал орон нутгийнхны сонирхлыг илүү татаж байна.
- ▶ Сургалт, олон нийтийн арга хэмжээнд эрэгтэйчүүдийн оролцоо туйлын хангалтгүй байв. МСДyН-ээс эрэгтэйчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлэхийг чармайсан хэдий ч эрэгтэйчүүд хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлыг сонирхохгүй байгаагаас амжилтанд хүрээгүй. Монголын эмэгтэйчүүд гэр бүлийнхээ амьдрал болон өрхийнхөө төсөвт эрэгтэйчүүдээс илүү нөлөөтэй болох нь үүнээс харагдаж байна.
- ▶ Орон нутгийн ба олон улсын байгууллагууд, орон нутгийн банк, орон нутгийн захиргаатай хамтран сүлжээ болон ажиллах нь нөөцийг бүрдүүлэх, хөрөнгө мөнгийг нэгтгэх боломжийг олгох ба төслийн зорилгыг бүрэн хэрэгжүүлэхэд ач тустай бөгөөд улмаар бусад хандивлагчийн хөтөлбөр, нөөцийг нэгтгэснээр илүү үр дүнтэй байх болно.
- ▶ Сонгууль, баярын өдрүүд, нийтийн амралт, тариа тарих, ургац хураах зэрэг нийгэм, улс төр, орон нутгийн компанит үйл явдалтай давхцуулан төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд хүмүүсийн оролцоо тэр бүр хангалтгүй байх талтай байдаг учраас төслийн үр дүн буурдаг. Төслийн үйл ажиллагааг төлөвлөхдөө олон нийтийг хамарсан үйл явдлаас үүдэн учирч болзошгүй хүндрэл, түүний нөлөөг төслийн ажилтнууд харгалзан үзэх нь зүйтэй.

МОНГОЛЫН ҮЙЛДВЭРЧНИЙ ЭВЛЭЛҮҮДИЙН ХОЛБОО

Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгахад МҮЭ-үүдийн холбооны оролцоог нэмэгдүүлж, түүний бүтцийн чадавхийг бэхжүүлэх нь

Байгууллагын товч танилцуулга

Монголын Үйлдвэрчний Эвлэлүүдийн Холбоо (МҮЭХ) нь 1927 онд байгуулагдсан. МҮЭХ-ны эрхэм зорилго нь ардчилсан үйлдвэрчний эвлэлийн хөдөлгөөнийг Монголд төлөвшүүлэх, хөдөлмөрчид, үйлдвэрчний эвлэлийн гишүүдийнхээ нийтлэг ашиг сонирхлыг үндэсний хэмжээнд төлөөлөн, хамгаалахад оршино. МҮЭХ нь мөн гишүүн байгууллагуудынхаа үйл ажиллагааг нэгтгэн зохицуулах, тэдэнд туслалцаа, дэмжлэг үзүүлэх, төвлөрсөн зарим үйлчилгээг зохион байгуулдаг.

МҮЭХ нь үндсэн чиг үүргээсээ гадна :

- ▶ Засгийн газар, ажил олгогчидтой хөдөлмөр болон нийгмийн асуудлаар Үндэсний түвшинд гурван талт гэрээ хэлэлцээр байгуулах,
- ▶ Үндэсний хэмжээнд нийгэм, эдийн засгийн бодлого боловсруулахад оролцох,
- ▶ Ажилчдын эрүүл ба аюулгүй орчинд ажиллах эрхийг хамгаалах,
- ▶ Хүний эрх, эрх чөлөө түүнчлэн Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын Конвенциудыг дэмжих,
- ▶ Хүйсийн тэгш эрх, залуучууд, хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлуудыг дэмжих чиглэлээр ажилладаг.

МҮЭХ нь 2000 ҮЭ-ийн холбоог эгнээндээ нэгтгэдэг бөгөөд 200,000 гаруй гишүүдтэй.

МҮЭХ нь салбарын 12 ҮЭ-үүдийн холбоо, нутаг дэвсгэрийн 22 ҮЭ-үүдийн холбоо, нийт 34 ҮЭ-үүдийн холбоодыг эгнээндээ нэгтгэдэг.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

МҮЭХ нь Монгол дахь хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгахад чухал үүрэг гүйцэтгэдэг байгууллагуудын нэг билээ.

Монгол дахь хүүхдийн хөдөлмөр нь дараах гол хүчин зүйлүүдийн улмаас бий болсон¹¹. Үүнд:

- ▶ Зах зээлийн эдийн засагт шилжих шилжилтийн үед амьжиргааны түвшин доройтсон;
- ▶ Мал хувьчлагдсан;
- ▶ Үндэсний түвшинд боловсролын төсөв багассан;
- ▶ Ядуу өрхүүд нэмэлт орлогын эх үүсвэртэй болох хэрэгцээ тулгарсан.

Хүүхдийн хөдөлмөр ихэвчлэн зохицуулалтгүй албан бус салбарт тохиолддог. Мөн албан бус алт болон нүүрсний уурхайд хүүхдүүд зонхилон хөдөлмөр эрхэлдэг. Хотод хүүхдүүд гол төлөв гудамжинд, зах дээр хүнсний зүйл зарах, машин угаах, харах, ачаа бараа, банз гуалин зөөх ачих, буулгах зэрэг янз бүрийн ажил хийдэг. Хөдөөд ажиллаж буй хүүхдүүдийн ихэнх нь мал аж ахуйд ажиллаж байна.

Хэдийгээр засгийн газраас боловсролын салбарт дахин хөрөнгө оруулалт хийж байгаа хэдий ч сургууль завсардалтын хувь доогуур, сургууль завсардсан хүүхдүүдийг сургуульд хамруулах асуудал хүндрэлтэй асуудлуудын нэг хэвээр байна.

Төслийн ололт, амжилт

Энэхүү төсөл нь дараах үр дүн, амжилтанд хүрсэн.

- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх МҮЭХ-ны гишүүдийн ойлголт, мэдлэгийн түвшинд хийсэн үнэлгээнд тулгуурлан хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцэх стратегийг боловсруулав.
- ▶ Салбар, болон нутаг дэвсгэрийн үйлдвэрчний эвлэлүүдийн төлөөлөгчдөд зориулан сургалт зохион байгуулах замаар МҮЭХ-ны гишүүн байгууллагуудын хүүхдийн хөдөлмөртэй үр ашигтай тэмцэх чадавхийг бүрдүүлэв.
- ▶ МҮЭХ-ны дэргэдэх Сургалт, судалгааны төв болон Хөдөлмөрийн дээд сургуулийн судлаачдын чадавхийг сайжруулав.
- ▶ Үйлдвэрчний эвлэлүүдийн гишүүд болон олон нийтийн ойлголтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор сурталчилгааны материал боловсруулах, сургалт зохион байгуулах ажлуудыг МҮЭХ-оос зохион байгуулсан.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаарх мэдээллийн санг байгуулсан.
- ▶ Бүх түвшинд хийгдэж буй хамтын гэрээ, хэлэлцээрт хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцэх асуудлыг тусгасан.
- ▶ МҮЭ-үүдийн холбооны боловсролын хөтөлбөрт хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлыг тусгав.

¹¹ ОУХБ –ын АЙПЕК хөтөлбөрийн төслийн баримт бичиг АР № Р.270.16.335.053

МҮЭХ-ноос гишүүддээ
Хүүхдийн хөдөлмөрийн
талаар сургалт,
ойлголтыг нэмэгдүүлэх
арга хэмжээ зохион
байгуулдаг.

„аг’т-рү’аа

Нэр: Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгахтай холбоотой асуудлыг тусгасан Засгийн газар, Ажил олгогч эздийн нэгдсэн холбоо, МҮЭХ –ны хооронд байгуулах хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт хэлэлцээр

Ангилал: Олон нийтийг дайчлах, хамтран ажиллах сүлжээ

Агуулга:

Энэ сайн туршлага нь Засгийн газар, Ажил олгогч эздийн нэгдсэн холбоо, МҮЭХ–ны хооронд байгуулах гурван талт гэрээ, хэлэлцээрт харилцан зөвшилцсөний үндсэн дээр хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах талаар холбогдох заалтуудыг оруулсанд оршино.

МҮЭХ нь “Монгол Улсын Хөдөлмөрийн тухай хууль” болон “ҮЭ-үүдийн эрхийн тухай хууль”-д заасны дагуу Монгол Улсын Засгийн газар болон Монголын ажил олгогч эздийн нэгдсэн холбоотой “Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт үндэсний хэлэлцээр”-ийг хоёр жилийн хугацаатай байгуулан хэрэгжүүлж ажилладаг.

2000 оноос хойш байгуулсан “Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт үндэсний хэлэлцээр”-үүдэд МҮЭХ-ны санал, шаардлагын дагуу хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцэх асуудал тусгагдан хэрэгжиж байна.

Аймаг, нийслэлийн ҮЭ-үүдийн холбоод нь аймгийн Засаг дарга болон ажил олгогч эздийн байгууллагуудтай “Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт аймгийн хэлэлцээр” байгуулан ажилладаг бөгөөд уг хэлэлцээрүүдэд тухайн орон нутаг дахь хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцэх асуудал тусгагдан хэрэгжиж байна.

Мониторингийн тайланд ” Гурван талт болон хоёр талт гэрээг аймгийн түвшинд байгуулсан нь хүүхдийн хөдөлмөрийг бууруулах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, боловсролын хүртээмжийг сайжруулахад таатай нөхцөлийг бүрдүүлэхэд ихээхэн

хувь нэмэр оруулсан” хэмээн дүгнэжээ. Жишээлбэл, Архангай, Баянхонгор, Баян-Өлгий, Говь-Алтай, Дархан-Уул, Дорноговь, Дорнод, Завхан, Орхон, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Ховд, Төв аймгуудад хүүхдийн хөдөлмөрийн хүнд, тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх хамтарсан үйл ажиллагааг зохион байгуулах асуудлуудыг тусгасан хамтарсан гэрээнүүдийг саяхан байгуулжээ.

Үр дүн, үр нөлөө

Энэхүү сайн туршлага нь ажилчид, ажил олгогч эзэд, төрийн албан хаагчдыг хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг тэмцэл, үйл ажиллагаанд нэгтгэн дайчилсан. Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт үндэсний хэлэлцээрийн хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх заалтууд нь гэрээнд оролцогч талууд хүүхдийн хөдөлмөртэй холбоотой асуудлаар өөр өөрсдийнхөө ажлын байранд хүлээх үүрэг хариуцлага, ажлын удирдамжийг тодорхойлж өгсөн байна.

Хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх Олон улсын конвенци, Монгол Улсын хууль, дүрэм журмыг хэрэгжүүлэхэд энэ туршлага хувь нэмрээ оруулж байна. Энэ нь бага зардлаар хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг олон нийтийг өргөн хүрээнд дайчлах оновчтой стратеги болсон юм.

Хэрэгжих нөхцөл

Ажлын байран дахь хүйсийн асуудал, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын талаар хөдөлмөрийн гэрээ, хэлэлцээрт тусгадгийн адил “Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт үндэсний хэлэлцээр”-т хүүхдийн хөдөлмөрийн заалтыг оруулсан нь МҮЭ-үүдийн холбоо, Монголын ажил олгогчдын нэгдсэн холбоо, Засгийн газрын хувьд стандарт практик болох нь зүйтэй юм. МҮЭ-үүдийн холбоо нь энэхүү сайн туршлагыг Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт үндэсний хэлэлцээрийн стандарт болтол үргэлжлүүлэн дэмжих нь маш чухал.

Сургамж

- ▶ Хөтөлбөрийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, хүрсэн үр дүнг тодорхойлох, тулгарсан асуудлыг шийдвэрлэхэд эргэх, буцах холбоо маш чухал. Хөтөлбөрийн ажилтнууд тулгамдсан асуудлыг хэлэлцэх уулзалтуудыг тогтмол зохион байгуулах ёстой. МҮЭ-үүдийн холбооны үндэсний сүлжээг ашиглан мэдээллээ түгээх боломжтой.
- ▶ Хөтөлбөрийн үйл ажиллагааны амжилтыг баталгаажуулахын тулд сайн дурын ажилчдад эдийн засгийн хөшүүрэг, урамшуулал олгох нь зүйтэй.

МОНГОЛЫН УЛААН ЗАГАЛМАЙН НИЙГЭМЛЭГ (МУЗН)

**Хүүхдүүдийг хог түүх ажлаас хөндийрүүлэх, эрсдэлтэй
хүүхдүүдийг аюултай хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлэх нь**

Байгууллагын товч танилцуулга

Монголын Улаан Загалмайн Нийгэмлэг (МУЗН) нь 1939 онд байгуулагдсан төрийн бус байгууллага юм. МУЗН нь бүх аймаг, хотыг хамарсан 38 дунд шатны Улаан загалмайн хороогоор дамжуулан өөрийн үйл ажиллагаагаа явуулдаг.

МУЗН-ийн эрхэм зорилго нь:

- ▶ Байгалийн гамшиг ба бусад гамшигт нэрвэгдсэн хүмүүст хүмүүнлэгийн шууд тусламж үзүүлэх;
- ▶ Эмзэг бүлгийнхэн болон тодорхой бүлэг хүмүүст дэмжлэг үзүүлэх;
- ▶ Олон нийтэд анхны тусламж болон бусад эрүүл мэндтэй холбоотой асуудлаар мэдээлэл хүргэх;
- ▶ Аливаа үйл ажиллагаанд сайн дурынхныг дайчлах;
- ▶ Хүүхдүүд, залуучуудад тулгамдаж буй асуудлуудыг шийдвэрлэх хүмүүнлэгийн аргыг түгээн, дэмжихэд чиглэгдэнэ.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Улаанбаатар хотын хамгийн ядуу дүүргийн нэг болох Сонгино Хайрхан дүүрэгт хотын хогийн хамгийн том цэг байрладаг. Энэ хогийн цэгт 160-170 хүн байнга лааз, шил ба бусад дахин боловсруулах хаягдал материалыг цуглуулдаг. Эдгээрээс 30 хувь нь 18 ба түүнээс доош насны хүүхдүүд байна. Хогийн цэг дээр ажиллаж буй хүүхдүүдийн ойролцоогоор 35 хувь нь сургуульд хэзээ ч суралцаж байгаагүй, 65 хувь нь сургууль завсардсан хүүхэд байна¹². Хүүхдүүд маш хүнд, аюултай нөхцөлд, тухайлбал, хортой, аюултай, хог хаягдал нь шатах дэлбэрэх, химийн урвалд орох, эсэлдэх, халдвар тараах, мод, металл, шил, зэрэг хурц ирмэгтэй зүйлсэд гэмтэх, хог буулгах үед хогонд дарагдах зэрэг эрсдэлтэй орчинд ажилладаг.

Хогийн цэг дээр ажиллагсдын ихэнх нь хөдөө орон нутгаас шилжин ирэгсэд тул тэд Улаанбаатар хотод оршин суух иргэний бүртгэлгүй ба мөн хүүхдүүдийн хувьд ч төрсний гэрчилгээ болон бусад бичиг баримтгүй байдаг. Иймээс тэд боловсрол ба эрүүл мэндийн үйлчилгээ, албан ёсны хөдөлмөр эрхлэлт болон бусад нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах боломжгүй байна.

¹² ОУХБ –ын АЙПЕК хөтөлбөрийн төслийн баримт бичиг AP № P.270.03.335.050

Төсөл нь хүүхдийн аюултай хөдөлмөрийн талаарх орон нутгийн засаг захиргааны ажилтнуудын ойлголтыг дээшлүүлэх, хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүд тэдний эцэг эх, тухайн орон нутгийнхны ойлголтыг дээшлүүлэх, улмаар хүүхдүүдэд боловсрол олгох, нийгмийн ажилд татан оролцуулах замаар хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүдийг хогийн цэг дээрх аюултай ажлаас хөндийрүүлэхэд гол үйл ажиллагаагаа чиглүүлсэн.

Төслийн ололт, амжилт

Төслийг хэрэгжүүлснээр дараах үр дүн, амжилтанд хүрсэн байна. Үүнд:

- ▶ Тухайн дүүрэг, хорооны албан хаагчид, МУЗН-ийн сайн дурынхныг хүүхдийн хөдөлмөр, түүнтэй холбоотой асуудлаар сургалтанд хамруулан мэдээллээр хангасан бөгөөд үүний үр дүнд тэдний оролцоо дээшилсэн. Жишээлбэл: дүүргийн эрүүл мэндийн төвийн эмч нарын оролцоотойгоор хог түүгч хүүхдүүдийг эмчийн үзлэг, эмчилгээнд хамруулав. Хүүхдүүд, тэдний эцэг эхэд зориулан хортой хог хаягдал, түүний сөрөг үр дагаврын талаар хэд хэдэн удаагийн сургалт зохион байгуулсан байна.
- ▶ Хөдөлмөр эрхэлж буй болон эрхлэх эрсдэлтэй 199 хүүхдийг АББ-ын сургалтанд хамруулжээ. Сургалтын дараа 118 хүүхдийг албан сургалтанд, 11 хүүхдийг дүүргийн Гэгээрлийн төвд, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн албаны дэмжлэгтэйгээр 33 хүүхдийг мэргэжлийн сургалтын төвүүдэд шилжүүлэн суралцуулсан. Өмсөх цэвэр хувцасгүй, унааны мөнгөгүйн улмаас зарим хүүхдүүд сургуульд явж чаддаггүй. Иймээс МУЗН-ээс эдгээр хүүхдүүдэд хувцас олгожээ. Хөдөөнөөс ирсэн өрхүүдэд иргэний бүртгэл болон бусад шаардлагатай баримт бичиг бүрдүүлэх, ажил олох, үр чадвар, мэргэжлийн сургалтанд хамрагдах, Засгийн газрын нийгмийн халамжийн хөтөлбөрт оролцоход нь тусалцаа үзүүлэв.

„аh' m-py'a'a 1

Нэр: Хогийн цэг дэх “Эцэг эх”-ийн зөвлөл

Ангилал: Олон нийтийг дайчлах, хамтран ажиллах сүлжээ

Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгахад эцэг эхийн үүрэг маш чухал. Хүмүүсийн амьжиргааны ба хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин болон боловсролын түвшин нь доогуур байгаа нь хүүхдүүд сургууль завсардаж хог түүх эрсдэлд хүргэж байна. Хүүхдийнхээ сурч боловсрох эсвэл ажил хийх талаар гол шийдвэрийг эцэг эхчүүд гаргадаг. Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгахад эцэг эхийн үүрэг, оролцоог сайжруулах, тэдний хандлагыг өөрчлөх, ойлголтыг сайжруулах, сургуульд хүүхдээ хамруулах сэдэл төрүүлэх зорилгоор МУЗН-ээс хогийн цэгт “Эцэг эхийн зөвлөл”-ийг байгуулжээ.

Зөвлөлийн гишүүдийг хүүхдийн хөдөлмөр, түүнтэй холбоотой асуудлаар сургалтанд хамруулсан байна. Эцэг эхийн зөвлөл дараах үндсэн 3 чиглэлийн үйл ажиллагааг хариуцан явуулдаг. Үүнд:

- ▶ Мэдээлэл, сурталчилгаа
 - o Хурал цуглаан, уулзалт, ярилцлага, сургалтыг хогийн цэгт ажиллагсдын дунд зохион байгуулах, хортой хог хаягдал, түүнээс үүсэх хор хөнөөл, ослын талаар мэдээллээр хангах;
 - o Зурагт хуудас, товхимол, зэрэг сурталчилгааны материал бэлтгэж тараах ажилд идэвхтэй оролцох;
- ▶ Тусламжийн үйл ажиллагаа
 - o Хөдөөнөөс шилжин ирсэн өрхүүдэд шаардлагатай бичиг баримт бүрдүүлэх, иргэний бүртгэлд хамрагдахад нь туслах;
 - o Хогийн цэг дэх ядуу өрхийн гишүүдэд ур чадвар, мэргэжлийн сургалтанд хамрагдах, ажилд орох, халамжийн хөтөлбөрт хамрагдахад нь туслах;
 - o Хүүхдүүд болон тэдний гэр бүлд хувцас олгох;
- ▶ Мэдээлэл, харилцаа холбооны чиглэл
 - o Төслийн үйл ажиллагааны талаар өрхүүдэд мэдээлэх;
 - o Хогийн цэгт ажиллаж буй хүүхдүүд, тэдний гэр бүлийн талаарх мэдээллээр төслийн ажилтнуудыг хангах.

Үр дүн, үр нөлөө

Эцэг эхийн зөвлөл нь хогийн цэг дээр аюултай хөдөлмөр эрхэлж байгаа хүүхдүүдийн аюултай нөхцөл байдлын талаар хүүхдүүд, эцэг эхчүүдийн ойлголтыг дээшлүүлэхэд гол үүрэг гүйцэтгэжээ. Эцэг, эхчүүд хүүхдийн хөдөлмөртэй холбоотой тулгамдсан асуудлын талаар сайн ойлголттой болсон.

Эцэг эхийн зөвлөл нь дараах үр дүнд хүрсэн. Үүнд:

- ▶ Эцэг эх, олон нийт өөрсдийн үүрэг хариуцлагаа илүү ихээр ухамсарлах болсон ба хүүхдийн хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэхэд тэдний оролцоо, идэвхи сайжирсан. Эцэг эхчүүд хүүхдүүдийнхээ сургуулийн асуудалд анхаарч, санаа тавих болсон.
- ▶ Хортой хог хаягдал, түүнээс үүсэх хор уршиг, осол гэмтлийн талаарх эцэг, эхийн ойлголт дээшилсэн.
- ▶ Албан ба албан бус сургалтанд илүү олон хүүхэд хамрагдах болсноор олон хүүхэд хогийн цэгийн ажлаас хөндийрчээ.
- ▶ Төслийн ажилтнууд, багш нар, сургуулийн захирлууд, эцэг эх, олон нийт, ба хүүхдийн хооронд ойр дотно харилцаа холбоо бий болсон.

Хэрэгжих нөхцөл

Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн хувьд ямар ч нөхцөлд энэ сайн туршлагыг ашиглах боломжтой. Энэ сайн туршлагыг нэвтрүүлэхэд тухайн орон нутгийн иргэд, эцэг, эхчүүдийн зүгээс хүүхдийг тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх нь зайлшгүй шаардлагатайг ухамсарласан хандлага, хүсэл эрмэлзэлтэй байх нь үндсэн нөхцөл бөгөөд арга хэмжээнүүдийн аливаа нэг төрийн эсвэл төрийн бус байгууллага хариуцан хэрэгжүүлэх нь зүйтэй юм.

„аН’ т-рү’аа 2

Нэр: Эцэг эх, сургуулийн удирдлага, хорооны нийгмийн ажилтан, МУЗН-ийн хоорондын дөрвөлсөн гэрээ

Ангилал: Олон нийтийг дайчлах ба хамтран ажиллах сүлжээ

Агуулга:

Уг гэрээг хүүхдийг сургууль завсардалтаас урьдчилан сэргийлэхэд нөлөөлж чадах гол үүрэг гүйцэтгэгч талуудын хооронд байгуулсан. МУЗН-ийн төслийн ажилтнаас гадна хорооны нийгмийн ажилтан, сургуулийн удирдлага, эцэг эх нь гол үүрэг гүйцэтгэгч талууд болно.

Энэхүү сайн туршлагын гол зорилго нь хүүхдийн хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлэх, сургууль завсардалтыг бууруулах гэрээнд оролцогч талуудын үүрэг, хариуцлагыг сайжруулахад оршино. Уг гэрээнд оролцогч талуудын үүрэг хариуцлагыг нарийвчлан тодорхойлсон байна. Үүнд:

Эцэг эхийн үүрэг:

- ▶ Хүүхдүүдээ хичээлийн хэрэгслээр хангаж улмаар сурах, хөгжих, гэрийн даалгавраа хийх таатай нөхцөл, орчинг бүрдүүлэх;
- ▶ Багш, хорооны нийгмийн ажилтан, сургуультай байнгын холбоотой ажиллах;
- ▶ Хүүхдийг хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх;
- ▶ Хүүхдээ сургуульдаа явж байгаа эсэхийг хянах;

Сургуулийн захирлын үүрэг:

- ▶ АББ-оос ирж буй хүүхдүүдийг сургуульдаа элсүүлэх;
- ▶ Хөдөлмөр эрхэлдэг болон албан бус сургалтаас ирсэн хүүхдүүдэд онцгой анхаарал хандуулах;

- ▶ Хүүхдүүд, тэдний эцэг, эхтэй ойр дотно харьцаа тогтоох;
- ▶ Суралцах нөхцөлийг бүрдүүлэх, ядуу өрхийн хүүхдүүдийг хичээлийн хэрэгслээр хангах;
- ▶ Улирал бүр төслийн ажилтнуудад хүүхдийн сургалтын үр дүнгийн талаар мэдээлэх;

Хорооны нийгмийн ажилтны үүрэг:

- ▶ Хорооны бүртгэлд хүүхдүүдийг хамруулан, нийгмийн болон хүмүүнлэгийн тусламжид хамрагдах боломжийг хангах;
- ▶ Гэр бүлийн хүчирхийлэл, архидалт, хүүхдийн сургуульд хамрагдалтын талаар өрхүүдэд хяналт тавих;
- ▶ Өрхөд нийгмийн халамжийн тусалцаа үзүүлэх;
- ▶ Хүүхдийг албан ба албан бус сургалт, мэргэжил, ур чадварын сургалтанд хамруулахад туслах;
- ▶ Дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн албатай хамтран эцэг эхчүүдэд ажлын байр олоход нь туслах;
- ▶ Хүүхдүүдэд төрсний гэрчилгээ авах, эрүүл мэндийн даатгалд хамрагдахад нь туслах;

МУЗН-ийн төслийн менежерийн үүрэг:

- ▶ Албан бус сургалтыг зохион байгуулах, хүүхдийг албан сургалтанд элсэхэд нь туслах
- ▶ Хүүхдүүд, тэдний эцэг, эхэд нь хувцас олгох
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторинг ба үнэлгээ хийх
- ▶ Сургуулийн захиралд хэдэн хүүхэд тухайн сургуульд шилжин ирэх гэж байгааг урьдчилан мэдэгдэх;
- ▶ Гэрээт талуудын хооронд нягт харилцаа холбоо тогтоох

Бүх талууд нь гэрээнд заасан үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаа талаар төслийн ажилтанд хагас жил тутам тайлагнах ёстой.

Үр дүн, үр нөлөө

Энэхүү дөрвөлсөн гэрээ нь хүүхдийн сургууль дээрээ гаргасан амжилтыг үнэлэх, хянах, гэрээнд оролцогч талуудын хүүхдийн хөгжил болон боловсролд гүйцэтгэж буй үүргийг хянах, харилцааг үр дүнтэй зохицуулах хамгийн үр дүнтэй арга хэрэгсэл юм.

Сайн туршлагын үр дүнд:

- ▶ Хүүхдүүдэд ЕБС-д элсэхэд нь таатай нөхцөл, орчинг бүрдүүлсэн.
- ▶ Гэрээнд оролцогч талуудын хүүхдийн хөгжилд оролцох оролцоо, үүрэг хариуцлага дээшилсэн.
- ▶ Хогийн цэгийн ажлаас хөндийрсөн хүүхдийн тоо өссөн.
- ▶ ЕБС-д элсэхэд чиглэсэн сургалтын хөтөлбөр, үйл ажиллагаанд хамрагдсан хүүхдийн тоо өссөн байна.

Хэрэгжих нөхцөл

Энэхүү сайн туршлагыг цаашид суралцах сонирхолтой хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд чиглэсэн ямар ч төсөл, хөтөлбөрийн хүрээнд хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцэх, түүнийг устгах чиглэлээр ажилладаг төрийн болон төрийн бус байгууллагууд ашиглах боломжтой.

МОНГОЛЫН ХҮҮХЭД ЗАЛУУЧУУДЫН ХӨГЖЛИЙН ТӨВ

**Охидыг бэлгийн мөлжлөгөөс урьдчилан сэргийлэх,
хөндийрүүлэх, нөхөн сэргээх нь**

Байгууллагын товч танилцуулга

Монголын Хүүхэд Залуучуудын Хөгжлийн Төв /МХЗХТ/ нь 1997 онд байгуулагдсан төрийн бус байгууллага юм.

Байгууллагын гол зорилго нь:

- ▶ Өсвөр үе, хүүхэд хамгааллыг дэмжих;
- ▶ Монголын хүүхэд, өсвөр үеийнхний нийгэм, боловсрол, соёл, бие бялдрын хөгжлийг дэмжих;
- ▶ Хүүхдүүдийг биеэ үнэлэх, бэлгийн мөлжлөгт өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх;
- ▶ Хүүхэд, залуучуудын солилцооны хөтөлбөр, сайн дурынхны үйл ажиллагаанд оролцох оролцоог дэмжихэд оршино.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Ядуурал, архидалт, гэр бүлийн хүчирхийлэл нь хүүхдүүд гэрээсээ дайжиж улмаар эцэг, эхийн хараа хяналтгүй гудамжинд гарч буй хүүхдийн тоо нэмэгдэж байгаагийн гол шалтгаан нь болж байна. Эдгээр хүүхдүүд бэлгийн мөлжлөгт өртөх, биеэ үнэлэх, гэмт хэрэгт холбогдох өндөр эрсдэлтэй байна.

Биеэ үнэлэх явдлыг Монголын нийгэм хүлээн зөвшөөрдөггүй ба хуулиар хориглосон байдаг. Гэвч, ядуурал газар авсан өнөөгийн нөхцөл байдалд хот, суурин газарт бага насны охид биеэ үнэлэх, бэлгийн мөлжлөгийн хохирогч болох явдал хурдацтай өссөөр байна. Иймээс бага насны охидыг биеэ үнэлэх асуудалд холбогдохоос урьдчилан сэргийлэх, хөндийрүүлэх чиглэлээр нэгдсэн арга хэмжээ авах зайлшгүй шаардлагатай болсон.

МХЗХТ-өөс хэрэгжүүлсэн төслийн зорилго нь:

- ▶ Хүүхдийн биеэ үнэлэх, бэлгийн мөлжлөгт өртөх асуудлаар үйл ажиллагаа явуулдаг засгийн газрын байгууллагуудын чадавхи, оролцоог дээшлүүлэх;
- ▶ Биеэ үнэлдэг, бэлгийн мөлжлөгт өртсөн хүүхдүүдийг хөндийрүүлэх;

- ▶ Хүүхдийг биеэ үнэлэх, бэлгийн мөлжлөгийн хохирогч болохоос урьдчилан сэргийлэх;
- ▶ Хүүхдийн биеэ үнэлэх, түүний сөрөг үр дагаврын талаар олон нийтийн ойлголтыг дээшлүүлэхэд оршино.

Төслийн ололт амжилт

Төслийн үр дүнд дараах амжилтанд хүрсэн байна:

- ▶ Хүүхдийг бэлгийн мөлжлөгөөс урьдчилан сэргийлэх, хөндийрүүлэх: Улаанбаатар хот дахь бэлгийн мөлжлөгт өртсөн 80 охидыг биеэ үнэлэхээс хөндийрүүлж, бэлгийн мөлжлөгт өртөж болзошгүй эрсдэлтэй 189 охидыг АББ эзэмшүүлэх, мэргэжлийн сургалтанд хамруулах, эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулж эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэх, нөхөн сэргээх, сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгөх, эцэг эх, хүүхдүүдийн ойлголтыг нэмэгдүүлэх замаар урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаануудыг зохион байгуулсан. Мөн зарим охидыг халамжийн төв рүү шилжихэд нь тусалсан байна.
- ▶ Хүүхдүүдэд боловсрол, эрүүл мэндийн зөвлөгөө өгөх “Өсвөр үеийн хөгжлийн төв” –ийг байгуулав.
- ▶ Эрүүл мэндийн ажилтан, цагдаагийн ажилтан, хороодын нийгмийн ажилтнуудын бэлгийн мөлжлөгийн хохирогч хүүхдүүдийн асуудлыг шийдвэрлэх мэдлэг, үр чадвар дээшилсэн.
- ▶ Хүүхдийн бэлгийн мөлжлөгийн эсрэг тэмцэх Засгийн газрын байгууллагууд, ТББ-уудын Үндэсний сүлжээг МХЗХТ-ийн санаачилгаар байгуулав.
- ▶ Зочид буудал, аялал жуулчлалын байгууллага зэрэг үндсэн салбаруудын гол оролцогч талуудын болон олон нийтийн ойлголтыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр ихээхэн туршлага хуримтлуулсан байна.

„аh’ m–py’a<a

Нэр: Хүүхдийн амжилтыг үнэлэх “Хүүхдийн хөгжлийн төлөвлөгөө”

Ангилал: Хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторинг

Агуулга:

Хүүхдийг бэлгийн мөлжлөгийн хохирогч болох, биеэ үнэлэх эрсдлээс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх үйл ажиллагааны үр дүн нь тухайн хүүхдийн нөхцөл байдлыг хэрхэн бодитоор ойлгохоос ихээхэн шалтгаалдаг. Хэн нь эрсдэлтэй хүүхэд болохыг үнэн зөв тодорхойлох нь бэрхшээлтэй асуудлуудын нэг юм.

МХЗХТ-өөс төслийн үр шимийг хүртэгч хүүхдүүдийн хөгжилд гарч буй ахиц дэвшлийг үнэлэх аргыг боловсруулжээ. Хүүхдийн хөгжлийн төлөвлөгөөг хүүхдүүдийн нөхцөл байдал, төслийн үйл ажиллагаанд оролцож эхлэх үеийн хэрэгцээг тодорхойлох, төслийн дараа тэдэнд гарсан ахиц, ололт амжилтыг үнэлэхэд ашиглана.

Төлөвлөгөө нь хүүхдийн хөгжлийг 5 үе шатаар үнэлнэ. Үүнд:

1. Бэлгийн мөлжлөг, хүчирхийлэлд өртсөн эсэхийг төслийн эхэнд үнэлэх

Төслийн эхэнд төслийн үр шим хүртэгч хүүхэд тус бүрийн хувьд үнэлгээ хийж бүртгэл хөтөлнө. Үнэлгээний торыг ашиглан бүртгэлийг хөтлөх ба хүүхдүүдийг шалгуур үзүүлэлтээр үнэлэн, оноо өгч, нийт онооны дагуу 3 бүлэг болгон ангилна.

- ▶ Үнэлгээний үзүүлэлт 80-аас доош дүнтэй гарвал бэлгийн мөлжлөгт өртөх эрсдэлтэй,
- ▶ 81-160 гарвал бэлгийн мөлжлөгт хааяа өртдөг, өртөх өндөр эрсдэлтэй
- ▶ 161-240 гарвал бэлгийн мөлжлөгт байнга өртдөг хүүхэд гэж үзнэ.

Дээрх ангилал нь тухайн хүүхэд биеэ үнэлэгч эсвэл биеэ үнэлэгч болох эрсдэлтэй эсэхийг тодорхойлоход маш ач холбогдолтой бөгөөд төсөлд хамруулах шаардлагатай эсэх талаар шийдвэр гаргахад ашиглана. Хүүхдийг нэг сарын туршид дээрх ангиллын алинд нь багтахыг тодорхойлох зорилгоор ажиглалт хийнэ. Ангиллыг дараах 4 шалгуур үзүүлэлтийн дагуу тодорхойлно.

- ▶ Хүүхдийн үндсэн эрх зөрчигдсөн байдал;
- ▶ Ёс суртахууны байдал, төлөвшил;
- ▶ Нийгмийн байдал ба хувь хүний зан төлөв;
- ▶ Сэтгэл зүйн (бэлгийн мөлжлөгт өртсөн) байдал;

2. Үр шим хүртэгч хүүхэд тус бүрт тохирсон хүүхдийн хөгжлийн төлөвлөгөөг хийх.

Үйл ажиллагааг хүүхэд тус бүрт төлөвлөнө. Дээрх үнэлгээний үр дүнд тулгуурлан төслийн ажилтан, багш, нийгмийн ажилтан цагдаагийн байцаагч нар хүүхэд бүртэй нээлттэй ярилцлага хийж, хүүхэд тус бүрийн хувьд үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг гаргадаг. Үйл ажиллагаа, хөгжлийн төлөвлөгөөг дараах чиглэлээр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

- ▶ Эрүүл мэндийн байдал;
- ▶ Сэтгэл зүй ба ёс суртахууны байдал;
- ▶ Боловсролын түвшин;
- ▶ Авьяас, ур чадварын түвшин;
- ▶ Гэр бүлийн байдал;

Төслийн эхэнд дээрх чиглэлүүдийн дагуу хүүхэд тус бүрийн хувьд хувийн зорилтыг дэвшүүлэн тавьдаг. Төслийн хэрэгжилтийн явцад хяналт тавьж, төслийн бодит үр дүнг төсөөлсөн үр дүнтэй харьцуулан тухайн хүүхэд бүрт ямар ахиц гарсныг үнэлдэг байна.

3. Хүүхдийн өөрийн үнэлгээ.

Зорилтот бүлгийн хүүхдүүд ихэвчлэн зан төлөв, ёс суртахуун, өөрийгөө үнэлэх тал дээр дутагдалтай байдаг. Хүүхдэд өөрийнх нь хүрсэн ололт амжилтыг харуулах, өөрийгөө хүндлэх, ёс суртахууны үнэт зүйлээ өөрчлөхөд нь эерэгээр нөлөөлөхөд энэ үнэлгээг ашиглана. Хүүхдүүд энэ үнэлгээг өөрсдөө төслийн эхэнд, дунд, эцэст хийдэг. Өөрийгөө үнэлэх асуулгын хуудсыг хүүхдэд өгч, бөглүүлнэ. Асуулгын үр дүнг харилцан ярилцаж, өмнөх асуулгын үр дүнтэй харьцуулан үздэг.

4. Матрицаар өөрчлөлтийг үнэлэх.

Энэ аргыг нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйчид хүүхдэд гарч байгаа эерэг, сөрөг өөрчлөлтийг үнэлэхэд ашиглана. Үнэлгээний матрицын үр дүнд тулгуурлан нийгмийн ажилтан нь хүүхэд бүрийн хувьд хийх дараагийн ажлыг төлөвлөдөг. Үнэлгээний матриц нь дараах 5 үзүүлэлтээс бүрдэнэ.

- ▶ Хувь хүний зан төлөв, зан үйл;
- ▶ Нийгмийн идэвх, оролцоо;
- ▶ Зан чанар;
- ▶ Суралцах чадвар;
- ▶ Ёс суртахууны үнэт зүйлс;

Эдгээр үзүүлэлтээр төслийн эхэн, дунд, эцсийн шатанд үнэлгээг хийж, 1-7 хүртэл түвшинд дүгнэнэ. 1-р түвшин хөгжлийн хамгийн муу, 7 хамгийн өндөр түвшин юм. Үнэлгээний эцсийн үр дүнг өмнөх үр дүнтэй харьцуулан, хүүхэд бүрт ямар ахиц гарсныг тодорхойлдог.

5. Төсөлд хамрагдаж буй охид, тэдний гэр бүлийн хөгжил, өөрчлөлтийг хянах үзүүлэлтүүд:

Энэ үнэлгээ нь хүүхэд ба тухайн хүүхдийн гэр бүлийн нөхцөл хэрхэн сайжирсныг тодорхойлдог. Хүүхэд, тэдний гэр бүлд гарсан ахиц өөрчлөлтийг хэмжихдээ доорх 8 шалгуур үзүүлэлтийг ашиглана. Үүнд:

- ▶ Боловсролын түвшин;
- ▶ Эрүүл мэндийн байдал;
- ▶ Амьдрах орчин;
- ▶ Нийгэмших байдал;

- ▶ Ёс суртахууны үнэт зүйлс;
- ▶ Үр чадвар эзэмшилт;
- ▶ Гэр бүлийн байдал;
- ▶ Бэлгийн мөлжлөг ба биеэ үнэлэхээс хөндийрсөн байдал;

Энэ үнэлгээг ихэвчлэн улирал бүр хийдэг. Энэхүү мониторингийн аргыг хүүхэд бүрийн ололт, амжилтыг хянахад ашиглаад зогсохгүй тулгамдсан асуудлуудыг тодорхойлох, хүүхдүүдийг хөтөлбөрт үргэлжлүүлэн хамрагдахыг хөхүүлэн дэмжих чиглэлээр ашиглаж болно.

Хүүхдүүд өөрсдийгөө
хэрхэн үнэлж буй...

Үр дүн, үр нөлөө

Хүүхдийн хөгжил төлөвшлийг үнэлэх арга нь төсөлд оролцогч хүүхдүүдийн хөгжилд гарч буй ахиц дэвшил, төслийн ерөнхий үр нөлөөг хянах, үнэлэх сайн арга хэрэгсэл юм. Төсөлд хамрагдсан хүүхдүүд, төслийн үйл ажиллагаа, түүний ололт амжилтын талаар мэдээлэл солилцох, эргэх холбоог сайжруулахад энэ арга ихээхэн үр дүнтэй болсон гэж төслийн ажилтнууд болон бусад оролцогч талууд дүгнэсэн байна.

Төслийн зорилтот бүлгийн хүүхдүүдийг сонгох, тэдний нөхцөл байдлыг зөв тогтооход ихээхэн анхаарч, хэрэгцээг маш сайн тодорхойлж, тэдний хөгжлийн зорилтуудыг илүү бодитойгоор дэвшүүлэхэд энэ арга чухал үүрэг гүйцэтгэсэн байна.

Тэдэнд зориулсан хөгжлийн төлөвлөгөө хүүхэд бүрийн ололт амжилт, тэдний өөрчлөлтийг бодитойгоор үнэлэхэд дэмжлэг болсон. Хүүхдүүд өөрсдийн ололт амжилт, өөрчлөлтийг сайн ойлгох, мэдрэх болсноор өөрөө өөрийгөө үнэлэх үнэлэмж нь дээшилсэн байна. Хүүхдийн хөгжлийн төлөвлөгөө нь төсөлд хамрагдсан хүүхдүүдийн өөрсдийнх нь оролцоотойгоор биеэ үнэлэхээс хөндийрүүлэх, түүнийг хянах арга хэрэгсэл болж чаджээ. Хүүхдийн хөгжлийн төлөвлөгөөний

мэдээллүүдийг тухайн асуудлаарх олон нийтийн ойлголтыг дээшлүүлэхэд ашиглах бүрэн боломжтой.

Эмч, сэтгэл зүйч, нийгмийн ажилтан, багш, цагдаагийн ажилтнуудын үйл ажиллагааг зорилтот бүлгийн хүүхдүүдэд чиглүүлэх, тэдний хамтын ажиллагааг сайжруулах, үйл ажиллагааг оновчтой зохицуулахад чухал үүрэг гүйцэтгэсэн.

Хэрэгжих нөхцөл

Хүүхдийн хөгжлийн төлөвлөгөө нь:

- ▶ Тухайн хүүхэд бүрийн талаар цогц мэдээллийг авах;
- ▶ Өөрчлөлтийг хянах;
- ▶ Үр дүнг тооцох;
- ▶ Нийгмийн ажилтан ба хүүхдийн хооронд итгэлцэл бий болгох;
- ▶ Хүүхдэд тулгарах саад бэрхшээлийг тодруулах, шийдвэрлэх;
- ▶ Хүүхэд бүрт тохирсон арга ажиллагааг сонгох зэрэгт чухал ач холбогдолтой байдаг.

Энэ сайн туршлагыг хүүхдийн хөгжил, хамгааллын бүх төсөл, хөтөлбөрүүд ашиглах боломжтой.

Сургамж

- ▶ Хүүхдийн хөгжил, төлөвшлийг үнэлэх аргыг ашиглахад илүү хялбар болгон сайжруулах шаардлагатай гэж үнэлгээний хүснэгтийг ашиглаж буй нийгмийн ажилтнууд санал болгосон.
- ▶ Хүүхдийн хөгжил, төлөвшлийг үнэлэхэд олон талын оролцоо бүхий баг (нийгмийн ажилтан, эмч, сэтгэл зүйч, багш нарын баг)- ийн чадавхийг тогтмол сайжруулах хэрэгтэй. Төслийн амжилт, үр дүнг баталгаажуулахад өндөр ур чадвартай баг бүрдүүлэх нь нэн чухал юм.

ӨВӨРХАНГАЙ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР

**Сургууль завсардсан малчин хүүхдүүдийн боловсрол эзэмших
боломжийг нэмэгдүүлэх замаар хүүхдийн хөдөлмөрөөс
урьдчилан сэргийлэх нь**

Байгууллагын товч танилцуулга

Монгол улс засаг захиргааны нэгжийн хувьд 21 аймагт хуваагддаг. Өвөрхангай аймаг нь нийт 109.000 хүн амтай, хүн амынхаа тоогоор хоёрт, малын тоо толгойгоор гуравт ордог томоохон аймгуудын нэг юм. Өвөрхангай аймаг нь 19 сумтай. Нийт хүн амын 43 хувь нь 18 –аас доош насны хүүхдүүд байна.

Өвөрхангай аймгийн ЕБС-д хамрагдалтын хувь улсын дунджаас доогуур байдаг. Өвөрхангай аймгийн Засаг Даргын Тамгын Газар (ЗДТГ) нь аймгийн түвшинд Засгийн газрын бодлого, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх эрх, үүрэгтэй төрийн захиргааны байгууллага юм.

ЗДТГ-ын Стратеги төлөвлөлт, бодлого хэрэгжүүлэлт, зохицуулалтын газар нь эдийн засаг болон эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгаалал зэрэг нийгмийн асуудлуудыг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Өвөрхангай аймгийн статистик мэдээгээр тус аймагт 16-аас доош насны 2893 хүүхэд сургууль завсардаад байна. Эдгээр сургууль завсардсан хүүхдүүдийн ихэнх нь мал аж ахуйд, алтны уурхайд, худалдааны зах, гудамжинд хөдөлмөр эрхэлдэг. Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ-аас ЕБС-д хамрагдалтын хувийг дээшлүүлэх зорилт тавин ажиллаж байна. Үүний үр дүнд сүүлийн жилүүдэд сургууль завсардалт жилд 2 хувиар буурсан. Гэвч орон нутгийн төсөв хангалтгүйгээс сургууль завсардсан хүүхдүүдэд зориулсан АББ-ын сургалтыг хязгаарлагдмал хүрээнд зохион байгуулдаг.

Төслийн гол зорилго нь:

- ▶ Мал аж ахуйн салбарт хөдөлмөр эрхэлдэг сургууль завсардсан хүүхдүүдэд боловсрол эзэмших, сургалтанд хамрагдах боломж олгох, дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэсэн аймгийн чадавхийг бэхжүүлэх;
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх олон нийтийн, ялангуяа малчдын ойлголтыг дээшлүүлэх;

- Сонгон авсан сумдын сургууль завсардсан хүүхдүүдэд сурах боломж олгох, тэднийг ЕБС-д дахин элсэн ороход дэмжлэг үзүүлэхэд оршино.

Сонгон авсан 12 суманд мал аж ахуйн салбарт хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүдэд боловсрол эзэмших боломж олгоход энэхүү төсөл гол үйл ажиллагаагаа чиглүүлсэн. Аймгийн боловсрол, соёлын газар, ЗДТГ, Хүүхдийн хөгжлийн төвийн нягт хамтын ажиллагааны үр дүнд төсөл амжилттай хэрэгжсэн юм.

Уг төсөлд хамрагдсан хүүхдүүдийн 73.5 хувь нь мал аж ахуйд, 1.6 хувь нь албан бус алтны уурхайд, 1.5 хувь нь гэртээ, 23.5 хувь нь зах дээр ба бусад салбарт хөдөлмөр эрхэлж байсан ба тэдний 68 хувь нь сургуульд сурч үзээгүй хүүхдүүд байв.

Төслийн ололт, амжилт

- Сонгон авсан нийт сумдын 795 сургууль завсардсан хүүхдийг АББ-ын сургалтанд хамруулсан. Эдгээрээс 565 хүүхэд буюу 71.5 хувь нь ЕБС-д элсэн орсон байна.
- Хүүхдийг хүнд хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх, урьдчилан сэргийлэхэд сургуулийн удирдлагууд, АББ-ын мэргэжилтнүүд, багш нар, орон нутгийн мэдээллийн хэрэгслийнхэн, сэтгүүлчид, эцэг, эхийн зүгээс хүлээх үүрэг, хариуцлагын талаарх ойлголтыг дээшлүүлэн, тэдний оролцоог нэмэгдүүлж чадсан.

Албан бус уурхай
дахь сурталчилгааны
компанит ажил

„ах' т-рү'аа

Нэр: Сумын ЕБС-ийг түшиглэсэн АББ-ын анги ба ЕБС-ийн болон АББ ангийн сурагчдын нөхөрлөл

Ангилал: Шууд туслалцаа - Албан ба албан бус боловсрол

Агуулга:

Сум тус бүрт байдаг АББ-ын төв буюу “Гэгээрэл хөгжлийн төв” нь албан бус сургалтыг насанд хүрэгчид, хүүхдүүдийн дунд харьяа орон нутагтаа зохион

байгуулдаг. “Гэгээрэл” төв нь ихэвчлэн сумын ЗДТГ-ын дэргэд байрладаг. Зарим тохиолдолд сумын ЕБС дээр АББ-ын сургалтыг зохион байгуулдаг хэдий ч сургалтыг хүүхдүүдийн ээлжийн амралтын үеэр явуулдаг тул АББ-ын хүүхдүүд ерөнхий боловсролын сургуулийн хүүхдүүдтэй хамт суралцаж, тэдэнтэй ойр дотно харьцаа тогтоох, сургуулийн орчинтой дасах нөхцөл бүрдэж чаддаггүй байсан.

Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ-аас албан бус сургалтыг 12 сумдад ЕБС-ийг түшиглэн албан сургалттай зэрэг зохион байгуулсан. Албан бус сургалтын хугацаа 3 сар байдаг. Албан бус сургалтын нэг анги дунжаар 30 сурагчтай. Энэ сайн туршлагын гол зорилго нь сургууль завсардсан хүүхдүүдийг ЕБС-ийн орчинд дасгах, үе тэнгийнхэнтэйгээ дотно харьцаа тогтоох, цаашид ЕБС-ийн ангид шилжин сурахад нь дэмжлэг үзүүлэхэд оршино.

Энэхүү сайн туршлагын эцсийн үр дүн нь Албан бус сургалтад хамрагдсан хүүхдийг ЕБС-д шилжүүлэн суралцуулах, цаашид сургууль завсардахаас урьдчилан сэргийлэхэд оршиж байгаа юм. Уг сайн туршлага нь сургууль завсардсан хүүхдүүдэд хандах ЕБС-ийн багш, сурагчдын хандлагыг өөрчлөх, хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаарх тэдний ойлголтыг сайжруулахад чиглэгдсэн.

Уг туршлага нь дараах үе шаттай хэрэгжсэн. Үүнд:

- ▶ Сургууль завсардалтын гол шалтгааныг тодорхойлох судалгааг явуулсан. Судалгаанаас харахад:
 - о Зарим сургууль дотуур байргүй, эсвэл дотуур байрны хүртээмж хангалтгүй байдгаас малчин өрхийн хүүхдүүд сургуульд сурах боломжгүй;
 - о Зарим эцэг, эх хүүхдийнхээ хоол, дүрэмт хувцас, хичээлийн хэрэгсэл, сурах бичгийн зардлыг гаргах боломжгүй;
 - о Сургуулийн захиргаа, багш нарын зүгээс малчид, ядуу өрхийн хүүхдүүдэд зүй зохистой анхаарал халамж тавьдаггүйн улмаас хүүхдүүд сургуульд явах сонирхолгүй зэрэг шалтгаанаас үүдэн хүүхдүүд сургууль завсардаж байна.
- ▶ Тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэхийн тулд дараах арга хэмжээнүүдийг төлөвлөсөн.
 - о Сумын төвөөс хол амьдардаг хүүхдүүдийг дотуур байраар хангасан.
 - о АББ-ын сургалтанд хамрагдах хүүхдүүдэд дүрэмт хувцас, хичээлийн хэрэгсэл, сурах бичиг үнэгүй олгосон.
 - о Богино хугацааны сургалтын хөтөлбөрт хамрагдсанаар хүүхдүүд гэртээ эрт харих боломжтой болсон.
- ▶ Сургууль завсардсан хүүхдүүдтэй харьцах, тэдэнд туслах ур чадвар, дадлага туршлагатай багш нарыг сонгон авч ажиллуулсан.
- ▶ Сонгогдсон АББ-ын багш нарын ур чадварыг сайжруулах зорилгоор БСШУЯ-ны харьяа Албан бус боловсрол ба зайны сургалтын төвтэй хамтран сургалт зохион байгуулсан.

- ▶ Сумын засаг дарга, сургуулийн захиргаа, багш нар малчин өрхүүдээр явж сургууль завсардсан хүүхдүүд болон тэдний эцэг, эхтэй уулзсан. Мөн боловсролын ач холбогдол, хүүхдүүдийн санал бодлын талаар нээлттэй ярилцлагыг хүүхдүүд, эцэг эхчүүдийн дунд зохион байгуулсан юм.
- ▶ Сумын засаг дарга, захиргааны ажилтнууд, сургуулийн захирал АББ-д хамрагдах хүүхдүүдийг халуун дотно хүлээн авч, ЕБС-ийн ангийн хүүхдүүдтэй хамт сургуулийн нээлтийн үйл ажиллагаанд оролцуулсан.
- ▶ АББ-ын сурагчдыг ЕБС-ийн сурагчидтай хамт нэг орчинд суралцуулснаар тэднийг шинэ орчинд дасах, гэрийн даалгавраа хийх, хичээлээ сурч давтахад бие биедээ туслах таатай орчинг бүрдүүлж чадсан.
- ▶ Ойлголт дээшлүүлэх төрөл бүрийн материал, АББ-ын сургалтанд зориулсан сурах бичгийг боловсруулан 800 ширхгийг хэвлэн, АББ-ын сургалтанд хамрагдаж буй бүх хүүхдэд тараасан.
- ▶ Амжилттай суралцсан хүүхдүүдийг ЕБС-д шилжүүлэн суралцуулсан.
- ▶ АББ-ын ангийн сурагчдын амжилтыг үнэлэн дүгнэх, дахин сургууль завсардахаас урьдчилан сэргийлэх үүрэг бүхий сургуулийн захирлууд, багш нар, эцэг эхийн бүрэлдэхүүнтэй мониторингийн багийг байгуулсан.

Үр дүн, үр нөлөө

Төслийн хэрэгжилтийн явцад 795 хүүхдийг АББ-ын сургалтанд хамруулсан. Эдгээр сурагчдаас 565 нь өнөөдөр ЕБС-д суралцаж байна. Хүүхдүүд ЕБС-ийн орчинд сайн дасан зохицож чадсан төдийгүй өөрсдийгөө сурагчдын нэг хэсэг хэмээн мэдрэх болсон. АББ-ын ангийн сурагчид нь ЕБС-ийн өөрсдийн үе тэнгийн сурагчид, багш нартайгаа ойр дотно хамтран ажилладаг бөгөөд эдгээр сурагчдын хооронд үндсэн ялгаа бараг арилсан. Хүүхдүүд, эцэг эхийн боловсролын ач холбогдлын талаарх ойлголт бүрэн өөрчлөгдсөн.

Хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх олон нийтийн ойлголт, мэдлэг дээшилсэн. АББ-ын багш нар АББ-ын сургалтыг зохион байгуулах ур чадвар, заах арга зүй, бусад ур чадварыг эзэмшсэн. Энэхүү шинэлэг аргачлалыг Өвөрхангай аймгийн сонгон авсан 12 суманд АББ-ын сургалтыг зохион байгуулахад ашигласан бөгөөд үлдсэн 7 суманд Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ-аас нэвтрүүлэхээр төлөвлөөд байна.

Хэрэгжих нөхцөл

АББ-ын хөтөлбөр нь бүх нийтийг бичиг үсэгтэй, суурь боловсролтой болгох “Үндэсний хөтөлбөр”, албан бус ба зайны сургалтын Үндэсний хөтөлбөр, бусад боловсролтой холбоотой үндэсний хууль, тогтоомжтой бүрэн нийцэх ёстой. ЕБС-ийн удирдлага, багш нар нь сургууль завсардсан хүүхдүүдийг бүрэн хүлээн зөвшөөрч, тэднийг цаашид үргэлжлүүлэн суралцах боломжоор хангах тухайлбал, дотуур байраар хангахад шаардлагатай төсвийг төлөвлөх, сургалтын тоног төхөөрөмж, бусад материалаар хангахад гол үүрэг гүйцэтгэнэ.

Сургамж

- ▶ Бүх оролцогч талуудын хооронд сүлжээ бий болгох нь сургууль завсардсан илүү олон хүүхдийг албан боловсролд хамруулж улмаар төслийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлэхэд ихээхэн ач холбогдолтой.
- ▶ АББ-ын сургалтыг малчид болон тариаланчдын ажлын ид үеэр тухайлбал, хаврын тариалалт, ургац хураах, мал төллөх үед зохион байгуулах нь төслийн үр дүнг бууруулах гол шалтгаан болдог. Учир нь энэ үеэр эцэг, эхчүүд хүүхдүүдээ гэртээ түргэн ирж туслахыг шаарддаг, ингэснээр АББ-ын сургалтанд хамрагдалтын хувь буурч, сургалт үр дүнгүй болдог.

ТЭГШ МӨР ТӨВ

Худалдааны захууд дээр хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүдийг хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх, нийгэмшүүлэх ба худалдааны захын ажиллагсад, олон нийтийн хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх ойлголтыг нэмэгдүүлэх нь

Байгууллагын товч танилцуулга

“Тэгш мөр төв” (ТМТ) нь 2002 онд байгуулагдсан төрийн бус байгууллага юм. Тус төвийн эрхэм зорилго нь хүүхдүүдийн, ялангуяа эмзэг бүлгийн, ядуу өрхийн хүүхдүүдийн эрхийг хамгаалахад оршино. ТМТ-ийн гол зорилгуудын нэг нь хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүдэд туслах, тэднийг өв тэгш иргэн болж төлөвшихөд дэмжлэг үзүүлэх явдал юм.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Улаанбаатар хотын 6 дүүрэгт 30 орчим худалдааны зах үйл ажиллагаа явуулдаг. МУИС-ийн дэргэдэх “Хүн Ам Зүйн Сургалт Судалгааны Төв”-өөс 2002 онд явуулсан судалгаанаас үзэхэд 1000 гаруй хүүхэд эдгээр зах дээр ажиллаж байна. Энэ тоо сурагчдын зуны амралт болон улирлын амралтын үеэр ихээхэн өсдөг.

Эдгээр зах дээр хүүхдүүд жимс, хүнсний ногоо худалдах, бараа, барилгын материал, мод, түлээ, нүүрс, малын тэжээл ачих, буулгах, зөөх, гуанзны хог хаягдлыг цуглуулах, лангуу угаах, нүүрс бутлах, савлах, уутлах, нүүрсний хог түүх, түлээ хөрөөдөх, хагалах, уутлах зэрэг янз бүрийн ажлыг хийдэг.

Улаанбаатар хотын Барс, Хар-Хорин, Хангай зах дээр хэрэгжсэн энэхүү төсөл нь дараах зорилтуудыг дэвшүүлэн ажиллав. Үүнд :

- ▶ Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүд, тэдний эцэг эх, сургуулийн багш нар, нийгмийн ажилтнууд, захын ажиллагсад, олон нийтийн хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх ойлголтыг нэмэгдүүлэх;
- ▶ Бага насны хүүхдийг хүүхдийн хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх;
- ▶ Хөдөлмөр эрхэлдэг өсвөр насны хүүхдүүдэд боловсрол эзэмших, сурах боломж олгох;
- ▶ Сонгон авсан захууд дээр хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд нийгмийн тусалцаа үзүүлэх ажлыг санаачлахад оршино.

Төслийн ололт, амжилт

Төслийг хэрэгжүүлснээр дараах үр дүн, амжилтанд хүрсэн байна. Үүнд¹³:

- ▶ Захын ажил олгогчид, татварын байцаагчид, цагдаа, аюулгүй байдал хариуцсан ажилтнуудын хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүдийн хэрэгцээний талаарх ойлголтыг дээшлүүлэн, хүүхдийн хөдөлмөрийг устгахад тэдний үүрэг хариуцлага дээшилсэн.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгахад захын хамт олон болон худалдаачдын хамтын ажиллагаа ба тэдний хувь нэмрийг дээшлүүлж чадсан.
- ▶ Хүүхдүүдийг хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх, ажлын нөхцөлийг сайжруулахын тулд хөдөлмөр эрхэлдэг 18-аас доош насны 168 хүүхдийг АББ-ын сургалтад хамруулав. АББ-ын сургалтыг дүүргэсний дараа 41 хүүхдийг ЕБС-д, 49 хүүхдийг Гэгээрлийн төвийн сургалтанд үргэлжлүүлэн суралцуулав.

- ▶ Зорилтот бүлгийн хүүхдүүд, тэдний эцэг, эхэд эрүүл мэнд, амьдрах ухааны сэдвээр сургалт зохион байгуулав.
- ▶ Хүүхдүүдийн дунд спорт, урлагийн төрөл бүрийн арга хэмжээ зохион байгуулах, эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах, амьдрах ур чадварыг сайжруулах, хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн гэр бүлд өрхийн эдийн засгийн нөхцөлийг сайжруулахад туслалцаа үзүүлэх замаар хүүхдүүдийг нийгэмшүүлэх, хөгжүүлэх, өөртөө итгэлтэй, өөрийгөө үнэлдэг болоход нь дэмжлэг үзүүлэв.

„ах' m-рү'а'а 1

Нэр: Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн эрхийг хамгаалах, тэдэнд туслалцаа үзүүлэх заалтуудыг тусгасан Захын удирдлага, түрээслэгчдийн хоорондын түрээсийн гэрээ

Ангилал: Ойлголт дээшлүүлэх ба сурталчлах

Агуулга:

Захын удирдлага болон ажиллагсад, талбай түрээслэгчид нь хүүхдийн хөдөлмөр, хүүхдийн эрхийн асуудлаар хангалттай ойлголтгүй, хөдөлмөр эрхэлж байгаа

¹³ Үр дүнгийн эцсийн тайлан, Тэгш мэр төв, ОУХБ, АЙПЕК, 2005 он

хүүхдүүдэд тэр бүр анхаарал тавьдаггүй байсан. Энэ сайн туршлагын зорилго нь захын удирдлага, түрээслэгчдийн хүүхдийн хөдөлмөр ба хүүхэд хамгааллын асуудлаарх ойлголтыг нэмэгдүүлэх явдал юм. Мөн хүүхдийг хүнд хөдөлмөрт татагдан орохоос урьдчилан сэргийлэхэд энэ туршлагын зорилго оршино.

Хүүхдийн хөдөлмөр, хүүхдийн эрхийн талаар сургалт явуулахаас гадна төрөл бүрийн бусад үйл ажиллагаа явуулсны үр дүнд захын удирдлага түрээслэгчдийн хоорондын гэрээнд зах дээр хүүхдийн хөдөлмөрийг ашиглах талаар тусгай заалтыг оруулж өгсөн. Уг нэмэлт заалтыг захын удирдах зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн батлуулсан байна.

Эдгээр заалтанд:

- ▶ Таны ажлын орчинд хүүхэд ажиллаж буй тохиолдолд тэдний аюулгүй байдалд анхаарч, шаардлагатай зөвлөгөө өгч ажиллах,
- ▶ Хүүхдийн амь нас, эрүүл мэндэд аюултай ажлыг хүүхдээр гүйцэтгүүлэхээс түрээслэгчид зайлсхийх,
- ▶ Түрээслэгч нь бага насны хүүхдийг зах дээр хөлслөн ажилуулахгүй байх (Уг заалтанд бага насны хүүхэд гэдгийг тодорхойлоогүй хэдий ч Монголын хуулийн дагуу 14 ба түүнээс доош настай хүүхдийг хөлслөн ажилуулж болохгүй.)
- ▶ Хэрвээ таны ажлын байрны орчинд хүүхдийн эрх зөрчигдөж байвал энэ талаар түрээслэгч холбогдох удирдлагад заавал мэдэгдэх ёстой гэж заажээ.

Энэ сайн туршлагыг худалдааны Хангай, Хархорин, Барс зэрэг 3 захад нэвтрүүлсэн байна. Эдгээр захын удирдлага хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх талаар хамтран ажиллахыг бүрэн хүлээн зөвшөөрсөн бөгөөд захын зүгээс олон нийтэд зориулан гаргадаг санамж бичигт хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн эрхийг хамгаалах заалтуудыг мөн тусгаж өгсөн байна.

Үр дүн, үр нөлөө

BARC
GROUP
БАРС ИМПЕКС
ХХК

- Үйлчилгээгч ТА**
1. Гарал үүслийн гэрчилгээгүй модон материал тээвэрлэх, худалдаалахыг хориглоно.
 2. Зөвхөн захын зөвшөөрөлтэй насанд хүрсэн ачигчаар материал ачуулах, буулгах.
 4. Галын аюултай орчинд ил гал гаргахыг хориглоно.
 5. Цахилгаан болон өндөр хүчдэл аюултай.
 6. Гар дээрээс хүнсний бүтээгдэхүүн худалдах, худалдан авахыг хориглоно.
 7. Хог хаягдлаа хогийн цэгт хаях.
 8. Замын хөдөлгөөний дүрэм болон МУ-ын ойн хуулийг чанд биелүүлэх.
 9. Орчноо хайрлан хамгаалж, ил бие наслахыг хориглоно.
 10. Хөдөлмөр эрхэлгч хүүхдүүдэд хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын талаар ойлголт өгч байнга сануулж байх.
 11. Насанд хүрээгүй хүүхдийг модон материал буулгах, ачуулах, хөрөө раманд ажиллуулахыг хориглоно.

ТА өөрийн болон бусдын төлөө эдгээр 11 зүйлийг мөрддөг болгох бүрэн боломжтой.

Мөстийн гол трейд ХХК
Утас: 636073

Олон нийтэд зориулан гаргадаг санамж бичигт хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн эрхийг хамгаалах заалтуудыг тусгасан.

Сонгон авсан захуудын удирдлага ба түрээслэгчдийн хандлага эерэгээр өөрчлөгдсөн. Түрээсийн шинэ гэрээнд гарын үсэг зурсан түрээслэгчдийн хүүхдийн хөдөлмөрт хандах хандлага, ойлголт дээшилж, тэдний оролцоо нэмэгдсэн. Тухайлбал, 2003 онд 26 хүнийг сургалтанд урихад дөнгөж 3 хүн ирж байсан бол 2005 онд оролцогсдын ирц 85-100 хувьд хүрч идэвх оролцоо нь сайжирсан байна.

Төслийн хугацаанд төсөлд хамрагдсан бүх хүүхэд тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөр эрхлэхээс урьдчилан сэргийлэгдсэн бөгөөд 90 хүүхэд хүүхдийн хөдөлмөрөөс бүрэн хөндийрчээ.

Захын байцаагчид, удирдлага, цагдаагийн ажилчдын зүгээс хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд хандах хандлагад эерэг өөрчлөлтийг бий болгож чаджээ.

Хэрэгжих нөхцөл

Монголын бусад аймаг, хотуудад болон Улаанбаатар хотын худалдааны бүх захуудад энэ сайн туршлагыг ашиглах, нэвтрүүлэх бүрэн боломжтой. Захын удирдлагууд түрээсийн гэрээн дэх хүүхдийн хөдөлмөртэй холбоотой заалтыг хүлээн зөвшөөрөх эсэх нь тухайн сайн туршлагыг нэвтрүүлэх үндсэн шаардлага, нөхцөл болно. Энэ сайн туршлагыг янз бүрийн орчин, нөхцөлд зохицуулан ашиглаж болно. Жишээлбэл, Монголын үйлдвэрчний эвлэлийн зарим холбоод “Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт үндэсний хэлэлцээр”-т хүүхдийн эрх, хөдөлмөрийн асуудалтай холбоотой заалтыг саяхнаас оруулсан байна.

„aᠮ' m-py'aᠭa 2

Нэр: АББ-ын сурагчдад зориулсан “Хүүхдийн хөгжлийг үнэлэх төлөвлөгөө”

Ангилал: Шууд туслалцаа - Албан ба албан бус боловсрол

Агуулга:

Тэгш мөр төвөөс АББ-ын сургалтанд хамрагдсан сурагчдад зориулан хүүхдийн хөгжлийг үнэлэх төлөвлөгөөг боловсруулсан байна. Сургалтанд хамрагдсан хүүхдүүдийн боловсролын түвшин ба хувь хүнд гарч буй өөрчлөлтүүдийг хянах зорилгоор энэ хөгжлийн үнэлгээний төлөвлөгөөг гаргасан.

Хөгжлийн үнэлгээний төлөвлөгөө нь 4 төрлийн үзүүлэлтээс бүрдэнэ.

- ▶ Хүүхдийн боловсролын түвшин ба үр дүн;
- ▶ Хүүхдийн ерөнхий төлөвшилт ба ёс суртахуунд гарсан өөрчлөлтүүд;
- ▶ Хүүхдийн биеийн байдал: эрүүл мэнд, өвчлөлт, вакцинжуулалт, биеийн өсөлт, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх мэдлэг гэх мэт;
- ▶ Хүүхэд, гэр бүлийн байдалд гарсан өөрчлөлт: хүүхдийн тоо, амьдрах орчин, ажил эрхлэлт, амьдралын хэв маяг гэх мэт;

Багш болон нийгмийн ажилтнууд хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээний төлөвлөгөөг хүүхэд тус бүрээр тогтмол хөтлөн гаргадаг.

Тэд хүүхдийн хөгжлийн төлөвлөгөөг тухайн төсөл, хөтөлбөр болон АББ-ын сургалт эхлэхийн өмнө хүүхэд тус бүрийн хөгжлийн түвшинг дээрх үзүүлэлтүүдээр үнэлэн, хөгжлийн зорилгыг хүүхэдтэйгээ хамтран тодорхойлдог байна. Сургалтын үеэр сар бүр хүүхдийн хөгжилд гарч буй өөрчлөлтийг тэмдэглэдэг бөгөөд энэ үнэлгээг хүүхэд өөрөө хүлээн зөвшөөрсөн байх ёстой. Эцсийн үр дүнг сургалтын төгсгөлд хийдэг. Хүүхдийн хөгжлийн талаарх мэдээллийг тухайн хүүхдийг хүлээн авсан багш нар, нийгмийн ажилтнууд, сургуулийн захирал, хүүхдүүдийн эцэг, эхэд танилцуулах ёстой.

Үр дүн, үр нөлөө

Эцэг эх, багш нар, сургуулийн удирдлага болон хүүхдүүдийн хооронд харилцаа сайжирсан.

Хөгжлийн үнэлгээний төлөвлөгөө нь АББ-ын сургалтын явцад хүүхэд бүрийн хүрсэн үр дүн, ололт амжилт, хувь хүний хөгжлийн түвшинд гарсан ахицыг тодорхой харуулдаг. Хүүхдийн хөдөлмөрийн сөрөг үр дагавар, боловсролын ач холбогдлын талаарх эцэг эх, хүүхдийн ойлголт дээшилсэн. Эцэг, эхчүүд хүүхдийнхээ олсон ололт амжилтыг бататган тэднийг идэвхжүүлж чадсан. Хүүхдүүд илүү идэвхтэй, өөртөө итгэлтэй болсон.

Тухайн хүүхдийг цааш үргэлжлүүлэн суралцахад нь энэхүү хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээний төлөвлөгөөний явцад хийсэн тэмдэглэгээг сургалтын болон хүүхдийн хувийн хэрэг болгон ашиглах бүрэн боломжтой.

Хэрэгжих нөхцөл

Хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээний төлөвлөгөөг АББ-ын аль ч хөтөлбөр, төслийн хүрээнд ашиглахад хялбар, гэхдээ багш нар, нийгмийн ажилтнуудад үүнийг хэрхэн ашиглах, хөтлөх талаар сургалт зохион байгуулах хэрэгтэй.

Сургамж

Хүүхдийн хөгжлийн үнэлгээний төлөвлөгөөг боловсруулах, хөтлөх ажлыг багшийн ажлын байрны тодорхойлолтонд тусгаж оруулах хэрэгтэй. Хөгжлийн үнэлгээг тогтмол хөтлөх, үнэлэхэд цаг хугацаа шаардагддаг тул багш нарын ажлын ачааллыг зөв зохицуулах шаардлагатай. Багшийн ажлын ачааллыг хөнгөвчлөхийн тулд нийгмийн ажилтан нь хүүхдийг үнэлэхэд багш нартай хамтран ажиллах нь зүйтэй.

УЛААНБААТАР ХОТЫН ЭМЭГТЭЙЧҮҮДИЙН ЗӨВЛӨЛ

Налайхын нүүрсний уурхайд аюултай хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүд ба эрсдэлтэй хүүхдүүдэд суралцах боломж олгох, тэднийг нөхөн сэргээх нь

Байгууллагын товч танилцуулга

Улаанбаатар хотын Эмэгтэйчүүдийн Зөвлөл (УБ хотын ЭЗ) нь 1926 онд байгуулагдсан ТББ бөгөөд Монголын эмэгтэйчүүдийн холбооны гишүүн байгууллага юм.

УБ хотын ЭЗ ТББ-ын үндсэн үйл ажиллагаа нь сургалтын төвөөр дамжуулан эмэгтэйчүүдийг сургалтанд хамруулах, ажлын байр шинээр бий болгох, жижиг зээл олгох замаар өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэх хэд хэдэн төслүүдийг хэрэгжүүлэхэд чиглэж байна. УБ хотын ЭЗ нь биеэ үнэлэгчдэд чиглэсэн эрүүл мэндийн үйлчилгээг мөн үзүүлдэг.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Налайхын нүүрсний уурхай нь 1990-ээд оны эхээр хаагдахаасаа өмнө Налайх дүүргийн хамгийн том аж ахуйн нэгж, ажил олгогч байсан. Нүүрсний уурхай хаагдсаны улмаас ажилгүй болсон уурхайчид, оршин суугчид мөнгө олохын тулд албан бусаар нүүрс олборлох болсон.

Албан бусаар нүүрс олборлох ажил нь хүйтний улиралд буюу 10 дугаар сараас 4 дүгээр сар хүртэл явагддаг. Уурхайн цооног болон жижиг налуу амыг аюулгүй ажиллагааны арга техникийн дагуу ашиглаагүйгээс гэнэт нурах эрсдэлтэй тул ажлын нөхцөл маш аюултай байдаг. Албан бус уурхайчид хорт хийнд хордох, угаартах, нүүрсний тоосонцроор амьсгалах, даарах, гал гарах¹⁴, дэлбэрэх, агааргүй орчинд орох зэрэг байнгын аюул, эрсдэлтэй нөхцөлд ажилладаг. Хүүхдүүд ялангуяа, шилжин ирэгсдийн хүүхдүүд ихэвчлэн нээлттэй цооногт ажилладаг. Эдгээр хүүхдүүд маш хүнд, аюултай нөхцөлд ажилладаг ба энэ нь тэдний эрүүл мэндэд муугаар нөлөөлдөг. Тэд ихэвчлэн бөөр, нуруу, уушигны өвчнөөр өвчилдөг төдийгүй үе тэнгийнхээ хүүхдүүдээс харьцангуй намхан байдаг.

Төслийн ололт, амжилт

Төслийн хэрэгжилтийн явцад тэмдэглүүштэй дараах амжилтанд хүрчээ. Үүнд:

- ▶ Дүүргийн албан хаагчдын чадавхи дээшилж, хамтын ажиллагааны сүлжээ сайжирсан.

¹⁴ кААр-ий —р>ай<ааш<ара> ий 'ц т"Ль"р>"й ас—'а"s±А>ий а<аартай >"и'Ль"> АНЬЛьэ'тэрэ'т АА—ЛьэӨ'э 'ц <"Ль—метан(CH₄, байгалийн хий, намгийн хий)-аас бүрдэх боловч бага хэмжээний азот, нүүрстөрөгчийн давхар эсэл, устөрөгч заримдаа этан нүүрстөрөгчийн дан эслийг агуулдаг (www.discali.co.uk)

- о Төслийн үр нөлөөг дээшлүүлэх зорилгоор Налайх дүүргийн Засаг даргатай УБ хотын ЭЗ гэрээ байгуулсан. Дүүргийн хэмжээнд хүүхдийн хөдөлмөрийн хүнд, тэвчишгүй хэлбэрийг устгахтай холбоотой заалтуудыг Засаг даргын 2004-2008 оны үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөрт оруулан батлуулжээ.
 - о Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгахтай холбоотой асуудлыг дүүргийн Нийгмийн хөгжлийн хэлтсийн хүүхэд, залуучуудын асуудал эрхэлсэн ажилтан болон хороо, сургуулийн нийгмийн ажилтнуудын ажил үүргийн хуваарьт тусгаж, ажлын нэг гол үзүүлэлт болгож чаджээ.
 - о Дүүргийн удирдлагаас хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн эцэг, эхийг ажлын байраар хангасан.
- Уулзалт зохион байгуулах, телевизийн нэвтрүүлэг бэлтгэж цацах, түүнчлэн өдөр тутмын сонингуудад нийтлэл, сурталчилгааны материал хэвлүүлэх зэрэг олон нийтийн анхаарлыг хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудалд хандуулах төрөл бүрийн үйл ажиллагааг зохион байгуулах замаар орон нутгийнхны хүүхдийн хөдөлмөрийн сөрөг үр дагаврын талаарх ойлголтыг сайжруулсан.
 - АББ-ын болон мэргэжлийн сургалтанд хамруулах, гэр бүлийнхнийг нь ажлын байртай болоход нь дэмжлэг үзүүлэх замаар Налайхын уурхайд хөдөлмөр эрхэлж буй 193 хүүхдийг хөдөлмөрөөс хөндийрүүлж, урьдчилан сэргийлж чадсан.
 - Мониторингийн ажлын баг байгуулан ажиллуулж, мэдээллийн сантай болж нүүрсний уурхай дахь хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторингийн системийг бэхжүүлсэн.

„ах' m-рү'а'а

Нэр: Нийгмийн үйлчилгээтэй холбоотой нүүрсний уурхай дахь хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторинг

Ангилал: Хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторинг

Агуулга:

ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн эхний үе шатанд нүүрсний уурхай дахь хүүхдийн хөдөлмөрт мониторинг хийх туршилтын үйл ажиллагааг зохион байгуулсан байна. Налайхад 200 гаруй уурхайн нүх, цооног байдаг бөгөөд уурхайн цооног нь ихэвчлэн маш гүнзгий байдаг. Эрдэс баялгийг гар аргаар олборлохтой холбоотой 2002 оны Үйлдвэр, Худалдааны Сайдын тушаал гарахаас өмнө уурхайн осол аваар, золгүй үхэл түүний давтамж өндөр, орон нутгийн засаг захиргаа, албан бус уурхайчдын хоорондын зөрчилдөөн их, уурхайн аюулгүй ажиллагаанд

анхаарлаа хандуулдаггүй зэргээс шалтгаалан нүүрсний уурхай дахь нөхцөл байдал тун эмгэнэлтэй байв.

2003 онд тус дүүргийн Засаг дарга Уурхайн аюулгүй ажиллагааг хангах ажлын хэсгийг дүүргийн хөдөлмөрийн байцаагчийн бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулсан. Энэхүү үйл ажиллагааг дэмжиж төслөөс уурхай дахь хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторингийг бэхжүүлэх, сайжруулах зорилгоор 3-р хорооны Засаг дарга, олон нийтийн төлөөлөгч, уурхайн аврах албаны дарга зэрэг 5 хүний бүрэлдэхүүнтэй мониторингийн баг байгуулав. Мониторингийн багаас мониторинг хийх шаардлагатай уурхайн цооногуудын зураг, төлөвлөгөө гаргасан байна. Хүүхдийг хүнд, аюултай хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэхийн тулд хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд зориулсан үйлчилгээ, хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторингийг сайжруулах ажлыг зохион байгуулжээ.

Энэхүү сайн туршлагыг дараах үе шаттай хэрэгжүүлсэн. Үүнд:

Мониторингийн бэлтгэл ажил:

- ▶ Уурхайд хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдэд учирч болох хор хөнөөлийн талаар уурхайчид, хүүхдүүд, эцэг эх, орон нутгийнхны ойлголтыг нэмэгдүүлэх;
- ▶ Уурхайн аюулгүй ажиллагаа, албан бус уурхайд хүүхдийн хөдөлмөрийг ашиглахгүй байх талаар дүүргийн Засаг даргын захирамж гаргуулах;
- ▶ Гол оролцогч талуудын дунд “Хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторингийн хэрэгцээ, үйл явц”-ын талаар харилцан ярилцлага, сургалт зохион байгуулах;
- ▶ Уурхайн цооног эзэмшигчид, дүүргийн Засаг дарга болон төслийн албаны хооронд цооногт хүүхэд ажилуулахгүй байх асуудлаар гэрээ байгуулах;
- ▶ “Уурхайн аюулгүй ажиллагааг хангах ажлын хэсэг”-ийг байгуулах, түүний үйл ажиллагаатай холбоотой санхүүгийн нөөцийг ЗДТГ-аас гаргуулах;
- ▶ Ойлголт нэмэгдүүлэх материал боловсруулах;
- ▶ Засаг даргын захирамжаар Хүүхдийн Хөдөлмөрийн Мониторингийн багийг байгуулах;
- ▶ Хүүхдийн Хөдөлмөрийн Мониторингийн багаас мониторинг хийх шаардлагатай уурхайн цооногуудын зураг, төлөвлөгөөг гаргах;

Мониторингийн хяналт:

- ▶ Мониторингийн багийн ажлын төлөвлөгөөг боловсруулах;
- ▶ Багийн гишүүд уурхайд очиж дараах ажлыг гүйцэтгэдэг. Үүнд:
 - Тухайн уурхайн цооногт ажиллаж буй хүүхдүүд, тэдний эрхэлж буй ажлын хэлбэр, оршин суух хаягийг тогтоох;
 - Уурхайн цооногийн эзэмшигчийн нэр, хаягийг тогтоох;
 - Хүүхдүүд болон албан бус уурхайчдад уурхай дахь хүүхдийн хөдөлмөрийн хор хөнөөлийн талаар мэдээллээр хангах;
- ▶ Мониторингийн багаас цуглуулсан мэдээллийг ЗДТГ-ын Нийгмийн хөгжлийн бодлогын хэлтсийн мэдээллийн санд байршуулна.

- ▶ Мониторингийн баг нь Мониторингийн үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл, түүний үр дүнгийн талаар Засаг даргад мэдээллэдэг.
- ▶ Уурхайд ажиллаж буй хүүхдүүдийн талаарх мэдээллийг Нийгмийн Хөгжлийн Бодлогын Хэлтэс сургууль болон хорооны нийгмийн ажилтнуудад явуулдаг. Хүүхдүүдийн гэр бүлийн нөхцөл, байдал, шаардлагатай нийгмийн үйлчилгээний талаар үнэлгээ хийгээд хүүхдүүдийг нийгмийн үйл ажиллагаанд хамруулах үйл ажиллагааг зохион байгуулдаг.
- ▶ Сургууль болон хорооны нийгмийн ажилтнууд нь тухайн хүүхэдтэй холбоотой ямар арга хэмжээ авч хэрэгжүүлсэн тухайгаа Нийгмийн Хөгжлийн Бодлогын Хэлтэст тайлагнадаг. Мөн Нийгмийн Хөгжлийн Бодлогын Хэлтэс нь хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүд, тэдний гэр бүлийн нийгмийн халамжийн болон боловсролын үйлчилгээний хэрэгцээ, хамрагдалтад дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагааг зохицуулах үүрэгтэй.
- ▶ Зорилтот бүлгүүдийн дунд ойлголт нэмэгдүүлэх үйл ажиллагааг зохион байгуулдаг.

Үр дүн, үр нөлөө

Энэхүү сайн туршлагыг хэрэгжүүлснээр дараах үр дүнд хүрсэн:

- ▶ Уурхайн цооногт хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн тоо буурсан.
- ▶ Хүүхдийнхүнд, аюултай хөдөлмөрийг устгахад чиглэсэн дүүргийн удирдлагуудын байр суурь тодорхой болсон: сургууль болон хорооны нийгмийн ажилтнуудыг хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторингт оролцуулсан. Нийгмийн үйлчилгээг албан бус уурхай дахь аюултай хөдөлмөрөөс хүүхдийг хөндийрүүлэх үйл ажиллагаатай холбож өгснөөр түүний үр ашиг нэмэгдсэн.

Хэрэгжих нөхцөл

Энэ сайн туршлагыг хүүхдийн аюултай хөдөлмөрийг устгахад чиглэсэн үйл ажиллагаа хэрэгжүүлж буй аливаа байгууллага ашиглаж болно. Мониторинг хийх үйл ажиллагаа нь орон нутгийнхны зөвшөөрөл, тэдний оролцоотойгоор үр дүнтэй хэрэгжих тул үндсэн оролцогч талуудын дунд нэгдсэн ойлголт, зөвшилцөлийг бий болгох, олон нийтийн ойлголтыг дээшлүүлэх зайлшгүй шаардлагатай.

Сургамж

- ▶ Гол оролцогч талууд хэрэгжилтийн явцад гарч ирж буй асуудлуудаар хоорондоо байнга зөвлөлдөж байх шаардлагатай.
- ▶ Хөдөөгөөс хот руу шилжих хөдөлгөөн нь хүүхдийн хөдөлмөрийн нөхцөлд ихээхэн нөлөөлж байна. Уурхайд хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн ихэнх нь хөдөөгөөс шилжин ирсэн өрхийн хүүхдүүд байна. Тэд ихэвчлэн эцэг, эхтэйгээ хамт ажилладаг бөгөөд тэд аюулгүй ажиллагааны талаар хангалттай мэдлэг, ойлголтгүй байдаг.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторингийг тогтворжуулахад орон нутгийн засаг захиргаа, ажилтан албан хаагчдын идэвх, хүчин чармайлт, үр дүнтэй хамтын ажиллагаа нэн чухал.

ХӨДӨЛМӨР, ХАЛАМЖИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ГАЗАР

Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд зориулсан хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах, хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлыг шийдвэрлэхэд хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газрын үүрэг, оролцоог нэмэгдүүлэх нь

Байгууллагын товч танилцуулга

Хөдөлмөр, Халамжийн Үйлчилгээний Газар (ХХҮГ) нь НХХЯ-ны харьяа Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хуулийг хэрэгжүүлэх эрх бүхий Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг юм. Үйл ажиллагааны үндсэн чиглэл нь:

- ▶ Хөдөлмөрийн зах зээл дэх эрэлт, нийлүүлэлтийг хянах, өөрчлөлт болон чиг хандлагыг тодорхойлох;
- ▶ Ажилгүйчүүд, ядуучуудад чиглэсэн хөдөлмөр эрхлэлт, халамжийн үйлчилгээ үзүүлэх;
- ▶ Ажиллах хүч, хөдөлмөр эрхлэх боломж, ажлын байртай холбоотой янз бүрийн мэдээлэл цуглуулах, мэдээллээр хангах;
- ▶ Мэргэжил, ур чадварын сургалтын уялдаа холбоог хангах, зохицуулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйл ажиллагаанд туслалцаа үзүүлэх;
- ▶ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан сургалт явуулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжихэд оршдог.

ХХҮГ-аас зөвшөөрөгдсөн 260 мэргэжлийн сургалтын байгууллагууд 80 гаруй чиглэлээр ур чадвар, мэргэжлийн богино хугацааны сургалтыг “Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хууль”-ийн хүрээнд зохион байгуулдаг.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

НХХЯ-наас 2004 онд явуулсан судалгаанаас харахад хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн 98.3% мэргэжлийн сургалтанд хамрагдах, мэргэжил эзэмших, ажилд орох хүсэлтэй байгаагаа илэрхийлсэн байна. Байдал дээрээ бол эдгээр хүүхдийн зөвхөн 5-аас доош хувь нь л энэ боломжийг хүртдэг. Хөдөлмөр эрхэлж буй болон сургууль завсардсан хүүхдүүдийн мэргэжлийн сургалтанд хамрагдах хувь доогуур байгаа нь дараах шалтгаанаас үүдэлтэй. Үүнд:

- ▶ Мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөр нь хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн хэрэгцээ шаардлага, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, хэрэгцээг бүрэн хангаж чаддаггүй.

- ▶ Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн хувьд төрөөс үзүүлж буй үйлчилгээ, мэргэжлийн сургалт, хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар мэдээлэл хангалтгүй байдаг.
- ▶ Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд мэргэжлийн сургалтанд хамрагдахад нь эдийн засгийн болон зохион байгуулалт, зохицуулалттай холбоотой саад бэрхшээл байнга учирдаг.

Иймээс хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих байгууллагуудын үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлэх, хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд зориулсан мэргэжлийн сургалтын хүртээмжийг сайжруулах зайлшгүй шаардлагатай. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хуулийн хүрээнд Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн санхүүжилтээр мэргэжил, ур чадвар олгох богино хугацааны сургалтуудыг магадлан итгэмжлэгдсэн сургалтын байгууллагуудаас зохион байгуулдаг.

ХХҮГ-аас хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдэд чиглэсэн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний хүртээмж, ач холбогдлыг дээшлүүлэх туршилтын төслийг хэрэгжүүлсэн юм. Энэхүү төслийн зорилго нь хүүхдийн хөдөлмөр, түүнтэй холбоотой асуудалд хөдөлмөр эрхлэлтийн албаны үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлэхэд мөн чиглэсэн. Туршилтын төслийн гол зорилго нь:

- ▶ Дүүргийн Хөдөлмөр, Халамжийн Үйлчилгээний Хэлтэс (ХХҮХ)-ээс хүүхдэд үзүүлэх тусламжийн үйл ажиллагааны нэр төрөл, хүртээмжийг сайжруулах, чадавхийг дээшлүүлэх,
- ▶ Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд дэмжлэг үзүүлэх, тэдэнд зориулан сургалт болон хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээ үзүүлэх,
- ▶ Хүүхдийг аюултай хөдөлмөрөөс хөндийрүүлж, зохистой ажлын байртай болоход нь дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэгдсэн.

Төслийн ололт, амжилт

Төслийг хэрэгжүүлснээр дараах үр дүн, амжилтанд хүрсэн байна. Үүнд:

- ▶ Залуучуудад санал болгож буй мэргэжлийн сургалтын үйлчилгээнд, одоо ашиглаж буй мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрт үнэлгээ хийсэн.
- ▶ Хүүхдийн сэтгэхүйн хүчин зүйлийг харгалзан үзэж боловсруулсан хэрэгцээг үнэлэх шинэ маягыг ашиглан хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн хэрэгцээг тодорхойлсон.
- ▶ Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд зориулсан мэргэжлийн сургалтын шинэ хөтөлбөрийг боловсруулан БСШУЯ-аар батлуулсан.

- ▶ Ажилгүй залуучуудад чиглэсэн үйлчилгээ үзүүлэх хэрэгцээний (хэрэгцээг үнэлэх, сургалтын чанар, сургалт ба ажил эрхлэлтийн хоорондын уялдаа холбоо) талаарх дүүргийн ХХҮХ-ийн ажилтнууд ба ажил олгогч эздийн ойлголтыг сайжруулсан.
- ▶ Хогийн цэг, зах, албан бус уурхайд ажилладаг 15-17 насны 57 хүүхдийг мэргэжлийн сургалтанд хамруулсан. Энэхүү мэргэжил/ур чадварын сургалтанд сургалтын шинэ аргыг ашигласан.
- ▶ Залуучуудад зориулсан хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээг боловсронгуй болгох талаар зөвлөмж боловсруулан тараасан.

„aH' m-py'a-a 1

Нэр: Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн хэрэгцээнд нийцүүлэн шинэчилсэн мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөр

Ангилал: Шууд туслалцаа-Мэргэжил / ур чадварын сургалт

Агуулга:

ХХҮГ нь хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн хэрэгцээ, хөдөлмөрийн зах зээлийн бодит байдалд нийцүүлэн мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрийг шинэчилсэн. Мэргэжлийн сургалтын хуучин стандарт хөтөлбөрт дадлага хийх хангалттай цаг, нөхцөл тусгагдаагүй, суралцах хугацаа хэт богино учраас хүүхдүүд сайн дадлагажиж, мэргэшиж чаддаггүй байжээ. Нийт суралцах хугацааны 30 хувьд дадлагын ажил, 70 хувьд танхимын сургалт явагддаг. Шинэ сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулан Улаанбаатар хотын мэргэжлийн сургалтын төвүүдэд туршиж үзсэн.

Энэ хөтөлбөр нь дадлагын ажилд илүү анхаарч, сургалтын хугацааг 3 сар болгон уртасгасан байна. Мөн хөтөлбөрт үйлдвэрүүдтэй танилцах аялал, үйлдвэрийн дадлагын ажлыг оруулсны зэрэгцээ хөдөлмөрийн харилцааны талаарх шинэ сэдвийг онолын хичээлд тусгаж өгсөн. Хөтөлбөрийг БСШУЯ-ны дэргэдэх Мэргэжлийн боловсролын арга зүйн төвөөс батласан байна.

Сургалт эхлэхийн өмнө хүүхэд, эцэг эхчүүдийг хамтад нь оролцуулан хүүхдүүдийн хэрэгцээг үнэлэх 2 өдрийн сургалт зохион байгуулжээ. ХХҮГ-ын ажилтнууд хүүхдүүдэд хөдөлмөрийн зах зээл дээр эрэлттэй байгаа мэргэжлийг сонгоход нь тусалсан байна. Хүүхдүүд болон тэдний эцэг эх ХХҮГ-аас зохион байгуулсан хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний талаарх уулзалт, семинарт оролцсон байна.

Хогийн цэг, худалдааны захууд, албан бус уурхайд ажилладаг, биеэ үнэлэгч 57 хүүхдийг 8 чиглэлээр мэргэжлийн сургалтанд хамруулсан. Барилгын салбарын мэргэжил сонгосон 19 хүүхэд барилгын томоохон компаниудын нэг болох “Жигүүр гранд” компанид дадлага хийжээ. Оролцогч бүх хүүхдүүд барилгын засал чимэглэлчин, цахилгаанчин, дархан, гагнуурчин, механикч, гоо сайханч, үсчин, тогооч зэрэг мэргэжлийг амжилттай эзэмшиж төгсжээ. Сургалт дуусахын өмнө ХХҮГ-аас ажил олгогчдын дунд төгсөгчдөө сурталчлах, ойлголт нэмэгдүүлэх арга хэмжээ

зохион байгуулсан. Тэдгээр ажил олгогчдын зарим нь төгсөгчидтэй хөдөлмөрийн гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

Үр дүн, үр нөлөө

ХХҮГ-аас хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад боловсруулсан сургалтын шинэ хөтөлбөр нь хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн хэрэгцээ, шаардлага, хөдөлмөрийн зах зээлийн бодит хэрэгцээг бүрэн хангаж чадаж байна. Хэд хэдэн сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх шаардлагатай байгаа нь харагдаж байна.

БСШУЯ-ны дэргэдэх Мэргэжлийн боловсролын арга зүйн төв ХХҮГ-тай хамтран насанд хүрэгчдэд зориулсан шинэ сургалтын хөтөлбөрийг шинэчилсэн байна.

ХХҮГ болон бусад холбогдох Засгийн газрын агентлагууд хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд зориулан мэргэжлийн сургалт зохион байгуулах чадавхи, нөөцийг бүрдүүлж чадсан нь эцсийн гол үр дүн юм.

„аН’ т–рү’аа 2

Нэр: Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн мэргэжлийн сургалтын хэрэгцээг тодорхойлох асуулга

Ангилал: Шууд туслалцаа-Мэргэжлийн ба үр чадварын сургалт

Агуулга:

Дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн хэлтсийн мэргэжилтнүүдийн гол үүрэг нь мэргэжлийн сургалтанд хамрагдах хүсэлтэй хүмүүст сургалтын эрхийн бичиг олгох явдал юм. Мэргэжлийн сургалтад хамрагдах хүсэлтэй хүн бүрийн бодит хэрэгцээ, нөхцөл байдлыг нь харгалзан тэдэнд тохирох мэргэжлийг санал болгох болон хувийн хэрэг хөтлөх ажил тус хэлтсийн ажилтнуудын ажил үүргийн хуваарьт байдаггүй.

ХХҮГ-аас тус хэлтсийн ажилтнуудад туслах зорилгоор хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхэд тус бүрийн хувийн хэргийг хөтлөх, тэдний мэргэжлийн сургалтын хэрэгцээг үнэлэх асуулгыг боловсруулжээ. Асуулгыг хүүхдүүдийн сэтгэл зүйн онцлог, төлөвшил, түүнчлэн хувь хүний хөгжил болон боловсролын түвшинг харгалзан боловсруулсан байна.

Асуулга нь дараах 5 үндсэн хэсгээс бүрдэнэ:

- ▶ Хүүхдийн талаар хувийн болон ерөнхий мэдээлэл.
- ▶ Сонгосон мэргэжлийн талаарх хүүхдийн мэдлэг. Энэ мэдээллийг ямар мэргэжлээр сурах, сургалтын ямар төвүүдэд сурах талаар өргөдөл гаргагчдад зөвлөгөө өгөхөд ашиглана.
- ▶ Хөдөлмөр эрхлэлт, хөдөлмөрийн зах зээлийн талаарх хүүхдийн мэдлэг. Энэ мэдээллийг ХХҮХ-ийн мэргэжилтнүүд хүүхдийг ажилд зуучлах, ажил олгогч эзэдтэй холбоо тогтооход ашиглана.

- ▶ Хүүхдийн сэтгэл зүй, хүмүүжил, төлөвшлийн байдал. Энэ мэдээллийг сургалтын байгууллагуудын ажилтнууд хүүхэдтэй ажиллах арга барил, сургалтын хөтөлбөрийг сонгохдоо ашиглана.
- ▶ Хамт олон, ажил олгогч, ажилчдын хоорондын хөдөлмөрийн харилцааны талаарх хүүхдийн мэдлэг. Энэ мэдээллийг хувийн харилцааны ур чадварыг эзэмших, залуучуудад хөдөлмөрийн зах зээлд амжилттай ороход нь зөвлөгөө өгөх, ажлын байранд зуучлахад мэдээллийн эх үүсвэр болгох чиглэлээр ашиглаж болно.

Баянзүрх дүүргийн ХХҮХ-ээс энэхүү асуулгыг мэргэжлийн ур чадварын сургалтад оролцохыг хүсч буй хүүхдүүдийн дунд туршиж үзжээ. Цуглуулсан мэдээллээс үзэхэд хөдөлмөрийн зах зээлийн өнөөгийн шаардлага, эрэлт, хэрэгцээ, сонгосон мэргэжлийн талаарх хүүхдүүдийн ойлголт, мэдлэг маш хангалтгүй байсан.

Мэргэжлийн сургалт эхлэхийн өмнө, хүүхдүүдэд сургалтын байгууллага, дадлага хийх газар, цаашилбал ажлын байртайгаа танилцах, сургалтын дараа ажил эрхлэх боломжийн талаар ажил олгогч нартай ярилцах боломжийг олгожээ.

Ажил олгогч эздээс тавьдаг мэргэжлийн шаардлагыг сургалт эхлэхийн өмнө хүүхдүүддээ тайлбарласан ба сургалтын явцад хүүхдүүд энэ шалгуурыг хангахын төлөө ихээхэн хүчин чармайлт гаргасан байна.

Үр дүн, үр нөлөө

Асуулгаар цуглуулсан мэдээлэл нь дүүргийн ХХҮХ-ийн ажилтнуудад хүүхдүүдийн хэрэгцээ хангахуйц мэргэжлийн сургалтыг тэдэнд санал болгоход тусалсан.

Төсөлд хамрагдсан хүүхдүүдийн 80% нь өөрсдийн сонгосон мэргэжлээрээ ажилд орсон. Барилгын засал чимэглэлийн чиглэлээр мэргэжил эзэмшсэн 23 хүүхэд барилгын компанид мэргэжлээрээ тогтвор суурьшилтай ажиллаж байна. Эдгээр хүүхдээс нэг хүүхэд байгууллагын хөдөлмөрийн оны аваргаар, нэг охин байгууллагын нярваар дэвшин ажиллаж, 3 хүүхэд Япон улсад нэг жилийн хугацаатай мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад хамрагдсан байна.

Боловсруулсан асуулгыг дүүргийн ажилтнууд одоо тогтмол ашигладаг.

Хэрэгжих нөхцөл

Бүх дүүргийн ХХҮГ-ийн мэргэжилтнүүд энэ сайн туршлагыг ашиглаж болно. Сургалтын чанар, суралцагсдын сэтгэл ханамжийг дээшлүүлэхийн тулд мэргэжлийн сургалтын төвүүд энэ туршлагыг ашиглах бүрэн боломжтой. Хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай нөхцөлүүд:

- ▶ Энэхүү асуулгын үр ашиг, ач холбогдлын талаар хөдөлмөр эрхлэлтийн албаны ажилтнууд ба бусад хэрэглэгч нарт мэдээлэх;
- ▶ Хөдөлмөр эрхлэлтийн албаны ажилтнууд ба бусад хэрэглэгч нарт асуулгыг хэрхэн ашиглах болон хэрхэн амжилттай дүгнэлт гаргах талаар сургалт явуулах;

Сургалтын байгууллагуудтай хамтран ажиллах нь мөн чухал.

Сургамж

Төсөлд хамрагдсан зарим хүүхдүүд бичиг үсэг мэдэхгүй байгаагаас тэднийг цаашид мэргэжлийн сургалтанд хамруулах боломжгүй болж байна. Иймээс дүүргийн “Гэгээрэл”-ийн төвүүдтэй хамтран ажиллаж тэдгээр хүүхдүүдийг уншиж, бичиж сургах зайлшгүй шаардлагатай байна .

ХҮҮХДИЙН ТӨЛӨӨ ҮНДЭСНИЙ ГАЗАР

Хүүхэд хамгаалал, хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан төрийн албан хаагчдын чадавхийг бэхжүүлэх нь

Байгууллагын товч танилцуулга

Хүүхдийн Төлөө Үндэсний Газар (ХТҮГ) нь анх 1992 онд НХХЯ-ны салбар агентлагийн статустай байгуулагдсан бөгөөд 2002 онд Засгийн газрын Хэрэгжүүлэгч Агентлаг болсон. Хүүхдийн эрхийг хамгаалахтай холбоотой хууль тогтоомж, бодлого шийдвэрийг хэрэгжүүлэх, хүүхдийн хөгжил, хамгааллын Үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хянах, зохицуулах үндсэн үүрэгтэй.

Тус байгууллага нь хүүхдийг хөгжүүлэх, хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг аймаг ба орон нутгийн төрийн байгууллагууд, засгийн газрын агентлагууд, ТББ-уудын үйл ажиллагааг дэмжих, салбар дундын үйл ажиллагааг зохицуулах, тэдэнд арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, хүүхдийн эрх, хамгааллын талаарх мэдлэг, хандлагад нөлөөлөх чадавхийг бэхжүүлэх чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Монгол улсын хот, суурин газарт хүүхдүүд ихэвчлэн албан бус салбарт тухайлбал, гудамжинд, хар зах дээр хүнсний зүйл, ундаа зарах, машин угаах, харах, ачаа зөөх, ачих, буулгах зэрэг төрөл бүрийн ажлуудыг хийдэг. Нийгмийн ямар нэг дэмжлэггүйгээр, уртасгасан цагаар хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүд ихэнх тохиолдолд сургуулиас завсарддаг. Цагдаагийн ажилтнууд, татварын байцаагч, бусад ажилтнууд хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдтэй таагүй харьцдаг.

Хэдийгээр хүүхдийг хамгаалахад чиглэсэн төр, засгийн бодлого, механизм байгаа хэдий ч удирдлагын арга барил, сургалт дутмагаас хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудалд тавих анхаарал хангалттай бус байна. Аймаг, дүүрэг, сумын төрийн албан хаагчдын энэ асуудлаарх ойлголтыг дээшлүүлэх шаардлагатай байна. Гүйцэтгэх ажилтнуудыг зохистой удирдлагаар хангах чадавхийг бэхжүүлэх шаардлага ч мөн энд тулгарч байна. ХТҮГ-ын хувьд ч хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлыг шийдвэрлэх практик туршлага хангалтгүй байдаг.

Иймээс ХТҮГ-аас Улаанбаатар хотын “Нарантуул” зах дээр хүүхдийн хөдөлмөрийн хүнд, тэвчишгүй хэлбэрийг устгах, хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан төрийн албан хаагчдын чадавхийг бэхжүүлэх төслийг хэрэгжүүлсэн.

Төслийн ололт, амжилт

Төслийг хэрэгжүүлснээр дараах үр дүн, амжилтанд хүрсэн байна. Үүнд:

- ▶ Аймгийн Хүүхдийн төлөө төвүүдийн албан хаагчдын хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаарх ойлголт, арга зүйн мэдлэг сайжирч хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлыг шийдвэрлэх чадавхи дээшилсэн.
- ▶ Гурван их сургуульд Нийгмийн ажилтнуудад зориулсан сургалтын хөтөлбөрт хүүхдийн хөдөлмөрийн хөдөлмөрийн асуудлыг оруулж, амжилттай туршсан.
- ▶ Нарантуул захын удирдлагуудтай хамтран ажиллаж, зах дээрх хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудалд захын ажилтнуудын анхаарлыг хандуулж чадсан.
- ▶ Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн дунд мэдээлэл, сурталчилгааны ажил, сургалт зохион байгуулах, тэдгээр хүүхдүүдийн талаар мэдээлэл цуглуулах, шаардлагатай нийгмийн үйлчилгээнд хамруулах үүрэг бүхий “Хүүхдийн хөгжил, мэдээллийн төв”-ийг зах дээр байгуулжээ.
- ▶ Хөдөлмөр эрхэлдэг бага насны хүүхдүүдийг АББ-ын сургалтанд хамруулах, ЕБС-д элсэн ороход нь туслах замаар тэднийг хөдөлмөрөөс хөндийрүүлсэн.

„аБ’ т-рү’а’а

Нэр: Зах дээр нэг цэгийн үйлчилгээ үзүүлэх “Хүүхдийн хөгжил, мэдээллийн төв”

Ангилал: Шууд тусалцаа

Агуулга:

ХТҮГ хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд нэг цэгийн үйлчилгээ үзүүлэх “Хүүхдийн хөгжил, мэдээллийн төв”-ийг Нарантуул зах дээр байгуулсан. Уг төвийн гол зорилго нь зах дээр хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаар

мэдээлэл хүргэх, тэднийг хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх, албан боловсролд хамрагдахад нь дэмжлэг үзүүлэхэд оршино. Төвөөс дараах үйлчилгээг хүүхдүүдэд үзүүлдэг:

- ▶ Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийг эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах;
- ▶ Иргэний бүртгэлд хамруулах;
- ▶ Бэлгийн замын халдварт өвчин зэрэг эрүүл мэндийн талаарх

мэдээллээр хангах, эрүүл мэндийн даатгалд даатгуулах;

- ▶ Захын ажилчдад хүүхдийн хөдөлмөрийн талаар сургалт явуулах;
- ▶ Сурталчилгааны ажлыг захын олон нийтийн дунд зохион байгуулах;
- ▶ Албан ба албан бус сургалтын талаар мэдээллээр хангах, хүүхдүүдэд сургалтанд хамрагдахад нь туслах;
- ▶ Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийг нийгэмшүүлэх, тэдний амралт, чөлөөт цагт зориулсан үйл ажиллагаа (спортын тэмцээн, үдэшлэг, зуны зуслан гэх мэт)-г зохион байгуулах зэрэг үйлчилгээг үзүүлдэг.

Үр дүн, үр нөлөө

Энэхүү сайн туршлага дараах үр дүнд хүрсэн байна. Үүнд:

- ▶ Төвөөс эрхлэн явуулсан үйл ажиллагаа, сургалт, сурталчилгаанд оролцсон ажил олгогчид зах дээр ажиллаж буй хүүхдүүдийн ажлын цагийг багасгасан.
- ▶ Төсөлд оролцсон хүүхдүүдийн хандлага өөрчлөгдсөн:
 - o Албан бус боловсролын сургалтанд хамрагдах хувь өссөн.
 - o Албан боловсролд хамрагдах хувь өссөн.
 - o Аливаа үйл ажиллагаанд оролцох идэвх, санаачилга нэмэгдсэн: Дэлхийн зөн зэрэг олон улсын байгууллага, Засгийн газраас зохион байгуулсан олон улсын ба үндэсний чуулганд олон хүүхэд оролцжээ. Тухайлбал, Монголын хүүхдийн байгууллага байгуулагдсны 80 жилийн ойн баярын жагсаалд 180 гаруй хүүхэд оролцсон.
 - o Хүүхдүүдийн ахуйн соёл дээшилсэн. Тэд нүүр, гараа тогтмол угааж, хувцсаа цэвэр цэмцгэр өмсөж хэвшсэн байна.
- ▶ Төсөлд хамрагдсан охидын санаачилгаар “Хөдөлмөр эрхлэгч охидын холбоо” байгуулагдсан. Охидын холбоо нь охидод зориулан тодорхой үйл ажиллагаа зохион байгуулдаг. Үүнд:
 - o Охидод зориулсан ур чадварын сургалт (тогооч, оёдол гэх мэт,)
 - o Хүүхдийн эрхийг хамгаалах мэдээллийн сургалт
 - o Концерт
 - o “Эмэгтэйчүүд” Скаутын холбоотой хамтарсан арга хэмжээ (зуны зуслан, цугларалт гэх мэт) зэргийг зохион байгуулдаг.
- ▶ Захын удирдлагын хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх ойлголт нэмэгдэж, хүүхдэд хандах хандлага нь эерэгээр өөрчлөгдсөн. Захын удирдлагаас Хүүхдийн хөгжил, мэдээллийн төвийн үйл ажиллагааг дэмжиж үнэгүй байраар хангасан байна.

“Хөдөлмөр эрхлэгч охидын холбоо”-ны гишүүд үе тэнгийнхэндээ сургалт зохион байгуулж байгаа нь

Хэрэгжих нөхцөл

Нэг цэгийн үйлчилгээний төвийг бусад захуудад ашиглахад тун хялбар. Үүнийг өөр төрлийн ажлын байранд тухайлбал, уурхайд ажиллаж буй хүүхдүүдэд нийцүүлэн өөрчлөн хэрэглэх боломжтой. Тухайн орон нутгийнхны хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх ойлголтыг нэмэгдүүлэх нь энэ сайн туршлагыг нэвтрүүлэх үндсэн нөхцөл болно. Бусад захууд дээр болон хүүхэд хөдөлмөр эрхэлж буй бусад газруудад ижил төрлийн үйл ажиллагаа явуулахын тулд ойлголт дээшлүүлэх сурталчилгааны ажлыг зохион байгуулах шаардлагатай.

Сургамж

- ▶ Авилгалаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд Цагдаагийн газраас цагдаагийн ажилтнуудын үүрэг гүйцэтгэх газрыг байнга өөрчлөх бодлого баримталдаг. Иймээс “Нарантуул” зах дээр ажилладаг цагдаагийн ажилтнууд байнга өөрчлөгддөг бөгөөд энэ нь ХТҮГ-ын хэрэгжүүлж буй төслийн үр дүнг бууруулж байна. Учир нь хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаар сургалтанд хамрагдсан цагдаагийн ажилтнууд өөр газар томилогдон ажиллаж, оронд нь хүүхдийн хөдөлмөрийн талаар, хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдтэй хэрхэн харьцах талаар ямар ч ойлголтгүй шинэ ажилтнууд томилогдон ирдэг.
- ▶ Энэ асуудлыг шийдвэрлэх оновчтой арга зам нь хүүхдийн хөдөлмөртэй холбоотой сургалтыг Цагдаагийн газрын бүх ажилтнуудын дунд зохион байгуулах явдал юм. Хүүхдүүд зөвхөн “Нарантуул” зах дээр ажилладаг бус учраас хотын хэмжээнд хөдөлмөр эрхэлж буй бүх хүүхдүүдтэй цагдаагийн ажилтнууд зөв зохистой харьцаж, тэдний өмнө тулгарч буй асуудлыг шийдвэрлэх чадавхитай болох юм.

ЦАГДААГИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗРЫН ГЭМТ ХЭРГЭЭС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ХЭЛТЭС

**Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдтэй тэмцэх
цагдаагийн ажилтнуудын чадавхийг бэхжүүлэх нь**

Байгууллагын товч танилцуулга

Цагдаагийн Ерөнхий Газрын Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх хэлтэс нь 1980 онд байгуулагдсан бөгөөд гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөл, үр дагаварт дүн шинжилгээ хийх, гэмт хэргийг бууруулах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх хэлтсийн дэргэд Хүүхдийн асуудал эрхэлсэн тусгай тасаг ажилладаг. Энэ тасаг нь хүүхдийг гэмт хэрэгт холбогдох, бэлгийн мөлжлөгт өртөх, биеэ үнэлэхээс урьдчилан сэргийлэх үндсэн үүрэгтэй.

Цагдаагийн Ерөнхий газраас хэрэгжүүлсэн энэхүү төсөл нь тус газраас Олон улсын байгууллагын дэмжлэгтэйгээр хэрэгжүүлсэн анхны төсөл юм.

Төслийн талаарх мэдээлэл

Тулгамдсан асуудал

Өрхийн нийгэмд эзлэх байр суурь хангалтгүй, ядуурал, архидалт, гэр бүл дэх хүчирхийллийн улмаас хүүхдүүд гэрээсээ даажин гудамжинд гарч амьдарч байгаа явдал нь хараа хяналтгүй хүүхдийн тоо нэмэгдэж буй нь гол шалтгаануудын нэг юм. Эдгээр хүүхдүүд гэмт хэрэгт холбогдох, бэлгийн мөлжлөгт өртөх, биеэ үнэлэх өндөр эрсдэлтэй бүлэгт багтдаг.

Насанд хүрээгүй биеэ үнэлэгчдийн тоо сүүлийн жилүүдэд эрс өсөж байна. Нийгмийн энэхүү тулгамдсан асуудлыг амжилттай шийдвэрлэхийн тулд хүүхдийг бэлгийн мөлжлөгт өртөх, биеэ үнэлэхээс урьдчилан сэргийлэх талаар сургалтад цагдаагийн ажилтнуудыг хамруулах зайлшгүй шаардлагатай болоод байна. Мөн гэмт хэрэгт холбогдсон ба бэлгийн мөлжлөгт өртсөн хохирогч хүүхдүүдтэй зөв арга барилаар харьцах харьцааны ур чадварыг цагдаагийн ажилтнуудад эзэмшүүлэх хэрэгтэй.

Гэтэл Цагдаагийн Академийн төдийгүй ХЗДС-ын сургалтын хөтөлбөрт хүүхдийн хөдөлмөр, бэлгийн мөлжлөг, биеэ үнэлэх асуудалтай холбоотой хичээл тусгагдаагүй хэвээр байна.

Төслийн ололт, амжилт

Төслийг хэрэгжүүлснээр дараах үр дүн, амжилтанд хүрсэн байна. Үүнд:

- ▶ Насанд хүрээгүй хүүхдийн гэмт хэргийг шийдвэрлэхэд цагдаагийн ажилтнуудад тохиолддог хүндрэл бэрхшээл, мөн гэмт хэрэг үйлдсэн хүүхдүүд, бэлгийн мөлжлөгийн хохирогч хүүхдүүдтэй хэрхэн харьцаж байгаа байдлыг тодруулах судалгаа явуулсан.
- ▶ Судалгааны үр дүнг ашиглан насанд хүрээгүй хүүхдүүдийн гэмт хэргийг хариуцсан цагдаагийн ажилтнуудад зориулсан сургалтын материалыг боловсруулсан.
- ▶ Улаанбаатар, Дархан, Орхон, Сэлэнгэ, Замын-үүдийн 140 гаруй цагдаагийн ажилтнуудын дунд хүүхдийн хөдөлмөр, бэлгийн мөлжлөг, биеэ үнэлэх асуудлаар чадавхи нэмэгдүүлэх, сургалт сурталчилгааны ажлуудыг зохион байгуулсан.
- ▶ Тухайн хэлтсийн бодлого боловсруулах чадавхийг бэхжүүлсэн.
 - о Цагдаагийн Ерөнхий газар, Улсын Ерөнхий Прокурорын Газар, Цагдаагийн Академийн төлөөлөл бүхий ажлын хэсгийг байгуулан, МУ-ын “Садар самуунтай тэмцэх” тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах саналыг боловсруулан ХЗДХЯ-нд хүргүүлэв.
 - о Цагдаагийн Ерөнхий Газар, НХХЯ, БСШУЯ, ХЗДХЯ, бэлгийн мөлжлөгийн асуудал хариуцсан төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын төлөөллийг оролцуулан Бэлгийн мөлжлөгийн талаарх стратегийн баримт бичгийг хэлэлцэв.
- ▶ Төв, орон нутгийн (21 аймаг, Улаанбаатар хотын 9 дүүргийн) цагдаагийн газар хэлтсүүдэд насанд хүрээгүй хүүхдийн гэмт хэрэг, бэлгийн мөлжлөгт өртсөн охидын асуудлыг шалган шийдвэрлэх үүрэг бүхий хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагчийн 2 орон тоог шинээр баталсан.

Насанд хүрээгүйчүүдийн гэмт хэрэг, гэмт хэрэг үйлдсэн болон бэлгийн мөлжлөгийн хохирогч хүүхдүүдтэй харьцах үед тохиолдох хүндрэлүүдийн талаарх ярилцлага.

„аН’ т–рү’аа

Нэр: Хүүхдийн бэлгийн мөлжлөгийн асуудлыг шалган шийдвэрлэх үүрэг бүхий ажлын шинэ орон тоо

Ангилал: Чадавхи бэхжүүлэх

Агуулга:

Төслийн хэрэгжилтийн эхний шатанд, МУИС-ийн хуулийн тэнхимтэй хамтран Хүүхдийн бэлгийн мөлжлөгийн талаарх цагдаагийн ажилтнуудын ойлголт, хандлага, тэдний туршлагын талаар судалгаа явуулсан. Судалгааны дүгнэлтээс харахад:

- ▶ Насандхүрээгүйчүүдийг гэмт хэрэг, биеэ үнэлэх, бэлгийн мөлжлөгөөс урьдчилан сэргийлэх талаарх цагдаагийн ажилтнуудын мэдлэг, туршлага дутмаг.
- ▶ Цагдаагийн ажилтнуудад гэмт хэрэг үйлдсэн насанд хүрээгүй хүүхдүүд, ялангуяа биеэ үнэлэгч охидын асуудлыг шийдвэрлэх, тэдэнтэй ажиллах сэтгэл зүй, харьцааны ур чадвар хангалтгүй байгаа нь тогтоогдсон байна.

Судалгаанаас хийсэн дүгнэлтэд үндэслэн насандхүрээгүй биеэ үнэлэгчид, бэлгийн мөлжлөгт өртсөн бага насны охидтой холбоотой өсөн нэмэгдэж буй тулгамдсан асуудлуудыг үрдүнтэй шийдвэрлэх, Цагдаагийн Ерөнхий Газрын чадавхийг бэхжүүлэх зорилгоор шинээр хоёр ажлын орон тоог бүх аймаг, Улаанбаатар хотын 9 дүүрэгт бий болгохыг төслийн багаас санал болгожээ. Цагдаагийн Ерөнхий Газраас энэхүү саналыг хүлээн авч доорх 2 орон тоог шинээр бий болгов.

Үүнд:

- o Хэрэг бүртгэгч - 1
- o Мөрдөн байцаагч - 1

Эдгээр шинэ орон тоог Цагдаагийн ерөнхий газрын төсөв болон боловсон хүчний нөөцийн хүрээнд шийдвэрлэсэн байна. Нийтдээ 60 гаруй цагдаагийн ажилтныг эдгээр ажлын байранд 2005 оны 5-р сараас томилон ажиллуулсан. Эдгээр ажилтнууд гэмт хэрэгт холбогдон насанд хүрээгүй хүүхдүүдтэй ажиллах, тэдний сэтгэл зүйг ойлгох талаар сайн сургагдсан, мэдлэг, туршлагатай ялангуяа бэлгийн мөлжлөг, биеэ үнэлэх асуудалтай холбоотой хэргийг шийдвэрлэх илүү туршлагатай хүмүүс юм.

Цагдаагийн Ерөнхий Газраас гаргасан биеэ үнэлэгч, бэлгийн мөлжлөгт өртсөн охид болон, насанд хүрээгүй хүүхдийн үйлдсэн гэмт хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт явуулах заавар журмыг мөрдөхтэй холбоотой тушаал нь тэдгээр хүүхдүүдтэй ажиллах, хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт явуулах дотоод журам, гарын авлагыг мөрдөхөд түлхэц үзүүлсэн.

Үр дүн, үр нөлөө

Хүүхдийн бэлгийн мөлжлөг ба биеэ үнэлэхтэй холбоотой асуудлыг үр дүнтэй шийдвэрлэх талаар Цагдаагийн Ерөнхий Газрын стратегийн нэг бүрэлдэхүүн хэсэг нь тухайн асуудлыг дагнан шалгах, шийдвэрлэх ажилтныг томилон ажиллуулах явдал байв. Бэлгийн мөлжлөгт өртөж буй болон биеэ үнэлэгч хүүхдийн тоо өсөж буйгаас үүсэх тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэхэд энэхүү сайн туршлага нь ихээхэн үр дүнтэй байгаа нь ажиглагдаж байна. Тухайн асуудлыг шийдвэрлэхээр бүрдүүлсэн хөрөнгө мөнгө, хүн хүчний нөөц нь гэмт хэрэгт холбогдсон хүүхдийн тоог бууруулах боломжийг олгож, цагдаагийн газраас хэрэгжүүлж буй урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний үр дүнг сайжруулсан юм.

Энэ сайн туршлагыг урт хугацаанд үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх боломжтой. Шинээр бий болгосон орон тоо нь цагдаагийн газрын зохион байгуулалтын бүтцийн нэгээхэн хэсэг болж байнгын орон тоо болж чадсан.

Сургалтанд хамрагдаж, хүнд нөхцөл дахь хүүхдүүдтэй ажиллах мэдлэг, үр чадвар эзэмшсэн цагдаагийн ажилтнуудад хүүхдийн бэлгийн мөлжлөг, биеэ үнэлэх, гэмт хэргийн асуудлыг хариуцуулсан нь цагдаагийн байгууллагын ажилтнуудад хүүхдийн асуудлыг ёс суртахууны арга барилаар шийдвэрлэхэд дэмжлэг болсон төдийгүй, сайн үлгэр жишээ болж чадсан.

Хэдийгээр эдгээр орон тоог хэдхэн сарын өмнө бий болгосон ч дараах үр дүнд хүрээд байна. Үүнд:

- ▶ Хүүхэд ба цагдаагийн ажилтнуудын хооронд ойр дотно харилцаа тогтсон;
- ▶ Цагдаагийн ажилтнуудын хүүхдэд хандах хандлага өөрчлөгдсөн;
- ▶ Олон хүүхэд асуудлаа шийдвэрлүүлэхээр цагдаагийн байгууллагад хандах болсон.

Хэрэгжих нөхцөл

Хүүхдийн бэлгийн мөлжлөг ба биеэ үнэлэхтэй тэмцэхэд энэхүү сайн туршлага нь үр дүнтэй арга хэрэгсэл гэж Цагдаагийн Ерөнхий Газрын бүх түвшинд хүлээн зөвшөөрөх нь цаашид амжилттай үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэхэд ихээхэн ач холбогдолтой. Сайн туршлагын үр дүн нь цагдаагийн газрын менежмент, ажилтнуудын үр чадварыг цаашид хэрхэн сайжруулахаас ихээхэн шалтгаална.

ХАВСРАЛТ 1

Сонгон авсан сайн туршлагыг нэгтгэсэн хүснэгт

Байгууллагын нэр	Төслийн нэр	Сайн туршлага
Гэр Бүлийн Хөгжлийн Төв (ГБХТ)	Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах, урьдчилан сэргийлэхэд сургуулийн өмнөх боловсролын оруулах хувь нэмрийг дээшлүүлэх нь	Хөдөлмөр эрхлэх эрсдэл бүхий бүлгийн хүүхдүүдийг богино хугацаанд сурган, бага сургуульд элсэн ороход нь дэмжлэг үзүүлэх сургуулийн өмнөх албан бус боловсролын сургалтын хөтөлбөр
Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо	Албан бус алтны уурхай дахь хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах ба түүнээс урьдчилан сэргийлэх нь	Албан бус уурхайд ажилладаг, багш мэргэжилтэй албан бус боловсролын багш нар
	Хүүхдийн хөдөлмөр, түүний тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгахад ажил олгогч эздийн үүрэг, оролцоог нэмэгдүүлэх нь	Ажил олгогч эздэд зориулсан хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх сургалтын модуль.
Монголын “Гэгээрэл” Үйлдвэрчний Эвлэлийн Холбоо	Хүүхдийн хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлэхэд багш нарын үүрэг оролцоог сайжруулах нь	Сургагч багш"-ийг сонгон шалгаруулах тусгай үзүүлэлт.
Монголын Сайн Дурынхны Нийгэмлэг	Үндсэн ордоос албан бусаар алт олборлож, боловсруулж буй хүүхдүүдийг аюултай хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх, орон нутгийнхны ойлголтыг дээшлүүлэх нь	Зорилтот бүлгийн хүүхдүүд ба тэдний гэр бүлийн талаар давхар үүрэгтэй төслийн баг
		Мөнгөн усны хор уршгийн талаарх сэдвийг тусгасан ЕБС-ийн сургалтын хөтөлбөр
Монголын Үйлдвэрчний Эвлэлүүдийн Холбоо	Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгахад МҮЭ-үүдийн холбооны оролцоог нэмэгдүүлж, түүний бүтцийн чадавхийг бэхжүүлэх нь	Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгахтай холбоотой асуудлыг тусгасан Засгийн газар, Ажил олгогч эздийн нэгдсэн холбоо, МҮЭХ –ны хооронд байгуулах хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт хэлэлцээр
Монголын Улаан Загалмайн Нийгэмлэг (МУЗН)	Хүүхдүүдийг хог түүх ажлаас хөндийрүүлэх, эрсдэлтэй хүүхдүүдийг аюултай хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлэх нь	Хогийн цэг дэх “Эцэг эх”-ийн зөвлөл
		Эцэг эх, сургуулийн удирдлага, хорооны нийгмийн ажилтан, МУЗН-ийн хоорондын дөрвөлсөн гэрээ
Монголын Хүүхэд Залуучуудын Хөгжлийн Төв	Охидыг бэлгийн мөлжлөгөөс урьдчилан сэргийлэх, хөндийрүүлэх, нөхөн сэргээх нь	Хүүхдийн амжилтыг үнэлэх “Хүүхдийн хөгжлийн төлөвлөгөө”
Өвөрхангай аймгийн Засаг даргын тамгын газар	Сургууль завсардсан малчин хүүхдүүдийн боловсрол эзэмших боломжийг нэмэгдүүлэх замаар хүүхдийн хөдөлмөрөөс урьдчилан сэргийлэх нь	Сумын ЕБС-ийг түшиглэсэн АББ-ын анги ба ЕБС-ийн болон АББ ангийн сурагчдын нөхөрлөл
Тэгш мөр төв	Худалдааны захууд дээр хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдүүдийг хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх, нийгэмшүүлэх ба худалдааны захын ажиллагсад, олон нийтийн хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх ойлголтыг нэмэгдүүлэх нь	Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдийн эрхийг хамгаалах, тэдэнд туслахаа үзүүлэх заалтуудыг тусгасан Захын удирдлага, түрээслэгчдийн хоорондын түрээсийн гэрээ
		АББ-ын сурагчдад зориулсан “Хүүхдийн хөгжлийг үнэлэх төлөвлөгөө”
Улаанбаатар Хотын Эмэгтэйчүүдийн Зөвлөл	Налайхын нүүрсний уурхайд аюултай хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүд ба эрсдэлтэй хүүхдүүдэд суралцах боломж олгох, тэднийг нөхөн сэргээх нь	Нийгмийн үйлчилгээтэй холбоотой нүүрсний уурхай дахь хүүхдийн хөдөлмөрийн мониторинг
Хөдөлмөр, Халамжийн Үйлчилгээний Газар	Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдэд зориулсан хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах, хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлыг шийдвэрлэхэд хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газрын үүрэг, оролцоог нэмэгдүүлэх нь	Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн хэрэгцээнд нийцүүлэн шинэчилсэн мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөр
		Хөдөлмөр эрхэлж буй хүүхдүүдийн мэргэжлийн сургалтын хэрэгцээг тодорхойлох асуулга
Хүүхдийн Төлөө Үндэсний Газар	Хүүхэд хамгаалал, хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан төрийн албан хаагчдын чадавхийг бэхжүүлэх нь	Зах дээр нэг цэгийн үйлчилгээ үзүүлэх “Хүүхдийн хөгжил, мэдээллийн төв”
Цагдаагийн Ерөнхий Газрын Гэмт Хэргээс Урьдчилан Сэргийлэх Хэлтэс	Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдтэй тэмцэх цагдаагийн ажилтнуудын чадавхийг бэхжүүлэх нь	Хүүхдийн бэлгийн мөлжлөгийн асуудлыг шалган шийдвэрлэх үүрэг бүхий ажлын шинэ орон тоо

ХАВСРАЛТ 2

АШИГЛАСАН БАРИМТ БИЧГИЙН ЖАГСААЛТ

- ▶ Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагуудын “Төслийн эцсийн тайлан”:
 - o Албан Бус Боловсрол, Зайн Сургалтын Үндэсний Төв
 - o Гэр бүлийн хөгжлийн төв
 - o Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо
 - o Монголын Гэгээрэл Үйлдвэрчний Эвлэлийн Холбоо
 - o Монголын Сайн Дурын Нийгэмлэг
 - o Монголын Үйлдвэрчний Эвлэлүүдийн Холбоо
 - o Монголын Залуучуудын Хөгжлийн Төв
 - o Өвөрхангай аймгийн Засаг даргын тамгын газар
 - o Нийгэм Хамгаалал, Хөдөлмөрийн Яам
 - o Тэгш мөр төв
 - o Хөдөлмөр, Халамжийн Үйлчилгээний Газар
 - o Хүүхдийн Эрхийн Үндэсний Төв
- ▶ Хүүхдийг хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх ба урьдчилан сэргийлэх ОУХБ/АЙПЕК-ийн үйл ажиллагааны Монгол дахь шууд тусалцааны хөтөлбөрт үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ, “МЕ Консалтинг” компани, Улаанбаатар, 2005.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх Үндэсний хөтөлбөрийн хоёр дахь шатны “Эцсийн үнэлгээ”, бие даасан үнэлгээний баг, Улаанбаатар, 2005.
- ▶ Хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх төслүүдийн баримт бичгүүд, бүх түншлэгч байгууллагын хувьд

ХАВСРАЛТ 3

СУРГАЛТАНД ОРОЛЦОГСДЫН НЭРС

ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөр

**Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх
Үндэсний хөтөлбөрийн хоёр дахь шатны хүрээнд тодорхойлох**

Сайн туршлага ба сургамжийг баримтжуулах “Сургалт”

2005 оны 11-р сарын 30, Улаанбаатар

Сургалтанд оролцогсдын нэрс

Албан Бус Боловсрол Зайн Сургалтын Үндэсний Төв

Доржнамжим, ахлах судлаач

Гэр Бүлийн Хөгжлийн Төв

Г. Даваахүү, Гүйцэтгэх захирал

Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо

У.Амарбаясгалан, Хөдөлмөрийн харилцаа хариуцсан ажилтан

Монголын Гэгээрэл Үйлдвэрчний Эвлэлийн Холбоо

Б.Бат-Энх, нягтлан бодогч

Монголын Сайн Дурын Нийгэмлэг

С.Байгалмаа, Гүйцэтгэх захирал

Л.Цэнд-Аюуш, төслийн зохицуулагч

Монголын Улаан Загалмайн Нийгэмлэг

Ш. Нармандах, АББ-ын багш

Монголын Үйлдвэрчний Эвлэлүүдийн Холбоо

Б.Баторгил, Нийгэм-эдийн засгийн хэлтсийн дарга

Монголын Хүүхдийн Эрхийн Төв

Г.Батчимэг, хөтөлбөрийн ажилтан

Монголын Залуучуудын Хөгжлийн Төв

О.Гармаа, хөтөлбөрийн ажилтан

Налайх дүүргийн ЗДТГ

Д. Эрдэнэцэцэг, Дүүргийн нийгмийн бодлогын хэлтсийн дарга

Тэгш мөр төв

Ц. Баттуяа, Гүйцэтгэх захирал

Өвөрхангай аймгийн Засаг Даргын Тамгын Газар

Д.Отгонбаяр, Боловсрол хариуцсан мэргэжилтэн

Улаанбаатар хотын Эмэгтэйчүүдийн Зөвлөл

П. Алтанцэцэг, Захирал

Ч. Баасан, Төв аймаг Сүмбэр сум

Н.Ариунаа, Баруун хараа сум

Хөдөлмөр, Халамжийн Үйлчилгээний Газар

У.Цогцолмаа, газрын дарга

С.Нарантуяа, үндэсний зөвлөх

Хүүхдийн Төлөө Үндэсний Газар

Х. Баавгай, мэргэжилтэн

Цагдаагийн Ерөнхий Газрын Олон Нийтийн Харилцааны Хэлтэс

Д. Болдбаатар, байцаагч

Монгол дахь ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрийн ажилтнууд

Н.Монголмаа, ОУХБ/АЙПЕК

Р.Оюунбилэг, ОУХБ/АЙПЕК

Зөвлөхүүд

Клод Лабэрж

Аюурзана Баярмаа

ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөр

Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгах ба түүнээс урьдчилан сэргийлэх Үндэсний хөтөлбөрийн хоёр дахь шатны хүрээнд тодорхойлох

Сайн туршлага ба сургамжийг баримтжуулах “Сургалт”
2006 оны 1 сарын 23, Улаанбаатар

Сургалтанд оролцогсдын нэрс

Албан Бус Боловсрол Зайн Сургалтын Үндэсний Төв

Гүндэгмаа, төслийн ажилтан

Гэр Бүлийн Хөгжлийн Төв

Г. Даваахүү, Гүйцэтгэх захирал

Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо

У.Амарбаясгалан, Хөдөлмөрийн харилцаа хариуцсан ажилтан

Ц. Шаравсампил, төслийн ажилтан

Монголын Гэгээрэл Үйлдвэрчний Эвлэлийн Холбоо

С. Батмөнх, төслийн удирдагч

Ч.Туул, төслийн ажилтан

Монголын Сайн Дурын Нийгэмлэг

С.Байгалмаа, Гүйцэтгэх захирал

П.Ариунаа, төслийн зохицуулагч

Ч.Баасан, төслийн зохицуулагч

Ч.Загалмаа, төслийн зохицуулагч

Монголын Улаан Загалмайн Нийгэмлэг

Ууганбаяр, төслийн ажилтан

Монголын Үйлдвэрчний Эвлэлүүдийн Холбоо

Ц.Дарханчулуун, төслийн ажилтан

Монголын Хүүхдийн Эрхийн Төв

Г.Батчимэг, хөтөлбөрийн ажилтан

Н.Гэсэрбаатар, төслийн ажилтан

Монголын Залуучуудын Хөгжлийн Төв

Д.Энхтуяа, төслийн удирдагч

Тэгш мөр төв

Ц. Баттуяа, Гүйцэтгэх захирал

Улаанбаатар хотын Эмэгтэйчүүдийн Зөвлөл

П. Алтанцэцэг, төслийн удирдагч

Д. Эрдэнэцэцэг, төслийн зохицуулагч

Хөдөлмөр, Халамжийн Үйлчилгээний Газар

С.Нарантуяа, үндэсний зөвлөх

Хүүхдийн Төлөө Үндэсний Газар

А. Байгалмаа, Төслийн удирдагч

Нямжав, төслийн ажилтан

Цагдаагийн Ерөнхий Газрын Олон Нийтийн Харилцааны Хэлтэс

Д. Загдрагчаа, төслийн зохицуулагч

Г. Болдбаатар, төслийн удирдагч

Монгол дахь ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөрийн ажилтнууд

Н.Монголмаа, ОУХБ/АЙПЕК

Р.Оюунбилэг, ОУХБ/АЙПЕК

Б.Баясгалан, ОУХБ/АЙПЕК

П.Бямбадорж, ОУХБ/АЙПЕК

Ё.Нямдаваа, ОУХБ/АЙПЕК

Зөвлөхүүд

Клод Лабэрж

Аюурзана Баярмаа

ТЭМДЭГЛЭЛ

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллага

ОУХБ нь нийгэмд шударга ёсыг хөгжүүлэх, эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөө, зохион байгуулагдах эрхийг бататгах, албадлагын хөдөлмөр, хүүхдийн хөдөлмөр, ялгаварлан гадуурхалтыг устгах зэрэг хөдөлмөрийн хүрээн дэх үндсэн эрх, зарчмуудыг хангахын төлөө ажилладаг НҮБ-ын төрөлжсөн байгууллага юм.

Хүүхдийн Хөдөлмөрийг Устгах Олон Улсын Хөтөлбөр (ОУХБ/АЙПЕК)

ОУХБ/АЙПЕК нь хүүхдийн хөдөлмөрийг устгахад тусгайлан анхаарсан олон улсын хэмжээний тэргүүлэх хөтөлбөр төдийгүй ОУХБ-ын хамгийн том техникийн туслалцааны хөтөлбөр юм. Анх 1992 онд эхлэл нь тавигдсан уг хөтөлбөрийн зорилго нь хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгахад чиглэсэн улс орнуудын хүчин чармайлтыг дэмжих, үндэсний чадавхийг бэхжүүлэх, хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг дэлхий нийтийн хөдөлгөөн өрнүүлэхэд оршино.

ОУХБ/АЙПЕК хөтөлбөр нь Монгол Улсад 1999 оноос 2005 оны дунд үе хүртэл хоёр үе шаттайгаар хэрэгжсэн бөгөөд "Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдтэй тэмцэх үндэсний хугацаат хөтөлбөрийг дэмжих төсөл" нь 2005-2009 онуудад хэрэгжиж байна. Төслийг АНУ-ын Хөдөлмөрийн Департаментаас санхүүжүүлж байна.

Хүүхдийн Хөдөлмөрийг Устгах Олон Улсын Хөтөлбөр (ОУХБ/АЙПЕК)

Монгол Улс 2109620А, Улаанбаатар 20А,
ш/х 6, Ерөнхий сайд Амарын гудамж 2,
Туушин компанийн байр, 5 давхар, 510-513 тоот

Утас: (976-11) 315149, 318442

Факс: (976-11) 315150

E-mail: info@ipecmn.mn

Вэб: <http://www.ipecmn.mn>